

നീതിശാസ്ത്രങ്ങളുൾ.

സാരാത്മമേന്മാട്ടുകിയത്.

തൃശ്ശിവപേരൂർ
സ്വരൂപതിവിലാസം പുസ്തകശാല
യിൽ ഈ പുസ്തകം കിട്ടുന്നതാണ്.

നീതിശാസ്ത്രരത്നങ്ങൾ.

പ്രസാധകൻ

എൻ. റെങ്കിടസ്വരൂപമണ്യയ്യർ.

ഒന്നാം പതിപ്പ്.

തൃശ്ശിവപേരൂർ,
സ്വതന്ത്രതീർത്ഥാടനം പുസ്തകശാല
1100.

പകർപ്പവകാശം പ്രസാധകനുള്ളതാകുന്നു. [വില്പന ഏജൻസി.]

പ്രസ്താവന.

നമ്മുടെ കാവ്യപുരാണാദികളിൽ തിരഞ്ഞുനോക്കിയാൽ സംഗ്രഹിക്കാവുന്ന സുഭാഷിതങ്ങൾക്ക് അവസാനമില്ലെന്നു പറക്കു സമ്മതമാണല്ലോ. ആവക സുഭാഷിതങ്ങളെപ്പോലെ വിവേകപ്രദങ്ങളായിട്ടു വേറെ യാതൊന്നുമില്ലെന്നുള്ളതും സുവിചിതമായിട്ടുള്ളതാണ്. മുഴിഞ്ഞാലോമിക്കുന്നതായാൽ, കാവ്യപുരാണാദികളുടെ പാരായണംകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്ന വിവേകം, സുഭാഷിതമൂലകമായിട്ടുള്ളതാണെന്നു മുരുകത്തിൽ പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. വസ്തുസ്ഥിതി ഇപ്രകാരമാണെങ്കിൽ സുഭാഷിതങ്ങളെപ്പോലെ വീലമതിക്കാനുകഴിയാത്ത വസ്തുക്കൾ ലോകത്തിൽ മറെറാന്നുമില്ലെന്നതന്നെ തീർത്തുപറയാവുന്നതാണ്.

ഇത്രത്തോളം പറഞ്ഞതിൽനിന്നു, സുഭാഷിതങ്ങളുടെ ആവശ്യകത മനുഷ്യകേന്ദ്രമാത്രമുണ്ടെന്ന് എല്ലാവർക്കും ഉറപ്പിച്ചറിയാവുന്നതാണല്ലോ. അതുകൊണ്ടു സദാചാരതല്പരന്മാരായി ജീവിക്കണമെന്ന് ഇച്ഛിക്കുന്നവർക്ക് ഒരുവിധത്തിലും ഒഴിച്ചുവെക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്തതായ, സുഭാഷിതജ്ഞാനം, അതിഗഹനങ്ങളായ കാവ്യപുരാണാദികളിൽനിന്നു സമ്പാദിക്കുവാനുള്ള പ്രയാസത്തെ ലഘൂകരിക്കണമെന്ന ഏകോദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണു ഞാൻ ഈവിധം കുറേ ശ്ലോകങ്ങളെ സംഗ്രഹിച്ചു “നീതിശാസ്ത്രത്തെ”ളെന്ന അഭിധാനത്തോടുകൂടി ഈ പുസ്തകം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നത്. സംസ്കൃതഭാഷാജ്ഞാനമില്ലാത്ത മലയാളികൾക്കും ഇത് ഉപകാരപ്രദമായി വരണമെന്ന നിലയിൽ, ശ്ലോകങ്ങൾക്കെല്ലാം മുരുകത്തിൽ ഒരു ഭാവാത്മവും കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്. എന്റെ ഈ ഉദ്ദേശം സഫലമായിത്തീരുന്നതായാൽ ഇതിന്റെ 2-ാം ഭാഗവും താമസിയാതെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതായിരിക്കും.

പ്രസാധകൻ.

നീതിശാസ്ത്രങ്ങൾ.

രണ്ടിടം ശ്രീ ഗണപതയേനമഃ

അവിഷ്ണുമന്ത്രം.

—o—

ഗുരുബ്രഹ്മഗുരുവിഷ്ണു ഗുരുഭദ്രാ മഹേശ്വരഃ
ഗുരുഭരവാഴ്ഗൽസർവ്വം തത്സൈശ്രീഗുരുവേ നമഃ. 1

അർത്ഥം - ബ്രഹ്മാവു ഗുരുവാകുന്നു. ശ്രീമഹാവിഷ്ണു ഗുരുവാകുന്നു. മഹേശ്വരനായ പരമശിവൻ ഗുരുവാകുന്നു. എന്തിനധികം പറയുന്നു? ചോക്തവിൽ കാണുന്നവ എല്ലാം ഗുരുതന്നെയാകുന്നു. താഴെനായിരിക്കുന്ന ഗുരുവിനായിക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം ഭവിക്കട്ടെ.

പുരാണമിത്യേവ ന സാധുസർവ്വം

നവാചി പരം നവമിത്യേവ

സന്തഃ പരീക്ഷ്യാന്യതരൽ ഭജന്തേ

മൂഢഃ പരപ്രത്യയനേയബുദ്ധിഃ

2

അ - പുരാണമാണെന്നുള്ള ഒരേകാരണത്താൽ എല്ലാം ഗുണമുള്ളതാകുന്നതല്ല. പുതിയതാണെന്ന കാരണത്താൽ എല്ലാം ദോഷമുള്ളതാകുന്നതുമല്ല. സജ്ജനങ്ങൾ അവയുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെ പരീക്ഷിച്ചറിഞ്ഞു ഗുണമുള്ളതിനെ സ്വീകരിക്കുന്നു. മൂഢന്മാർ (ഗുണദോഷങ്ങളെ തി

രിച്ചറിവാൻ കഴിയാത്തതിനാൽ) അന്യന്മാരുടെ വാക്കിനെ മാത്രം വിശ്വസിക്കുന്നവരാകുന്നു.

ബോദ്ധാരോ മത്സരഗ്രന്ഥാഃ പ്രഭവഃ സുതദൃഷിതാഃ
അബോധോപഹതാശ്ചാന്യേജിണ്ണമംഗേസുഭാഷിതം

അ—ജ്ഞാനികൾ മത്സരിക്കുകയും. പ്രഭുക്കൾ ഗവ്വിക്കളമാകുന്നു. ബാക്കിയുള്ളവർ അറിവില്ലാത്തവരാണ്. അതിനാൽ സുഭാഷിതമെല്ലാം അന്തരംഗത്തിൽതന്നെ ജിണ്ണമായി.

അജ്ഞഃസുഖമാരാധ്യഃ

സുഖതരമാരാധ്യതേവിശേഷജ്ഞഃ

ജ്ഞാനപഥഭൂവിദഗ്ദ്ധം

ബ്രഹ്മാപിനരം ന രഞ്ജയതി.

4

അ—അറിവില്ലാത്തവനെ സുഖമായി ആരാധിക്കാം. നല്ലവണ്ണം അറിവുള്ളവനെ അതിലും സുഖമായി ആരാധിക്കാം. അല്പമായ ജ്ഞാനമുണ്ടാകയാൽ അതിശയിച്ചായവനെ ആരാധിച്ചു സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ ബ്രഹ്മാവിനുകൂടി സാധിക്കുന്നതല്ല. ഇതരന്മാരുടെ കഥ പിന്നെ എന്തിന്നു പറയുന്നു?

ഗുണഭോഷൗബുധോഗ്രഥ്ഞഃ

ന്നിന്ദുക്ഷേപലാവിവേശപരഃ

ശിരസാശ്ശാഘതേപൂർവ്വം

പരം കണ്ണേനിയച്ഛതി.

5

അ — പരമശിവൻ ചന്ദ്രനെയും വിഷ്ണുനെയും എന്ന പോലെ വിദ്വാൻ ഗുണത്തെയും ദോഷത്തെയും സ്വീകരിച്ച ശിരസ്സുകൊണ്ടു ഗുണത്തെ ധ്യാനിക്കുന്നു. ദോഷത്തെ കണ്ണിൽ വെക്കുന്നു. (പറയുന്നില്ലെന്നർത്ഥം).

സത്യം മാതാപിതാജ്ഞാനം ധർമ്മം ഭ്രാതൃഭയാസഖാ ശാന്തിഃ പത്നീക്ഷമാപുത്രഃ ഷഡ്ഭയേതേ മമ ബാധവാഃ. 6

അ — സത്യമാകുന്ന മാതാവും ജ്ഞാനമാകുന്ന പിതാവും ധർമ്മമാകുന്ന സോദരനും ഭയയാകുന്ന സ്നേഹിതനും ശാന്തിയാകുന്ന ഭാര്യയും ക്ഷമയാകുന്ന പുത്രനും എന്നിങ്ങനെ ആറു ബന്ധുക്കളാകുന്നു (എന്നു ധർമ്മപുത്രൻ പറയുന്നു.)

പ്രാണം വാപി പരിത്യജ്യ മാനമേവാഭിരക്ഷതു അനിത്യാഭവതി പ്രാണേണാ ന സുപാചന്ദ്രതാരകം. 7

അ — പ്രാണനെ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടെങ്കിലും അഭിമാനത്തെ രക്ഷിക്കണം. പ്രാണൻ എന്നു പറയുന്നതു ശാശ്വതമല്ല. അഭിമാനമെന്നതു ചന്ദ്രനക്ഷത്രങ്ങൾ നില്ക്കുന്ന കാലംവരെ നില്ക്കുന്നതാണ്. (എന്നു ഭീമൻ പറയുന്നു.)

ആമന്ത്രണോത്സവാവിപ്രാഃ

ഗാവോനവത്രുണോത്സവാഃ

ഭർത്വാഗമോത്സവാനായുഃ

സോഹംകൃഷ്ണ! രണോത്സവാഃ.

അ—അല്ലയോ കൃഷ്ണ! പ്രായേണ ബ്രാഹ്മണർക്കു് അധികം സന്തോഷകരമായിട്ടുള്ളതു സുഖഭോജനത്തിനുള്ള ആമന്ത്രണമാകുന്നു. പശുക്കൾക്കു് ഇളംപുല്ലാകുന്നു. സ്ത്രീകൾക്കു ഭർത്താവിന്റെ ആഗമനമാകുന്നു. ഏനിക്കു യുദ്ധമാകുന്നു (ഏനം അജ്ഞനൻ പറയുന്നു.)

മാതുവൽപരദാരാശ്യപരദ്രവ്യാണിലോഷ്ടവൽ
ആത്മവൽസർവ്വതാനിയഃപശ്യതിസപണ്ഡിതഃ. ൭

അ—അന്യന്റെ ഭായ്യയെ തന്റെ മാതാവിനെപ്പോലെയും അന്യന്റെ ധനത്തെ കേവലം മൺ കട്ടപോലെയും സകല പ്രാണികളേയും തന്നെപ്പോലെയും ആരാനോ വിചാരിക്കുന്നത്? അവനാണു പണ്ഡിതൻ. (ഏനം നക്ഷത്രൻ പറയുന്നു.)

അനിത്യാനിശരീരാണിവിഭവോന്മൈവശാശ്വതഃ
നിത്യാസന്നിഹിതോമൃത്യുഃ കർത്തവ്യോധർമ്മസംഗ്രഹഃ.

അ—ശരീരങ്ങളെല്ലാം അനിത്യങ്ങളാകുന്നു. സമ്പത്തു് ഭരിക്കലും ശാശ്വതമല്ല. മരണമെന്നതു് ഏപ്പോഴും അടുത്തതന്നെയിരിക്കുന്നുണ്ടു്. അതിനാൽ ധർമ്മത്തെതന്നെയാണു ആചരിക്കേണ്ടതു്; (ഏനം സഹദേവൻ.)

വിപ്രഹസ്തേധനംദ്രോഹം സ്വഭായ്യാസുചയൌവനം
സ്വാമികായ്കേഷുചപ്രാണന്തിശ്ചയോമമമായവ!.

അ—ഹേ കൃഷ്ണ! തന്റെ ധനമെല്ലാം ബ്രാഹ്മണർക്കും, തന്റെ യൌവനം ഭായ്യമാക്കും, തന്റെ പ്രാണൻ സ്വാമി

കാഴ്ചത്തിനുംവേണ്ടി ചിലവഴിക്കണം. എന്നാൽ എന്റെ നിശ്ചയം (എന്നു കണ്ണൻ പറയുന്നു.) നമിപ്രമാണംജന്തുനാമുത്തരക്കുണജീവനേ പ്രാണാവസാനവേലായാമയൽകുത്താസദോകരു.

അ—ജീവികൾക്ക്, അടുത്ത നിമിഷം തങ്ങൾ ജീവിച്ചിരിക്കും എന്നതിലേയ്ക്ക് ഒരു പ്രമാണവും ഇല്ല. അതിനാൽ, പ്രാണാവസാനസമയത്തു ചെയ്യേണ്ടതെന്താണോ? അതിനെ എല്ലായ്പ്പോഴും ചെയ്യുകൊണ്ടിരിക്കണം.

നിത്യം ഹിതാഹാരവിഹാരസേവീ
സമീകൃതാരി വിഷയേഷ്വസക്തഃ
ഭോതാ സമഃ സത്യപരഃ ക്ഷമാവാ-
നാപ്തോപസേവീ സ ഭവത്യുഭോഗഃ.

13

അ—ആരാണ്, ദിവസേന ഹിതമായ ആഹാരവിഹാരങ്ങളെ പരിശീലിക്കുകയും ആലോചിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുകയും വിഷയങ്ങളിൽ അത്യാസക്തി ഇല്ലാതെ ഇരിക്കുകയും ഭാനശീലനം സമഭാവനയുള്ളവനും സത്യതല്പരനും ക്ഷമയുള്ളവനും വിശ്വസ്തനാകട്ടെ ആശ്രയിക്കുന്നവനും ആയി ഇരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നത്? അവൻ അരോഗദുഃഖാഗ്രാഹനായിരിക്കും.

പരിവർത്തിനിസംസാരേമൃതഃകാവാതജായതേ
സജാതായേനജാതേനയാതിരംശഃസമുന്നതിം. 14

അ—ജനിച്ചും മരിച്ചും ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ മരിച്ചതിനുശേഷം ആരാണു ജനിക്കാത്തത്. എല്ലാവരും ജനിക്കുന്നുണ്ടെന്നതും. ഐതൊരുവന്റെ ജനനത്താലാണോ വംശം സമുന്നതിയെ പ്രാപിക്കുന്നത്? അവനെ മാത്രമേ ജനിച്ചവൻ എന്നു പറയുവാൻ പാടുള്ളൂ. ഈ ഗുണമില്ലാത്തവന്റെ ജനനം മരത്തിനു തുല്യമാണെന്നതും.

സിംഹം ശിശുരൂപി നിപതതി

മദമലിനകപോലഭിത്തിഷ്ഠഗഃജഷു

പ്രകൃതിരിയംസതപവതാം

നഖലുവയസ്യേജഃ സാഹേതുഃ. 15

അ—സിംഹം ശിശുവായിരുന്നാലും മരം പൊട്ടിയോഴുകുന്ന കവിൾത്തടത്തോടുകൂടിയ ആനകളിൽ ചാടിക്കയറുന്നു. ഇതു ബലവാന്മാരുടെ പ്രകൃതിയാണ്. വയസ്സുതേജസ്സിനുക്കാരണമല്ലല്ലോ.

പ്രാരഭ്യതേനഖലുവിഷ്ണുഭയേനനീചൈഃ

പ്രാരഭ്യവിഷ്ണുവിഹതാവിരമന്തിമധ്യാഃ

വിഷ്ണുപുനഃപുനരപിപ്രതിഹന്ത്യമാനാഃ

പ്രാരബ്ധമുത്തമഗുണാതപരിത്യജന്തി. 16

അ—അധമന്മാർ വിഷ്ണു നേരിട്ടെങ്കിലോ എന്ന ഭയത്താൽ ഒരു പ്രവൃത്തിയിലും ഏറ്റെടുക്കുന്നതല്ല. മധ്യമന്മാർ

തങ്ങൾ എളുപ്പിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തിക്കു വല്ല വിപ്ലവം നേരിട്ടാൽ അതിൽനിന്നു പിൻവലിക്കുന്നു. ഉത്തമന്മാർ തങ്ങൾ തുടങ്ങിയിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തിക്കു് അനേകം വിപ്ലവങ്ങൾ നേരിടുന്നതായാലും അതിൽനിന്നു് ഒരു കാലത്തും പിൻവലിക്കുന്നവരല്ല. അവർ ഫലപ്രാപ്തിവരെ പ്രവൃത്തി ചെയ്യും എന്നു താല്പര്യം.

ദാനം, ഭോഗം, നാശം

സുപ്രസാഗതയോഭവത്തിവിത്തസ്യ

യന്നദോതിനഭുജ്ജ്ഞ

തസ്യത്രതീയാഗതിഭവതി.

17

അ—ധനത്തിന്നു ദാനം, ഭോഗം, നാശം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു ഗതികളാണുള്ളതു്. അവയിൽ ദാനവും ഭോഗവും ചെയ്യുന്നില്ലയെങ്കിൽ പിന്നെ മൂന്നാമത്തെ ഗതിതന്നെ (നാശംതന്നെ) ആ ധനത്തിന്നുണ്ടാകയുള്ളു.

അകുരുണതപമകാരണവിഗ്രഹഃ

പരധന പരയോഷിതി ച സ്പൃഹാ

സുജനബന്ധുജനേഷ്വപസഹിഷ്ണുതാ

പ്രകൃതിസിദ്ധമിദം ഹിദുരാത്മനാം.

18

അ—ദീനന്മാരിൽ ദയയില്ലായ്മ, ഒരു കാരണവും കൂടാതെ അന്യനോടു ശത്രുക്കൂടക, അന്യന്റെ സ്വത്തിലും, അന്യന്റെ ഭാജ്യമാരിലും ആഗ്രഹം സജ്ജനങ്ങളിലും,

ബന്ധുക്കളിലും സ്നേഹിതന്മാരിലും അസൂയ ഉണ്ടായെല്ലാം.
ഭജനങ്ങൾക്കു പ്രകൃത്യാതന്നെയുള്ളവയാകുന്നു.

ഭജനം പരിഹാരത്തോടു വിദ്യയാലോകോത്ഥാപിതൻ
മണിനാഭിയിൽ സ്ഥിരം കിരണമെന്ന ഭയങ്കരം. 19

അ — ഭജനത്തെ വിദ്യാഭ്യാസം ധാരാളമുണ്ടെങ്കിൽ
ശ്രീമദ്വിദ്യയെപ്പോലെ. സ്വർഗ്ഗം എത്ര രത്നങ്ങളെക്കൊണ്ട്
അലങ്കരിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഭയങ്കരതയെന്നല്ലയോ? എന്തു
ഗുണമുണ്ടെങ്കിലും ഭജനം ഭയങ്കരമെന്നു എന്നു സാരം.

സമ്പന്നമഹത്താം ചിത്തം ഭവേദ്ഭൂലകോമളം

ആപസ്മരം മഹാശൈലശിലാസംഘാതനിഷ്ഠം.

അ — ധനം ധാന്യം മുതലായ സമ്പത്തുകളുടെ സമൃ
ദ്ധിയുള്ളപ്പോൾ മഹാമാരുടെ മനസ്സു കരിയുവയപുഷ്പം
പോലെ കോമളമായിരിക്കും. ആപത്തികൾ വലിയ പച്ച
തത്തിലെ പാറപോലെ ഏറ്റവും കഠിനമായിരിക്കും. മ
ഹാമാർക്കു സമ്പത്തിൽ സന്തോഷവും ആപത്തിൽ വ്യസന
വും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല; ഒരേനിലയിലിരിക്കും അവരുടെ മന
സ്സ് എന്നു താല്പര്യം.

ശ്രോത്രം ശ്രുതേനൈവ ന കണ്ഡലേന

ദാനേന പാണ്ഡിത്യ കങ്കണേന

വിഭാതികായം കരുണാപരം

പരോപകാരേണ ന ചന്ദനേന.

അ — ഭൂതാനുകമ്പയുള്ള സജ്ജനങ്ങളുടെ കണ്ണുങ്ങൾ ശാസ്ത്രശ്രവണകൊണ്ടാണു ശോഭിക്കുന്നത്; കണ്ഡലംകൊണ്ടല്ല. അവയുടെ കൈ ഭാഗംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നു; വള കൊണ്ടല്ല. അവയുടെ ദേഹം പരോപകാരംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നു; ചന്ദനാലേപനംകൊണ്ടല്ല. സത്തക്കൾക്കു കടകകണ്ഡലാദികളല്ല ഭൂഷണം; പരോപകാരമാണെന്നു ഭാവം.

നിന്ദതു നീതിനിപുണാ യദി വാസുവന്തു
ലക്ഷ്മീസ്തമാവിശതു ഗച്ഛതു വാ യഥേഷ്ടം
അദ്വൈതവചാ മരണമസ്യ യുഗാന്തരേ വാ
ന്യായാൽപമഃ പ്രചിപലന്തി പദം ന ധീരഃ

അ — നീതിശാസ്ത്രനിപുണന്മാർ ആക്ഷേപിച്ചുകൊള്ളട്ടെ; അഥവാ സ്തുതിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. സമ്പത്ത് എത്രയെങ്കിലും വന്നുകൊള്ളട്ടെ; അഥവാ പോയ്കൊള്ളട്ടെ. മരണം ഇന്നുതന്നെയോ അഥവാ മറ്റു യുഗത്തിലോ ഭവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. ധൈര്യശാലികൾ ധ്യാനമായ മാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു് ഒരു പേരുംപോലും തെറ്റി നടക്കുന്നതല്ല.

അത്മാതുരാനാം ന ഗുരന്ബന്ധുഃ
കാമാതുരാനാം നഭയം നലജ്ജാ
വിദ്യാതുരാനാം ന സുഖം ന നിദ്രാ
ക്ഷയാതുരാനാം ന രുചിൻ പാകം.

അ— ധനം സമ്പാദിക്കണമെന്നു ഏകവിചാരമുള്ളവർക്കു ഗുണനാഥനായില്ല, ബന്ധുവുമില്ല. കാമപരവശന്മാർക്കു ഭയവുമില്ല, ലജ്ജയുമില്ല; വിശ്വാസത്തിൽ മാത്രം വിചാരമുള്ളവർക്കു സുഖവുമില്ല, ഉറക്കവുമില്ല; ക്ഷുത്തുകൊണ്ടു ക്ഷീണിച്ചവർക്കു രുചിയുമില്ല; പാകവുമില്ല.

പുസ്തകം വനിതാ വിത്തം പരഹസ്യഗതം ഗതം
അഥവാ പുനരായാതിനഷ്ടം ഭ്രഷ്ടാചലബന്ധശഃ. 24

അ— പുസ്തകവും സ്ത്രീയും ധനവും അന്യന്റെ കയ്യിൽപ്പെട്ടാൽ പോയി. അഥവാ കിട്ടുന്നതായാൽതന്നെ പുസ്തകം കീറിയും, സ്ത്രീ ഭ്രഷ്ടയായും ധനം അല്ലാപ്തമായും ആയിരിക്കും.

ജ്ഞാനബന്ധരൂപേണ പശുപതിസുതാലയാഃ
ജ്ഞക്ഷയേക്ഷയംയാന്തി കാതത്രപരിഭവനാ. 25

അ— എല്ലാ ജനങ്ങൾക്കും പശുക്കൾ, ഭാഷ്മാർ, ഗൃഹങ്ങൾ ഇവയെല്ലാം ജന്മാന്തരകൃതമായ ജ്ഞാതന്മാർ സംഭവിക്കുന്നവയാണ്. ആ ജ്ഞം (കടം) തീർന്നാൽ ഇവയെല്ലാം നശിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഈ വിഷയത്തിൽ ധ്യാനനിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. എന്നസാരം

രാജവൽ പഞ്ചവർഷാണി ദശവർഷാണി ദാസവൽ
പ്രാപ്തപുരുഷോഡശവർഷേ പുത്രം മിത്രവദാചരേൽ.

അ— മാതാപിതാക്കന്മാർ തങ്ങളുടെ പുത്രനെ അഞ്ചു വയസ്സുവരെ രാജാവിന്റെ പ്ലാലെയും പിന്നെ പത്നീവ

ചംവരെ (15 വരെ) ഭാസനെപ്പോലെയും വിചാരിച്ച് ആചരിക്കണം. പതിനാറാമത്തെ വയസ്സിൽ കാലുനിയാൽ പിന്നെ മിത്രത്തെപ്പോലെ വിചാരിച്ചാലരിക്കണം.

ഗുണിഗണഗണനാരംഭേ

ന പതതി കരിതി സസാദ്രമാദ്യസ്മിൻ

തേനാംബായദിസുതിനീ

വദോന്യാകീദൃശീനാമ.

27

അ — ഒരുവൻ തന്റെ വിരൽകൊണ്ടു ഗുണവാനാരെ സംഭ്രമത്തോടുകൂടി എണ്ണുന്ന അവസരത്തിൽ ഏതൊരുവനെയാണോ ഗണിക്കാതെ വിട്ടുകളയുന്നതു്? അവന്റെ മാതാവു അവൻ നിമിത്തം പുത്രനുള്ളവളാകുന്നുവെങ്കിൽ പ്രസവിക്കാത്ത സ്ത്രീ ഏതുപ്രകാരമുള്ളവളായിരിക്കും. ഗുണവാനല്ലാത്ത പുത്രനുണ്ടാവുന്നതിനേക്കാൾ പുത്രൻ ഉണ്ടാകാതിരിക്കുന്നതാണ് ഉത്തമമെന്നു താല്പര്യം.

മാതാശത്രുഃ പിതാവൈരിത്യേന ബാഃലാ ന പാരിതഃ
നശോഭേത സഭാമദ്ധ്യേഹംസമുദ്യുബ്ധകോയഥാ.28

അ — തന്റെ ബാലനെ പഠിപ്പിക്കാത്ത മാതാവും പിതാവും കേവലം ശത്രുക്കളാകുന്നു. പഠിക്കാത്തവൻ ഹംസസമൂഹത്തിൽ കൊക്കുന്നപോലെ ഒരു സഭയിലും ശോഭിക്കുന്നതല്ല.

സുഖാത്മാഃ സർപ്പഭൂതാനാം മതാഃ സർപ്പാഃ പ്രവൃത്തന്തഃ
സുഖംച നചിനാധർമ്മാന്തസ്താൽ ധർമ്മപരാഭവേൽ

അ — സർവ്വപ്രാണികളുടേയും സർവ്വപ്രവൃത്തികളും സൃഷ്ടിക്കുന്നവനായിരിക്കണമെന്നുള്ളതു സർവ്വജനസമ്മതമായ കാര്യമാകുന്നു. ആ സൂഖം ധർമ്മം കൂടാതെ കിട്ടുന്നതല്ല. അതിനാൽ എപ്പോഴും ധർമ്മതല്പരനായിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

അവാസരരഹിതാവാനി

ഗുണഗണസഹിതാ നശോഭിതപുണ്ഡ്രം

രതിസമയേരോദതം

പ്രിയമപിതനയം ശപത്യാഹോ ജനനീ. 30

അ — അനവസരത്തിലുള്ള സംഭാഷണം എത്ര ഗുണഗണങ്ങളുണ്ടായാലും ജനങ്ങൾക്കത് ഇഷ്ടമാകുന്നതല്ല. എത്ര പ്രിയപ്പെട്ട പുത്രനായാലും രതിസമയത്തിൽ രോദിക്കുന്നതായാൽ അവന്റെ മാതാവ് അവനെ ശപിക്കുന്നതാണല്ലോ.

തുപയൈവ ന സമ്പന്നാഃ വിശാലകലസംഭവാഃ
വിദ്യാഹീനാ നശോഭിത നിഗ്ഗന്ധാ ഇവ കിംശുകാഃ

അ — സൗന്ദര്യവും നല്ല ഔഷധനവും ഉള്ളവനായാലും നല്ല വംശത്തിൽ ജനിച്ചവനായാലും വിദ്യയില്ലെങ്കിൽ അവൻ ശോഭിക്കുന്നതല്ല. ഏതുപോലെയെന്നാൽ — വലുതായ അഴകുള്ളതായ മുരിക്കിൻപൂവു ഗന്ധമില്ലായ്കയാൽ ശോഭിക്കാത്തതുപോലെ.

ന രാജാറാജ്യം ന ച ചോരഹാജ്യം

പ്രമാണകാലേ ന കരോതിഭാരം

വ്യത്യസ്ത കൃത്യ വേദന ഏവ നിത്യം
വിദ്യാധനം സർവ്വധനാൽ പ്രധാനം. 32

അ— വിദ്യാധനം രാജാക്കന്മാർക്കും ചോരന്മാർക്കും അപഹരിപ്പാൻ കഴിയുന്നതല്ല. വിദേശയാത്രയിൽ കൊണ്ടു പോകുവാൻ യാതൊരു ഭാരവും ഇല്ല. ചിലവു ചെലവും താമസവും വർദ്ധിക്കുകയേ ഉള്ളൂ. അതിനാൽ ഇതരധനാപേക്ഷയാ വിദ്യാധനമാണ് അത്യുത്തമമായ ധനം.

വിദ്യാ നാമ നരസ്യ രൂപരധികം
പ്രകൃതഗുഹ്യം ധനം
വിദ്യാ ഭോഗകരി യശഃസുഖകരീ
വിദ്യാ ഗുരുണാം ഗുരഃ
വിദ്യാ ബന്ധുജനോ വിദേശഗമനേ
വിദ്യാ പരാ ദേവതാ
വിദ്യാ രാജസു പൂജിതാ നന്ദി ധനം
വിദ്യാവിഹീനഃ പശൂഃ. 33

അ— പുരുഷൻ വിദ്യയാകുന്നു അധികം സൗന്ദര്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത്. അത് ഏറ്റവും ഗുഹ്യമായി സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ട ധനമാകുന്നു. സുഖഭോഗങ്ങളേയും കീർത്തിയേയും സൗഖ്യത്തേയും നൽകുന്നതും അതുതന്നെയാണ്. വലിയതിലും വെച്ചു വലിയതും അതുതന്നെ. വിദേശയാത്രയിൽ തനിക്കു് ഉൾകൃഷ്ടനായ ദൈവവും ബന്ധുജനവും അതുതന്നെ

ന്നെയാണ്. രാജാക്കന്മാരോൾ ആരാധിക്കപ്പെടുന്നതും മറ്റൊന്നല്ല. അങ്ങിനെയുള്ള ആ വിദ്യയില്ലാത്തവർ കേവലം പശുപ്രായന്തന്നെയാകുന്നു.

ഉത്തമം സ്വാർജ്ജിതം വിത്തം മധ്യമം പിതൃരാജ്ജിതം അധമം ഭ്രാതൃവിത്തഞ്ച സ്രീവിത്തമധമാധമം. 34

അ— താൻ സമ്പാദിച്ച സ്വത്തു് ഉത്തമം; അച്ഛൻ സമ്പാദിച്ച സ്വത്തു മധ്യമം; സോദരൻ സമ്പാദിച്ചതു് അധമം; സ്രീയുടേതു് ഏറ്റവും അധമം. മിലവഴിപ്പാൻ നല്ലതു താൻ പ്രയത്നം ചെയ്തു സമ്പാദിച്ച ധനമാണെന്നു താഴ്മയുണ്ടു്.

ഉത്തമം കലവിദ്യായാ മധ്യമം കൃഷിവാണിഭാൽ അധമം സേവയാവൃത്തിഃ മുതിയെഴുത്തുപജീവനം.

അ— കലവിദ്യകൊണ്ടു ജീവിതം നയിക്കുന്നതു് ഉത്തമമാകുന്നു. കൃഷി കച്ചവടങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ളതു മധ്യമാണ്. അന്യനെ സേവിച്ചിട്ടുള്ള ഉപജീവനം അധമമാകുന്നു. മോഷണംകൊണ്ടുള്ള ഉപജീവനം മരണത്തിന്നു സമമാണ്.

സ്വഗൃഹേ പുഷ്പതേ മുർഖഃ സ്വഗ്രാമേപുഷ്പതേ പ്രഭുഃ സ്വദേശേപുഷ്പതേരാജാവിദാൻ സർവ്വത്രപുഷ്പതേ.

അ— മുർഖൻ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ മാത്രവും പ്രഭു തന്റെ ഗ്രാമത്തിൽ മാത്രവും രാജാവു തന്റെ രാജ്യത്തിൽ

മാത്രവും പൂജിക്കപ്പെടുന്നു. വിചാൻ (അറിവുള്ളവൻ) എല്ലായിടത്തും പൂജിക്കപ്പെടുന്നു.

ശ്ലോകാലേന്ദ്ര പ്രവക്താവി യദൃച്ഛം ഗ്രന്ഥകോടിഭിഃ പരോപകാരഃ പുണ്യായ പാപായ പരപീഡനം.

അ— അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ടു പറയപ്പെട്ടതായ കായ്തെന്തെ ഞാൻ അരശ്ലോകംകൊണ്ടു പറയാം; കേട്ടുകൊൾക - പരോപകാരം പുണ്യത്തിനും പരോപദ്രവം പാപത്തിനും ഉള്ളതാകുന്നു. അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങളെ പഠിച്ചാൽ കിട്ടുന്ന സാരാംശം ഇതാണെന്നു താല്പര്യം.

ദാതുരത്വം പ്രിയവക്തൃത്വം ധീരത്വമുചിതജ്ഞതാ അഭ്യാസേന ന ലഭ്യന്തേ ചതപാർശ്വസഹജാഗുണാഃ.

അ— ദാനശീലത്വം, അന്യന്ത് അപ്രിയമാകാതെ കണ്ടു സംസാരിപ്പാനുള്ള സാമർത്ഥ്യം, ധൈര്യം, വേണ്ടതും വേണ്ടാത്തതും അറിഞ്ഞു പ്രവർത്തിപ്പാനുള്ള നൈപുണ്യം എന്നീ നാലു അവസ്ഥയും അഭ്യാസംകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്നതല്ല. ജന്മനാ ഉണ്ടാകേണ്ടതാകുന്നു.

അഹോ! പ്രകൃതിസാദൃശ്യം ശ്ലേഷ്മണോ ഭുജ്ജനന്യച മധുരൈർ കോപമായാതി കട്ടകൈരുപശാമൃതം. 39

അ— ശ്ലേഷ്മാവിനും (കാറും) ഭുജ്ജനത്തിനും ഉള്ള സാദൃശ്യം ആശ്ചര്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. രണ്ടു കൂട്ടരും മധുരങ്ങളെക്കൊണ്ടു കോപിക്കുകയും കട്ടകളെക്കൊണ്ടു ശമിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

അവശ്യമനുഭവിക്കുന്ന കൃതം കർമ്മശുഭാശുഭം
നാഭകതം ക്ഷിയതേ കർമ്മ കല്പകാടിശ്ചൈതരപി. 40

അ— ശുഭമായോ അശുഭമായോ താൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള കർമ്മഫലമെല്ലാം താൻതന്നെ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും; സംശയമില്ല. അനേകം വർഷം കഴിഞ്ഞാലും അതനുഭവിക്കാതെ നശിച്ചുപോകുന്നതല്ല.

വിദ്യാനേവ വിജാനാതി വിദ്വേഷജനപരിശ്രമം
അഹിവന്ധ്യാ വിജാനാതി ഗുപ്തം പ്രസവവേദനാം.

അ— വിദ്വേഷജനങ്ങളുടെ പരിശ്രമത്തെ വിധാനമെന്ന അറിഞ്ഞുകൂടൂ. പ്രസവിക്കാത്ത സ്ത്രീക്കു പ്രസവവേദനയെപ്പറ്റി ഒന്നും അറിയാവുന്നതല്ലല്ലോ.

അത്ഥാനാമാജ്ഞേ ട്ടുഖ മാജ്ജിതാനാം തു രക്ഷണേ
ആയേട്ഠുഖം വ്യയേട്ഠുഖമത്ഥ്ഠുഖി ട്ടുഖഭാജനം. 42

അ— ധനത്തെ സമ്പാദിപ്പാനും, സമ്പാദിച്ചാൽ അതിനെ രക്ഷിച്ചു നിലനിത്താനും, നിലനിർത്തിയാൽതന്നെ അതിനെ വലിപ്പിക്കാനും, ചിലവഴിക്കാനും ഭൂതംതന്നെ. എല്ലാം നോക്കുന്നതായാൽ ധനം ഭൂതഭാജനംതന്നെ.

ശ്രുതമിച്ഛന്തി പിതരോ ധനമിച്ഛന്തിമാതരഃ

ബാസ്വവാഃ കലമിച്ഛന്തി രൂപമിച്ഛന്തി കുന്യാകാഃ

അ— വിവാഹവിഷയത്തിൽ, പിതാവു കീർത്തിമാനേയും മാതാവു ധനമുള്ളവനേയും ബന്ധുക്കൾ വം

ശമാവാത്തു മുളയെന്നും ആഗ്രഹിക്കുന്നു. കന്യകയാക
 കട്ടെ പെരുന്തയ്ക്കുവാനെയാണ് രാജ്ഞിക്കുനേട്ടം.

ഉപകാരപിന്നിടാനുപകാരമായ വെണ്ണത്തേ
 പയർപാനം ഭജനം ഗന്ധം ദാനം വിഷവൽക്കം.

അ— പാൽ നല്ലതാണെങ്കിലും സർപ്പത്തിന്നു കൊടു
 ത്താൽ വിഷം വർദ്ധിക്കുന്നു. അതുപോലെ ഭജനങ്ങൾ
 പാൽ ഉപകാരം ചെയ്താൽ ഉപദ്രവം അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും.

ജനിതാപോപനേതാചയസ്യ വിദ്യാപ്രയത്നാതി
 അന്നഭാഗഭയത്രാതാ പരൈശ്വരേ പിതരസ്യ താദൃഷ്

അ— ജനിപ്പിച്ചവനും ഉപനയിപ്പിച്ചവനും വിദ്യ
 യെ ഭാനം ചെയ്തവനും അന്നത്തെ ഭാനം ചെയ്തവനും ഭയ
 ത്തിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചവനും ആകുന്ന അഞ്ചുപേരും പിതാ
 കന്മാരാകുന്നു.

പിതാരക്ഷതികൗമാരേ ഭർത്താരക്ഷതിയൗവനേ
 പുത്രാരക്ഷതിവാല്മുക്കേ ന സ്രീ സ്വാതന്ത്ര്യമഹതി.

അർത്ഥം— സ്രീയെ ബാല്യത്തിൽ അച്ഛനും യൗവന
 ത്തിൽ ഭർത്താവും വാല്മുക്കിൽ പുത്രനും രക്ഷിക്കുന്നു. സ്രീ
 കൾക്ക് ഭരണകാലത്തും സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനും അഹതയില്ല.

ദാക്ഷിണ്യം സ്വജനേ ഭയാ പരിജനേ

ശത്രും സദാഭയേ

പ്രീതിസാധുജനേ നയോ ഹൃദയേ

വിദ്വേഷജനേഷ്വാജ്ഞം

ശരയ്ക്കും ശത്രുജനേ ക്ഷമാഗുരുജനേ
താരിജനേ ധൃഷ്ടതാ

യേ ചൈവം പുരുഷാ, കലാസുകശലാ—
സ്യേഷേവലോകസ്ഥിതിഃ.

47

അ — സ്വന്തം ആളുകളിൽ ഓക്കിണ്ണവും ഭൃത്യന്മാരിൽ
യേയും ഭൃത്യന്മാരിൽ എപ്പോഴും ശാന്തയും സജ്ജനങ്ങളിൽ
പ്രീതിയും രാജാക്കന്മാരിൽ നീതിയും വിദ്വാന്മാരിൽ വണ
ക്കവും ശത്രുക്കളിൽ പരാക്രമവും ഗുരുജനങ്ങളിൽ ശാന്ത
സ്വഭാവവും സ്ത്രീകളിൽ മനസ്സാപ്പും ആകുന്ന കലകളിൽ
സമർത്ഥനായ പുരുഷന്മാർ ആരോ? അവരിലാകുന്നു ലോ
കം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്.

ജാഡ്യംധിയോ ഹരതിസിഞ്ചതിവാചിസത്യം
മാനോന്നതിഃ ലിശതിപാപമപാകരോതി
ചേതഃപ്രസാദേതിദിക്ഷുതനോതി കീർത്തി
കിം കിം നസാധയതികല്പലതേവവിദ്വാ.

48

അ — ശാസ്ത്രാദിപഠനത്താലുണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനം മനു
ഷ്യരുടെ ബുദ്ധിയുടെ മന്ദതയെ കളയും, വാക്കുകളിൽ സ
ത്യത്തെ ഉണ്ടാക്കും, അഭിമാനത്തെ വളർപ്പിക്കും, പാപ
ത്തെ നശിപ്പിക്കും മനസ്സിനു പ്രസാദത്തെ ഉണ്ടാക്കും, കീ
ർത്തിയെ ലോകമെല്ലാം പരത്തും, കിം ബഹുനാ-കല്പകവല്ലി
പോലെ വിദ്യ എന്തെന്നിനേയാണു സാധിപ്പിക്കാത്തത്?
വിദ്യാഭ്യാസംകൊണ്ടു സാധിക്കാത്തത് ഒന്നുമില്ല എന്നു
സാരം.

കസ്യമസുബകസ്യവലേഗതിഹരനസിനാം
മൂല്പ്തിയാസർവ്വലോകസ്യ ശിജ്ഞേവനന്ദിവവാ.

അ—പുണ്ഡര്യം സുജനങ്ങൾക്കും രണ്ടുഗതി മാത്രമേ
യുള്ളൂ. ഒന്നുകിൽ സർവ്വജനങ്ങളുടേയും ശിരസ്സിൽ സ്ഥിതി
ചെയ്ത (സർവ്വജനമാന്യനായിരിക്കുക) അഥവാ വനത്തിൽ
കിടന്നു നശിക്കുക (വനത്തിലിരുന്നു തപസ്സുചെയ്തു മുക്തി
യടയുക.)

അത്ഥാഃഗൃഹേനീവത്തന്തേശ്ശശാനേപുത്രബാധാഃ
സുകൃതം ഭുങ്ക്തം ചൈവ ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛതി. ൨൦

അ—ഒരുവൻ മരിച്ചുപോകുമ്പോൾ അവന്റെ ധനം
ഗൃഹത്തിൽനിന്നുതന്നെ വിട്ടുപിരിയുന്നു. പുത്രമിത്രാദികൾ
ശ്മശാനത്തിൽനിന്നും പിരിയുന്നു. സുകൃതവും ഭുങ്ക്തവും
അവൻ ഏവിടെ പോകുന്നുവോ അവിടെയെല്ലാം അനുഗ
മിക്കുന്നു.

മൂല്പ്തിഷ്യാപദേശേന ഭുഷ്ടസ്രീസംഗമേനച (തി
ദിഷ്യാതാംസംപ്രയാഗേന പണ്ഡിതോപിവിനശ്യ

അ—മൂല്പ്തിയായ ശിഷ്യന്മാർക്കുപദേശിക്കുന്നതുകൊ
ണ്ടും ഭുഷ്ടസ്രീകളുടെ സംഗമംകൊണ്ടും ശത്രുക്കളോടുള്ള സം
സർഗ്ഗംകൊണ്ടും വിചാനായവനുകൂടി നാശംസംഭവിക്കുന്നു.

പുസ്തകസ്ഥാപിതാവിദ്യാ പരഹസ്യഗതംധനം
ദേശാന്തരഗതഃ പുത്രോ നാമമാത്രമുപാചരേൽ. 52

അ — പുസ്തകത്തിലിരിക്കുന്ന വിദ്യയും അന്യന്റെ കയ്യിൽപ്പെട്ട ധനവും അന്യദേശത്തിൽപോയ പുത്രനും കേവലം പേരുമാത്രം പറവാൻ ഉതകുന്നവയാകുന്നു.

ഹരിണാപിഹംഭരണാപി ബ്രഹ്മണാപി സുരൈരപി ലലാടലിഖിതാരേഖാ പരിമാർഷ്ടം ന ശക്യതേ. 53

അ—വിജ്ഞാപനം പരമശിവനും ബ്രഹ്മാവിനും ശേഷമുള്ള ദേവന്മാർക്കും ശിരാരേഖയെ നശിപ്പിച്ചുകുളുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. അവനവനു വിധിച്ചതു അവനവൻ തന്നെ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുമെന്നു സാരം.

ഘൃതന വൽതേബുഭിഃ ക്ഷീണായുശ്ചവൽതേ ശാഘോ വൽതേ വ്യാധിഃ മാംസമാംസേനവൽതേ

അ—നൈ സേവിച്ചാൽ ബുദ്ധിയും, പാൽ കുടിച്ചാൽ ആയുസ്സും, ഇലക്കറി കൂട്ടിയാൽ വ്യാധിയും മാംസം ഭക്ഷിച്ചാൽ മാംസവും വലിക്കുന്നു.

ഉത്സാഹഃസാഹസംഭയേയ്ശബുധിശ്ശക്തിഃപരാക്രമഃ ഷഡേതേ യത്രതിഷ്ഠന്തി തത്രദേവാ വിതിഷ്ഠതി. 55

അ—ഉത്സാഹം, സാഹസം ഭയേയ്, ബുദ്ധി, ശക്തി, പരാക്രമം എന്നീയാറകൂട്ടവും എന്തൊരുവനുണ്ടോ അവന്നു ദൈവവും അനുകൂലമായിരിക്കും.

ശിലാസ്ഥശസ്ത്രലപന്തു മാജ്ജാരോച്ഛിഷ്ടഭോജനം പ്രതിബിംബക്ഷണമനുഭവശക്തസ്യാപിശ്രീയംഹരേ

(ൽ

അ—കുളിർ അരച്ച ചന്ദനാദിഗന്ധദ്രവ്യത്തെ പൂശുകയും, മാഞ്ചാരൻ ഭക്ഷിച്ചശേഷമുള്ള ഭക്ഷണത്തെ ഭക്ഷിക്കുകയും, വെള്ളത്തിൽ തന്റെ പ്രതിബിംബത്തെ നോക്കുകയും ചെയ്താൽ ഇന്ദ്രന്റെ കൂടി ഐശ്വര്യം നശിച്ചുപോകും.

അജാരജഃ ഖാരജസ്മാ സമാജ്ജനീരജഃ (ഈ സ്ത്രീയും പാദരാജയെപ്പോലെ ശക്തസ്യാപി ശ്രീയംഹരേ

അ—ആട്ടിന്റെ ദേഹത്തിലുള്ള പൊടിയും, കഴുതയുടെ ദേഹത്തിലെ പൊടിയും, അടിച്ചുവാതുന്ന മുലിലെ പൊടിയും, സ്ത്രീകളുടെ കാലുകളിലെ പൊടിയും ഏറ്റവും ദേവേന്ദ്രനായാലും ഐശ്വര്യമെല്ലാം നശിച്ചുപോകും.

യസ്യാസ്തി വിത്തം സ നരഃ കലീതഃ
സ പണ്ഡിതഃ സ ശൂതവാൻ ഗുണജ്ഞഃ
സ ഏവ വക്താ സ ച ദർശനീയഃ
സർവ്വേ ഗുണാഃ കാഞ്ചനമാശ്രയന്തി.

അ—ആകാശോധനമുള്ളതു്? അവൻ സൽകലജം തനും, അവൻ പണ്ഡിതനും, അവൻ ശാസ്ത്രജ്ഞനും, അവൻ സുകല ഗുണങ്ങളെ അറിയുന്നവനും, അവൻ വാമിയും, അവൻ ദർശനയോഗ്യനും ആകുന്നു. കിം ബഹുനാ സർവ്വ ഗുണങ്ങളും ധനത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടാണു നില്ക്കുന്നതു്.

മാതാ നിന്ദതി നാഭിനന്ദതി പിതാ
 ഭ്രാതാ ന സംഭാഷതേ
 ഭൃതൃഃ കപൃതി നാനുജ്ഞതി സുതഃ
 കാന്താനചാലിംഗതേ
 അത്ഥപ്രാത്ഥനശങ്കയാ ച കഷ്ടേത
 നാലോകമാത്രം സുഹൃദ്
 അസ്സാദേത്ഥസമാജ്ജനം കരു സഭവ!

അത്ഥന സർവ്വം വശം.

59

അ — ധനമില്ലാത്തവന്റെ മാതാവു നിന്ദിക്കുന്നു. അച്ഛൻ അഭിനന്ദിക്കുന്നില്ല. സോദരൻ അവനോടു സംസാരിക്കുകയില്ല. ഭൃതൃൻ കോപിച്ചുളക്കുന്നു. പുത്രനു സ്നേഹമുണ്ടാകയില്ല. ഭാജ്യ ആലിംഗനം ചെയ്തുകൊള്ളുകയില്ല. ധനം വല്ലതും ആവശ്യപ്പെടുമോ എന്ന ശങ്കയാൽ സ്നേഹിതൻ കാണാൻതന്നെ വരുന്നതല്ല. എന്തിനധികം പറയുന്നു — ഫല സ്നേഹിത! അതിനാൽ ധനം സമ്പാദിക്കുക. അതു കൊണ്ടു സാധിക്കാത്തതായിട്ട് ഒന്നുതന്നെയില്ല.

ആയുസ്സുതപബലാഭോശ്വ-

സുഖപ്രീതിവിവർത്താഃ

ഐശ്വര്യസ്ഥിശാഃസ്ഥിരാഹൃദ്യാ-

ആഹാരാസ്സാതപികപ്രിയാഃ.

60

അ — സുതപശ്വപ്രധാനമായ മനുഷ്യർക്കു, സ്വാഭാജനമായ നൈമിതൃപദാർത്ഥത്തോടുകൂടിയവയും

സ്ഥൈര്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നവയും ഹൃദയപ്രിയങ്ങളുമായ ആ ഹാരങ്ങളിലായിരിക്കും അധികം താല്പര്യം. അവ ആയുസ്സ്, ബലം, ആരോഗ്യം, സുഖം, സന്തോഷം എന്നിവയെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവയാകുന്നു.

കുടുംബലവണാത്മ്യത്തിൽ തൃപ്തിപ്പെടുന്നവർക്കുവിദാഹിനഃ

ആഹാരാഭിരോജസഃസ്വപ്നാദിഭിരഭിരോജാഭിരവപ്രദാഃ.

അ—തമോഹൃണപ്രധാനമാകട്ടെ, ഏതവു, പുളി, ഉപ്പ് എന്നിവ അധികമായുള്ളവയും അത്മത്വവും തീക്ഷ്ണവും രുചിയും ഉൾപ്പെടുന്നവയും ആയ ആഹാരങ്ങളിലായിരിക്കും അധികം താല്പര്യം. അവ പുഷ്പം, ശോകം, രോഗം എന്നിവയെ ഉണ്ടാക്കുന്നവയാകുന്നു.

യാതന്മാമംഗതരസംപൂരിപദ്യുഷിതംചയൽ

ഉച്ഛിഷ്ടമപിചാരേധ്യംഭോജനംതാമസപ്രിയം.

അ—തമോഹൃണപ്രധാനമാകട്ടെ, പകുതി വെന്തതും രസം നശിച്ചതും, ദുർഗന്ധമുള്ളതും പഴുകിയതും ഉച്ഛിഷ്ടമായതും ശുദ്ധിയില്ലാത്തതും ആയ ആഹാരത്തിലായിരിക്കും അധികം താല്പര്യം.

ജല്ലന്തിസാർവ്വത്വേനചശൃത്യന്ത്സവിഭ്രമാഃ

ഹൃദയേചിന്തയന്ത്യന്ത്സാമകത്തോരതിഃ. 63

അ—സ്മിക്ൾ ഒരു പുരുഷനോടു സംസാരിക്കുകയും മറ്റൊരു പുരുഷനെ വിലാസത്തോടുകൂടെ കടാക്ഷിക്കുകയും വേറൊരു പുരുഷനെ ഹൃദയത്തിൽ നിന്നൊക്കുകയും ഒരേ

സമയത്തിൽ ചെയ്യുന്നു. ശ്രീകൾക്കു് ഭവനത്തിൽതന്നെയാ
യി രതിയുണ്ടാകുന്നതല്ല.

സുതാഭവതിതാപായദൃഷ്ടാപേന്ദ്രകോരിണി
സപുഷ്പാഭവതിമോഹായസാനാരിഭയിതാകഥം. 64

അ—ശ്രീയെ സ്തുതിച്ചാൽ സന്താപത്തിന്നും ഭർ
ച്ചാൽ മദത്തിന്നും സ്തംഭിച്ചാൽ ബുദ്ധിമേന്മയ്ക്കെന്നും കാരണമാ
യിത്തീരുന്നു. അങ്ങിനെയുള്ള ആ ശ്രീ എങ്ങിനെയൊണ്
ഭയിതയായിത്തീരുന്നതു്?

നാമൃതംനവിഷംകിഞ്ചിദേകാമൃതപാനിതംബിനിം
സൈവാമൃതലതാരക്താവിരക്താവിഷവല്ലഭി. 65

അ—സുന്ദരിയായ ശ്രീയല്ലാതെ അമൃതമായോ വിഷ
യമായോ യാതൊന്നുമല്ല. അവർതന്നെ അനുരക്തയാ
യാൽ അമൃതലതയായും വിരക്തയായാൽ വിഷവല്ലിയായും
ഭവിക്കുന്നു.

ആവർത്തംസംശയാനാമവിനയഭവനം

പത്തനം സാഹസാനാം

ദോഷാണാംസന്നിധാനംകപടശതമയം

ക്ഷേത്രമപ്രത്യയാനാം

സ്വപ്തഭാരസ്വവിഷ്ണുനരകപുരമുഖം

സർവ്വമാ യാകരണ്യം

സ്രീയന്ത്രകേരസ്പഷ്ടവിഷമമൃഗമയം

പ്രാണിലോകസുപാശം.

66

അ—സംശയങ്ങൾക്ക് ഒരു നീർമുഴിപോലെയാകട്ടെ ഒരു കഴിയായും അവിനയത്തിന്റെ വീടായും സാഹസങ്ങൾക്കുള്ള ഒരു പട്ടണമായും സർവ്വോഷങ്ങൾക്കും ഇരിപ്പിടമായും കപടങ്ങളുടെ സമൂഹമായും അവിശ്വാസങ്ങൾക്കു വിളനിലമായും സ്വർഗ്ഗപാരത്തിന് ഒരു തടവായും നരകത്തിലേയ്ക്കുള്ള പ്രവേശമാഗ്ഗമായും ഏല്പാ മായകൾക്കും ഒരു പാത്രമായും അമൃതെന്ന ബോധത്തെ ഉളവാക്കുന്നതായും വിഷമയമായും സകലപ്രാണികൾക്കും ഒരു ബന്ധന പാരമായും ഇരിക്കുന്ന ഈ സ്രീയന്ത്രത്തെ സൃഷ്ടിച്ചവൻ ആരാണ്.

മധു തിഷ്ഠതി വാചി യോഷിതാം

ഹൃദി'ഹാലാഹര മേവ കേവലം

അതഏവ നിപീയതേയരോ

ഹൃദയം മുഷ്ടിഭിരേവ'താഡ്യതേ.

67

അ—സ്രീകളുടെ വാക്കിൽ അമൃത് ഇരിക്കുന്നു. ഹൃദയത്തിലാകട്ടെ കേവലം കാളകൂടവിഷം തന്നെയാണ് ഇരിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് അധരം പാനം ചെയ്യപ്പെടുന്നതും ഹൃദയം മുഷ്ടിഭികൊണ്ട് ഇടിക്കപ്പെടുന്നതും.

കാമിനീകായകാന്താരേ സുനപവ്തദഗ്ഗമേ

മുസഞ്ചരമനഃപരന്മ!തത്രാസ്മേസ്മരതസ്തരഃ. 68

അ—അല്ലയോ മനസ്സാകുന്ന യാത്രക്കാര! നി സ്സന
ങ്ങളാകുന്ന പദ്യങ്ങളാൽ അത്യന്തം ദുർഗ്ഗമായ സ്രീകളുടെ
ദേഹമാകുന്ന കാട്ടിപ്പട്ടയുടെ സഞ്ചരിക്കരുതേ. അവിടെ കാ
മനെന്നു പേരായ ഒരു കള്ളൻ ഉണ്ട്.

വേശ്വാസേനമനേജപാലാത്രപേന്ധനവിവർപ്പിരാ
ഹ്രയത്തേകാമിഭിർയുതയൈവനാനിധനാനിച. 69

അ—വേശ്വയാകുന്ന തീയിന്റെ കാമനാകുന്ന ജാല
സന്ദർശമാകുന്ന വിറകിട്ട് വർപ്പിക്കുന്നു. അങ്ങനെ വ
ർപ്പിച്ചതായ് വേശ്വാസിയിൽ കാമികളായ പുരുഷന്മാർ
ങ്ങളുടെ യൗവനത്തെയും ധനത്തെയും മോമിക്കുന്നു.

കശ്യപ്തംബതികലപുരുഷോ—

വേശ്വാധരപല്ലവമനോജ്ഞമിതി

ചന്ദ്രഭാഗവതപ്രഭാകര

നടവിടനിഷ്ഠീവനശരാവം.

70

അ—കുതന്മാരുടേയും, കള്ളന്മാരുടേയും, ദാസന്മാരുടേ
യും, നടന്മാരുടേയും വിടന്മാരുടേയും തുല്യപാത്രമായ (കോ
ളാവിധായ) വേശ്വാധരപല്ലവത്തെ സർവ്വജ്ഞനായ
ഏതൊരു പുരുഷനാണു മനോഹരമാണെന്നു കരുതിതി മും
ബിക്കുക? കലിനന്മാരൊന്നും അതിനുചോക്യില്ല എന്നു
താല്പര്യം.

താമദേവമഹതാംഹദിസ് പുര—

ശ്വേതനിർമ്മലചിവേകദീപകഃ

യാവദേവനകരംഗചക്ഷുഷാ_

താഡ്യതെചാടുലഃപാചനാഞ്ചലൈഃ. 71

അ—സൂര്യരികളുടെ കടാക്ഷാഞ്ചലം കൊണ്ടുള്ള താഡ്യം ഏതുകാലംവരെ ഏല്ക്കാതിരിക്കുന്നുവോ അതുവരെ മാത്രമേ ചാറാത്താളുടെ ഹൃദയത്തിലുള്ള വിവേകദിപം നല്ലവണ്ണം തെളിവോടെ ജ്വലിക്കുകയുള്ളൂ.

സ്വപരപ്രതാപകാസൈ_

നിന്ദതിഃയാളികപണ്ഡിതായുവതീഃ

യസ്താത്തപസോപിഫലം

സ്വഗ്തംസ്വഗ്തേപിചാപ്തസഃ. 72

അ—കപടപണ്ഡിതനായ ഏതൊരാളാണോ യുവതികളെ നിന്ദിക്കുന്നത്? അവൻ, തന്നെയും അന്യന്മാരേയും വഞ്ചിക്കുന്നവനാണ്, ഏതുകൊണ്ടെന്നാൽ തപസ്സിനു ഫലമായതു സ്വഗ്തമാണല്ലോ. അവിടെ ചെന്നാലും ഉപശ്വാദികളായ ദേവസ്ത്രീകളിടം.

മഞ്ഞുകൊടുക്കുന്ന ഭിക്ഷുസന്തി ശുഭാഃ

കേചിത് പ്രവണ്ഡമുഗാജവധേപി ശുഭാഃ

കിന്തു ബ്രഹ്മി ബലിതാം പുരതഃ പ്രസര്യ

കന്ദുപ്താശ്ചമനേ വിരളാ മനുഷ്യാഃ. 73

അ—മഞ്ഞുവെള്ളത്തിന്റെ മണ്ണുകത്തേ കുത്തിപ്പിടിക്കാത്ത വിഷുപരാക്രമങ്ങളെപ്പോലെ ഈ ഭൂമിയിൽ ഉണ്ട്. അ

തികോപിഷ്ഠനായ സിംഹശ്രേഷ്ഠനാരെ വധിപ്പാൻ സാ
മർത്ഥ്യമുള്ളവരും ഉണ്ട്. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമുണ്ടെങ്കിലും കാ
മദേവന്റെ ദർപ്പത്തെ ശമിപ്പിപ്പാൻ ശൌർമുള്ള മനുഷ്യ
വാർ ഏറ്റവും ചുരുക്കമാണെന്നുള്ളത് എത്ര ബലവാന്മാ
രുടെ മുമ്പിൽവെച്ചും ഞാൻ മുക്കുകയും പറവാനൊക്കു
മാണ്.

ഉന്മത്തപ്രിയസംരംഭോദാരഭന്തേയദംഗനാഃ

തത്രപ്രത്യുഹമാധാതുബഹമാപിഖലുകാതരഃ. 74

അ—യവതികൾ ഉന്മത്തനായ പ്രിയങ്കുലുള്ള ആവേ
ശത്താൽ എന്തൊരു കമ്മത്തയാണോ ചെയ്യാൻ തുടങ്ങു
ന്നത്? ആ കമ്മത്തിന്നു വിഷ്ണു വരുത്തുന്നതിൽ ബ്രഹ്മാവു
കൂടി പേടിച്ച് വിറച്ചിട്ടാണിരിക്കുന്നത്.

താവന്മഹതപംപാണ്ഡിത്യംകലീനതപംവിവേകിതാ
താവജ്ജപലതിനാംശേഷമതഃപഞ്ചേഷുപാവകഃ.

അ—അതിനീചനായ മന്മഥാഗ്നി ദേഹത്തിൽ ക
ത്തിജപലിക്കാതിരിക്കുന്ന കാലംവരെ മാത്രമേ മഹത്വവും
പാണ്ഡിത്യവും കലീനത്വവും വിവേകിത്വവും നിലനിൽക്കു
യുള്ളൂ.

കൃശഃകാണ്ഡഞ്ജഃശ്രവണരഹിതഃപുച്ഛവികലോ
വ്രണിപുയക്ലിന്നഃകൃമികലശതൈരാവൃതതന്മഃ
ക്ഷയാക്ഷാഃമാജിണ്ണഃപിറന്തിതകപാലാപ്തിഗളഃ
ശൂനിമന്വേദിശ്ചാഹ്വൈമപിചഹന്ത്യേവമന്വേദഃ. 76

അ — ധൃഗ്ഗണം ഓരക്കണ്ണനും ഒരു കാലൊടിഞ്ഞവനും
 മെവികേൾക്കാത്തവനും വാൽമുറിഞ്ഞവനും ചലം ഒരിച്ചു
 കൊണ്ടിരിക്കുന്നതും അനേകം കൃതികളാൽ നിറയപ്പെട്ട
 ചായ വ്രണമുള്ളവനും ക്ഷുത്തുകൊണ്ടു ക്ഷയിച്ചവനും അംഗ
 ങ്ങൾക്കു ശൈലിലും വന്നവനും കലത്തിന്നുഷ്ടിപ്പെട്ട
 കഴുത്തോടുകൂടിയവനും ആയിരുന്നാൽകൂടി ശാപം പെൺ
 പട്ടിയെ അന്വേഷിച്ചു നടക്കുന്നു. മനേൻ ഹൃതപ്രായനാ
 യവനെ വീണ്ടും കൊല്ലുന്നു. മഹാകഷ്ടംതന്നെ.

വിവാദശീലം സ്വയമർത്ഥമാരണിം

പരാനുജ്ഞാം പരദോഷോഷിണിം

അഗ്രാശിനിമന്ത്രഗൃഹപ്രവേശിനിം

ഭായ്യാം തൃജേൽപുത്രദശപ്രസൂതികാം. 77

അ— ഏല്പാഴും വാദിക്കുന്നവളും തന്റെ സ്വത്തിനെ
 താൻതന്നെ മോഷണം ചെയ്യുന്നവളും അന്യപുരുഷനും അ
 നുജ്ഞയായിരിക്കുന്നവളും അന്യനാരുടെ ദോഷങ്ങളെ പ
 രായുന്നവളും ഭർത്താവിനു മുമ്പായി ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്നവളും
 അന്യഗൃഹത്തിൽ വെറുതെ പോകുന്നവളും ആയ ഭായ്യായെ
 പത്തു പുത്രന്മാരുള്ളവളായാൽകൂടി ഉപേക്ഷിക്കണം.

കാഷ്ടേഷു മന്ത്രി കരണേഷു ദാസി

ത്രൂപേഷു ലക്ഷ്മി ക്ഷമയാ ധരിത്രി

സ്നേഹേഷു മാതാ ശയേനേഷു വേശ്യാ
ഷടാകർമ്മന്താരി കലധർമ്മപതി.

78

അ—കായ്ങ്ങളിൽ മന്ത്രിയെന്നപോലെയും പ്രവൃത്തി
കളിൽ ദാസിയെന്നപോലെയും സൗന്ദര്യവിഷയത്തിൽ മ
ഹാലക്ഷ്മിയെപ്പോലെയും ക്ഷമകൊണ്ടു ഭൂമിദേവിയെപ്പോ
ലെയും സ്നേഹവിഷയത്തിൽ മാതാവിനെപ്പോലെയും ശയ
നവിഷയത്തിൽ വേശ്യാസ്ത്രീയെപ്പോലെയും ഇരിക്കുന്ന സ്ത്രീ
ഉത്തമയായ ഭാര്യയാകുന്നു.

അനന്തചിതകർമ്മാരംഭേ

സംഘവീരോധോബലീയസംസ്തേഭാ

പ്രമദാജനവിശ്വാസോ

നാശഭാഗാണിചതപരി.

79

അ—ഉചിതമല്ലാത്ത പ്രവൃത്തി തുടങ്ങുക, സംഘ
ത്തോടു വിരോധിക്കുക, ബലവാനോടു മത്സരിക്കുക, സ്ത്രീജ
നങ്ങളെ വിശ്വസിക്കുക ഈ നാലു കൂട്ടവും മനുഷ്യനു നാ
ശഭാഗങ്ങളാണ്.

കുടുകാലഃകാന്തിമിത്രാണി

കോദേശൈകൈശ്വയാഗമൈ

കശ്വാഹംകാചമേശകിതിഃ

ഇതിചിന്ത്യംമുഹൂർത്തം.

80

അ—ഒരു കായ്ത്തിന്നെളുപ്പുമ്പോൾ കാലാവസ്ഥയേ
യും ബന്ധുക്കളുടെ ബലാബലവും ദേശാവസ്ഥയേയും ചി

ലവിന്റെയും വരവിന്റെയും സ്ഥിതിയേയും തന്റെ ശക്തിയേയും നല്ലവണ്ണം വീണ്ടും വീണ്ടും ആലോചിക്കണം.

സിംഹാദികംബകാദികം

ശിക്ഷേച്ചതപാരികുടാൽ

വായസാൽപഞ്ചശിക്ഷേച്ച

ഷരഗുനസ്ത്രിണിഗർഭാൽ.

81

അ — സിംഹത്തോടു ഒരു ഗുണവും, കൊക്കിനോടു ഒരു ഗുണവും, കൂടത്തോടു നാലു ഗുണവും, കാക്കയോടു അഞ്ചു ഗുണവും, ശ്വാവിനോടു ആറു ഗുണവും, കഴുതയോടു മൂന്നു ഗുണവും പഠിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. അവയേതെല്ലാമെന്നാൽ —

പ്രവൃത്തംകാൽമല്ലംവായോനരുകുന്തുമിച്ഛതി

സന്ധാരഭേണതൽകാൽസിംഹാദികംപ്രചക്ഷതേ.

ഇന്ദ്രിയാണിചസംയത്വബകവൽ പണ്ഡിതോനരഃ

ദേശകാലബലജ്ഞാതപാസവ്കാൽ അനിസാധയൽ

പ്രാഗുത്ഥാനഞ്ചയുദ്ധഞ്ചസംവിഭാഗഞ്ചബന്ധുഷു

സ്വയമാക്രമ്യഭക്തിഞ്ചശിക്ഷിച്ചതപാരികുടാൽ.

ശ്രദ്ധമൈശ്വരധീരതപംകാലേകാലേചസംഗ്രഹം

അപ്രമതമവിശ്വാസംപഞ്ചശിക്ഷിച്ചവായസാൽ

ബഹുപാശീസ്വപ്തസന്തുഷ്ടസുനിദ്രാലഘുചതരഃ

സ്വാമിഭക്തിശ്ചതുരതപംഷഡേതേശ്വാനതോഗുണാഃ

സുശ്രാന്തോപി വഹേൽഭാരം

ശീതോഷ്ണാനചപശൃതി

സതുഷ്ടശ്ചരതേനിയം

“ത്രിണിശിക്ഷേച്ചഗദ്ഭാൽ.” (ഇവയാകുന്നു)
യഏതാൻ വിംശതിഗുണനാചരിഷ്യതിമാനവഃ
കാത്വാവസ്ഥാസു സർവാസുവിജയീ ഭവേദിഷ്യതി. 88

അ— ഈ ഇരുപതു ഗുണങ്ങളെ ശരിയായി ആചരിക്കുന്നവൻ എത്രവിധത്തിലുള്ള കാഴ്ചയായാലും വേണ്ടില്ല എല്ലാറ്റിലും വിജയിയായിത്തീരും.

വിഷാദപ്രമുതംഗ്രാഹ്യം അമേധ്യാദേപികാഞ്ചനം
നീചാദപ്യുത്തമം വിദ്യാംശ്രീരത്നം ഓഷ്ണലാദേപി.

അ— അമൃതിനെ വിഷത്തിൽനിന്നും കാഞ്ചനത്തെ അമേധ്യത്തിൽനിന്നും ഉത്തമമായ വിദ്യയെ നീചനിൽനിന്നും ഉത്തമമായ ശ്രീയെ ഓഷ്ണകലത്തിൽനിന്നും സ്വീകരിക്കാം.

യുക്തിയുക്തമുപാദേയം വചനം ബാലകാദേപി

അന്യത്തുണ്ണമിവത്യാജ്യമപ്യുക്തം പത്മജന്മനാ. 90

അ— യുക്തിയോടുകൂടിയ വാക്കിനെ ഒരു കുട്ടി പറഞ്ഞാലും സ്വീകരിക്കണം. യുക്തിയില്ലാത്ത വാക്കു ബ്രഹ്മാവതന്നെ പറയുന്നതായാലും സ്വീകാർജ്യമല്ല.

കാവ്യശാസ്ത്രവിനോദേന കാലോഗച്ഛതിധീമതാ

വ്യസനേന ചമുഷാണാം നിദ്രയാ കലഹേന വാ. 91

അ— ബുദ്ധിമാന്മാരുടെ കാലം, കാവ്യം ശാസ്ത്രം എന്നിതുകുളിലുള്ള വിനോദംകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു. മൂർഖന്മാരുടെ കാലം വൃസനംകൊണ്ടോ, ഉറക്കംകൊണ്ടോ, കലഹംകൊണ്ടോ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു.

കാകദൃഷ്ടിപ്പെകധ്യാനം ശ്വാതന്ത്രിദ്രാ തഥൈവച അല്ലാഹാരം ജിണ്ണവസ്യമേതദപിദ്വാത്ഥിലക്ഷണം. 92

അ— കാക്കയുടെ നോട്ടം, കൊക്കിന്റെ ധ്യാനം, ശ്വാവിന്റെ നിദ്ര, അല്ലമായ ഭക്ഷണം, ജിണ്ണമായ വസ്യം ഇവയെല്ലാം വിദ്വാത്ഥിലക്ഷണമാകുന്നു.

ഏകാക്ഷരപ്രഭാതാരം ഗുരും നിന്ദതിയോനരഃ സപ്തജനനിനിന്ദേജഃപുനഃശ്വാചഭവിഷ്യതി. 93

അ— ഒരക്ഷരമെങ്കിലും പഠിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ഗുരനാഥനെ (കായ വാങ്മനസ്സുകളെക്കൊണ്ടു) നിന്ദിക്കുന്നവൻ ഏഴുജനം തേജസ്സില്ലാത്തവനായിട്ടും പിന്നെ ശ്വാവായിട്ടും ഭവിക്കും.

അഷ്ടമീചഗുരംഹന്തി ശിഷ്യംഹന്തിചതുർശീ വിദ്വാംപഞ്ചദശീഹന്തി പ്രതിപൽസുനചിന്തയേൽ.

അ— അഷ്ടമീദിവസം പഠിക്കുന്നതായാൽ ഗുരനാഥനും ചതുർശീ (പതിന്നാൽ) ദിവസം പഠിക്കുന്നതായാൽ ശിഷ്യനും, പഞ്ചദശീ (വാവു) ദിവസം പഠിക്കുന്നതായാൽ വിദ്വജ്ജ്ഞം ആകുന്നു നാശമുണ്ടാവുക. പ്രതിപദം ദിവസം ചിന്തിക്കുക അതതു്. എല്ലാംകൊണ്ടും ദോഷമാണെന്നു സാരം.

കുപ്പുരയുളികലിതാലവാലേ
കസ്തൂരികാകുലിതദോഹളശ്രീഃ
ഹിമാഞ്ചകുന്ദൈപരിഷിച്ഛമാനഃ
പ്രാഞ്ചംഗുണം മുഞ്ചതിഃനാപലാഞ്ചുഃ. 95

അ— കുപ്പുരപ്പൊടികൊണ്ടു തടമുണ്ടാക്കി കസ്തൂരിവ
ളമിട്ടു പനിനീർകൊണ്ടു നനയ്ക്കുന്നതായാലും ഉള്ളി തന്റെ
മുമ്പുള്ള ഗുണത്തെക്കുറയുന്നതല്ല. ഇതു മുഞ്ചനങ്ങളുടെ
സ്വഭാവമാണെന്നു സാരം.

സ്തോതമശംഗജംമത്തം വൃഷഭംകാമമോഹിതം
ശുഭ്രമക്ഷരസംയുക്തം ദൂരതഃപരിവഴ്ജയേൽ. 96

അ— കുളിപ്പിച്ചു കുതിരയുടേയും മരംപൊട്ടിയ ആ
നയുടേയും കാമപരവശനായ കാളയുടേയും അക്ഷരജ്ഞാ
നമുള്ള ശുഭ്രന്റേയും സമീപത്തിൽ ഗമിക്കുന്നത് അപായ
കരമാകുന്നു.

ഓഷ്ഠാഭാത്യാശരംമിത്രം ഭൂത്യാഹംകാരസംയുതഃ
സസഃപ്തപഗൃഹേവാസോ മുത്യാരേവനസംശയഃ. 97

അ— ഏഷ്ടയായ ഭായ്യ, ഭൂസ്സപഭാവിതായ മിത്രം, അ
ഹംകാരമുള്ള ഭൂത്യാൻ ഇവരും, സപ്തമുള്ള ഗൃഹത്തിലേ വാസ
വും മരണകാരണമാണ്; സംശയമില്ല.

കുചേലിനം ഭന്തമലാപഹാരിണം
ബഹുപാശിനം നിഷ്കരവാക്യഭാഷിണം

സൂര്യോദയേചാസ്തമയേചശായിനം

വിമുഞ്ചതിശ്രീരവി ചക്രപാണിനം. 98

അ— മുഖിഞ്ഞ വസ്ത്രം ധരിച്ചവനെയും എപ്പോഴും കോൽകൊണ്ടു പല്ലിൽക്കഞ്ഞുനവനെയും അതിയായി ഭക്ഷിക്കുന്നവനെയും കണ്ണുകരോരമാംവണ്ണം സംസാരിക്കുന്നവനെയും സൂര്യോദയത്തിലും സൂര്യാസ്തമയത്തിലും കിടന്നുറങ്ങുന്നവനെയും മഹാലക്ഷ്മി— തന്റെ പ്രിയതമനായ മഹാവിഷ്ണുവായാൽകൂടിയും— വിട്ടുപിരിയുന്നതാകുന്നു.

മാതൃഹീനശിശുജീവനം വൃഥാ

കാന്തഹീനനവയൗവനം വൃഥാ

ശാന്തിഹീനതപഃസമലം വൃഥാ

തിന്ത്രിണീരസവിഹീനഭോജനം. 99

അ— മാതാവു മരിച്ച ശിശുവിന്റെ ജീവനവും, പ്രിയതമനോടുകൂടാത്ത യൗവനവും ക്ഷമയോടുകൂടാതെകണ്ടുള്ള തപസ്സിന്റെ ഫലവും പുളിരസമില്ലാത്ത ഭോജനവും വൃത്ഥമാകുന്നു.

ഋണം യാചം യാചവൃദ്ധതപം ജാരമോരഭരിദ്രതാഃ
രോഗശ്ചഭക്തശേഷശ്ചാപ്രാപ്തകഷ്ടാഃപ്രകീർത്തിതാഃ.

അ— കടം, യാചന, വാൽകൃം, വൃദ്ധിമാരും, മോഷണം, ഓരിദ്വം, രോഗം, ഉഷ്ണീജം ഈ എടുക്കുതവും ഏറ്റവും കഷ്ടങ്ങളാണെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

തൃണാഭപിലഘൃസ്തുലഃതുലാഭപിചയാചകഃ
വായുനാകിനനീതോസൗമാമയംയാചയേദിതി.

അ — പുല്ലിനെക്കാൾ കനം കുറഞ്ഞതാകുന്നു പത്തി. അതിലും കനംകുറഞ്ഞവന്നാണു യാചകൻ. എന്നാൽ യാചകനെ എന്തുകൊണ്ടു കാര്യം കൊണ്ടുപോകുന്നില്ല എന്നുണ്ടെങ്കിൽ പറയാം. യാചകൻ തന്നോടു വല്ലതും യാചിക്കുമോ എന്ന സംശയത്താൽ കൊണ്ടുപോകാത്തതാണു്.

ഭുജ്ജനഃസജ്ജനാൽപൂർവ്വപൂജ്യതാംതേനകിംസതാം പൂർവ്വപ്രക്ഷാളിതഃപായുരാന്തനാദധികഃകിമു. 102

അ — ആദിയിൽത്തന്നെ ഭുജ്ജനങ്ങളെ പൂജിക്കുന്നതുകൊണ്ടു സജ്ജനങ്ങൾക്കു യാതൊരു അപ്രിയവുമുണ്ടാകുന്നതല്ല. ഗുരുതെ ആദിയിൽ ക്ഷാളനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു മുഖത്തിന്നു സ്തുനതയോ ഗുരുത്തിന്നു യോഗ്യതയോ ഉണ്ടാകുന്നതാണോ ?

ഉപകാരിഷ്ഠയസ്സാധുസ്സാധുരേപ തസ്യുകാഗ്രൺഃ അപകാരിഷ്ഠയസ്സാധുസ്സാധുഃസദ്ഭിരച്യുതേ. 103

അ — തനിക്ക് ഉപകാരം ചെയ്യുന്നവനിൽ സാധുതയും കാണിക്കുന്നവന്റെ സാധുതയ്ക്കൊണ്ടു പ്രത്യേകം ഗുണമൊന്നുമില്ല. തന്നെ ഉപദ്രവിക്കുന്നവരിൽ സാധുതയും കാണിക്കുന്നവൻ മാത്രമേ സാധുവാകയുള്ളൂ എന്നാണു സജ്ജനാഭിപ്രായം.

ഗുണശഃസ്വേതിമാജ്ജാരംസപവാഹസ്യാഭരക്ഷണ മഹാന്തപിപ്രസംഗത നിചഃസവിതുമഹതി. 104

അ— ഗണപതി, തന്റെ വാഹനത്തെ രക്ഷിപ്പാൻ
വേണ്ടി മാജ്ജാരനെ സ്തുതിക്കുന്നു. മഹാത്മാക്കൾക്കെടുപ്പിയും
മില അവസരങ്ങളിൽ നീചന്മാരെ സേവിക്കേണ്ടിവരും.

അധമാധനമിച്ഛന്തി ധനമാനൈഃപര്യയോഃ
ഉത്തമാമാനമിച്ഛന്തി മാനോഹിതഹതാം ധനം. 105

അ— അധമന്മാർ ധനത്തെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ദണ്ഡു-
ന്മാർ ധനത്തേയും മാനത്തേയും ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ഉത്തമ-
ന്മാർ മാനത്തെ മാത്രമേ ആഗ്രഹിക്കുന്നുള്ളൂ. മഹാത്മാരുടെ
ധനം മാനമാണെന്നു പ്രസിദ്ധമാകുന്നു.

മാത്രാസമോനാസ്മി ശരീരപോഷണം
ഭായ്യാസമോനാസ്മി ശരീരതോഷണം
വിദ്യാസമോനാസ്മി ശരീരഭൃഷണം
ചിന്താസമോനാസ്മി ശരീരശോഷണം. 106

അ— ദേഹത്തെ പോഷിപ്പിക്കുവാൻ മാത്രാവിന്നു സ-
മമായും ദേഹത്തെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ ഭായ്ക്കു സമമായും
ദേഹത്തെ അലങ്കരിക്കാൻ വിദ്യയ്ക്കു സമമായും ദേഹത്തെ
ശോഷിപ്പിക്കാൻ ആലോചനയ്ക്കു സമമായും യാതൊന്നുമില്ല.

പിബന്തിനദ്യഃസ്വയമേവനാംഭഃ
ഖാദന്തിനസ്വാഭുഹലാന്തി വൃക്ഷാഃ
പരയാധരാസ്സന്യമന്തിനൈവ
പരോപകാരായസതാംവിദൃതയഃ.

അ — നദിയിൽ, അവയിലുള്ള ജലത്തെ അവതന്നെ കുടിക്കുന്നില്ല. വൃക്ഷങ്ങൾ, തങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന നല്ല ഫലങ്ങളെ തിന്നുന്നില്ല. മേഘങ്ങൾ, അവയുടെ വഷ്ണത്താലുണ്ടാകുന്ന സസ്യങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുന്നില്ല. കിംബഹുനാം. നല്ല ജനങ്ങളുടെ ഐശ്വര്യം പരോപകാരത്തിനുള്ളതാകുന്നുവല്ലോ.

ഖലകുടാരതിദൂർവൃത്തം നൂനംഫലതിസാധുഷു
ദശാനനോഹരത്സീതാം ബന്ധനംതുമേഹാദേധഃ.

അ — ദുഷ്ജനം ചെയ്യുന്ന ദുഷ്ടവൃത്തിയുടെ ഫലം സാധുക്കൾതന്നെ അനുഭവിക്കണം. രാവണൻ സീതയെ കട്ടു സമുദ്രമാണു ബന്ധനത്തെ അനുഭവിച്ചത്.

ഉത്സാഹീലഭതേകായും മാജ്ജാരോത്രനിശേനം
അധേനരപിമാജ്ജാരപിബതിക്ഷീംസപ്പിഷി. 109

അ — ഉത്സാഹമുള്ളവൻ കായ്തെ നേടുന്നു. അതിലേക്കു മാജ്ജാരനാണു ദൃഷ്ടാന്തം. മാജ്ജാരൻ പശുവെ വളർത്തുന്നില്ല. അവൻ ദിവസവും പാലം നെയ്യും കഴിക്കുന്നുണ്ടുതാനും.

ഗാവോഗന്ധനപശൃന്തി രാജാനശ്ചാരചക്ഷുഷാ
ശാശ്വേണപണ്ഡിതാസ്സവേപക്ഷുദ്യോമിതരേജനാഃ.

അ — പശുക്കൾ ഗന്ധംകൊണ്ട് അറിയുന്നു. രാജാക്കന്മാർ ദൂതന്മാരാകുന്ന കണ്ണുകൊണ്ട് അറിയുന്നു. പണ്ഡിതന്മാർ ശാസ്ത്രംകൊണ്ട് അറിയുന്നു. ഇതരജനങ്ങൾ തങ്ങളുടെ കണ്ണുകൊണ്ടുമാത്രം അറിയുന്നു.

ലാളനാഭ് ബഹദോദോഷാസ്യാഡനാഭ് ബഹവോ
(ഗുണാഃ
തസ്താൽപുത്രംചശിഷ്യംചതാഡയേനാനുലാളയേൽ.

അ — ലാളിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വളരെ ദോഷങ്ങളുണ്ട്.
ശിക്ഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വളരെ ഗുണങ്ങളുമുണ്ട്. അതി
നാൽ പുത്രനേയും ശിഷ്യനേയും ശിക്ഷിക്കണം. ലാളിക്കു
രുത്.

മനീഷിണഃസന്തിനതേഹിതൈഷിണഃ
ഹിതൈഷിണഃസന്തിനതേമനീഷിണഃ
സുഹൃച്ചവിദപാനപിദുല്ല്യഭോവുണാം
യഥേഷധംസപാദഹിതംചദുല്ല്യഭേ. 112

അ — വിചാമ്പാരായവർ ധാരാളമുണ്ട്. പക്ഷേ അ
വർ മാറുള്ളവർക്കു നന്മയെ ഇച്ഛിക്കുന്നവരല്ല. നന്മയെ ഇ
ച്ഛിക്കുന്നവരും ധാരാളമുണ്ട്. പക്ഷേ അവർ വിചാമ്പാ
രല്ല. സുഹൃത്തും (ഹിതൈഷിയും) വിചാമ്പാരായുള്ളവർ മനു
ഷ്യരിൽ വളരെ ദുല്ല്യഭോണല്ലോ.

നദുജ്ജനഃസജ്ജനതാമുപൈതി
ബഹുപ്രകാരൈരപിസേവ്യമാനഃ
ദുര്യോപിസിക്തഃചയസാഹൃതേൻ
നനിബവുക്ഷാമധുരതപമേതി. 113

അ — എന്തൊരു പ്രകാരത്തിൽ സേവിച്ചാലും ദുജ്ജ
നം സജ്ജനമാകുന്നതല്ല. പാൽകൊണ്ടും നൈകൊണ്ടും

പിന്നെയും പിന്നെയും നന്നായും വേപ്പ് എന്ന മരം ധരമുള്ളതായിത്തീരുന്നതല്ലല്ലോ.

ഗുണേഷ്വക്രിയതാനന്തരം
കിമാടോപപാപപ്രയാജനം
വിക്രിയന്തേനഘണ്ടാഭിഃ
ഗാവർക്ഷിരവിവർജ്ജിതാഃ.

114

അ — ഗുണവാന്മാരായിത്തീരുന്നവർ വേണ്ടി പ്രയത്നിക്കുവിൻ. ആഡംബരങ്ങളെക്കൊണ്ടെല്ലാം എന്തു പ്രയോജനമാണുള്ളത്? കഴുത്തിൽ മണിയും മാറും കെട്ടി വളരെ അലങ്കരിച്ചുകൊണ്ടു ചെല്ലുന്നതായാലും പാലില്ലാത്ത പശുവാണെങ്കിൽ ആരും വാങ്ങുന്നതല്ല.

രാജ്ഞിധർമ്മിണിധർമ്മിഷ്ടാപാപപാപാഃസമേസമാഃ
ലോകസ്മനഘർത്തേനയഥാഭാജാതഥാപ്രഭാഃ. 115

അ — രാജാവു ധർമ്മതല്പരനാണെങ്കിൽ പ്രജകളും ധർമ്മതല്പരന്മാരாகും. രാജാവു പാപിയായാണെങ്കിൽ പ്രജകളും പാപികളായിത്തീരും. രാജാവു സമനാണെങ്കിൽ പ്രജകളും സമന്മാരായിത്തീരും. രാജാവ് എത്രപ്രകാരമുള്ളവനാകുന്നുവോ പ്രജകൾ അതുപ്രകാരമുള്ളവരായിത്തീരുന്നു എന്നു താല്പര്യം.

നകാമയേഹംഗതിമിശ്രപരണാം
അഷ്ടാർദ്ധയുക്താമപുനർവഞ്ച
ആത്തിപ്രപദ്യേവിലഭേഹഭാജാം
അന്തഃസ്ഥിതോയേനഭവന്തുദുഃഖാഃ.

116

അ — വേദ ഭഗവൻ ! അണിമാടികളായ അശ്വൈശ്വര്യങ്ങളോടുകൂടിയ ഹൃദയപരവശിയേയും ജനാനുരാഗത്തിൽ നിന്നുള്ള മോചനത്തേയും തൊന്നാഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. ചരാചരങ്ങളായ സകല പ്രാണികളുടേയും സമസ്ത ദുഃഖത്തെ കഷ്ടേൽക്കുന്നതിന്നാണ് എന്നെ അനുഗ്രഹിക്കേണ്ടതു്. മാറ്റുള്ളവരുടെ ദുഃഖത്തെ കഷ്ടേൽക്കുന്നതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് മനുഷ്യർ ദുഃഖമില്ലാത്തവരായിത്തീരുന്നതു്.

കിംകരിച്ചുനിവകതാരദശ്രോതായത്രകവിദ്യുതനഗക്ഷപണകേദേശേ രജകുങ്കിംകരിച്ചുതി. 117

അ — സമയോചിതമായി നല്ലവണ്ണം സംസാരിപ്പാൻ വൈകുണ്ഠമുള്ള ആളുകളുടെ പ്രസംഗത്തെക്കൂട്ടു രസിപ്പാൻ മതിയായ ജനങ്ങൾ ഇല്ലെങ്കിൽ അവർ എന്തുചെയ്യും ? വസുന്തെ ഉപയോഗിക്കാതെ ടിഗംബരന്മാരായ വൈശ്വനാഥന്റെ ദേശത്തിൽ രജകൻ എന്തുചെയ്യും ?

വൃദ്ധോഽചമാതാപിതരൗസാധപിഭാഷ്യാസുതശ്ശിശുഃ
അപ്യകാഷ്ഠശതംകൃതപാഭിന്തപ്യാമനുരബ്രവീൽ. 118

അ — വൃദ്ധന്മാരായ മാതാപിതാക്കന്മാരെയും പതിവുതയായ ഭാര്യയേയും അതിബാലനായ പുത്രനെയും അനേകം അകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടെങ്കിലും രക്ഷിക്കണമെന്നു ചന്ദ്രപാഞ്ചരികുന്നു.

അതുംവാഞ്ചരതിവാഹനംഗണപതേ

ഭൂഷാഭജംഗശ്രുധാ

തവാഹോപിഷധാനനസ്യചലതാ
 വാഹോപിതാഗാനതം
 ഗൗരീജഹ്നുസുതാമസ്യയതികലാ
 നാഥം ലലാടാനഃലാ
 നിവൃണ്ണസ്യപവൈകുടംബകലഹാ-
 ദിശോപിഹാലാഹലം.

119

അ— പിതാവായ ശിവന്റെ ആരേണമാകുന്ന സ
 ക്കും ഗണപതിയുടെ വാഹനമായ മുഷികനെ ക്ഷേപിപ്പാ
 നും, ആ സക്പത്തെ സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ വാഹനമായ മയിൽ
 ക്ഷേപിപ്പാനും പാർവ്വതിയുടെ വാഹനമായ സിംഹം ഗജമു
 വനായ ഗണപതിയെ ക്ഷേപിപ്പാനും ആഗ്രഹിക്കുന്നു. പാ
 വ്വതി ഗംഗാദേവതിയോടും ലലാടാഗ്നി ശിരോലങ്കാരമാ
 യ ചന്ദ്രക്കലയോടും മത്സരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന
 അവസരത്തിൽ ഈ കുടുംബകലഹംകൊണ്ട് അത്യന്തം
 നിവൃണ്ണനായ പാമശിവൻ കാളകൂടവിഷത്തെ പാനംചെ
 യ്ക്കും. കുടുംബകലഹത്തെപ്പോലെ അസഹനീയമായി വേ
 റെ ഒന്നും ഇല്ലെന്നു താല്പര്യം.

ഏകാഭായ്യാപ്രകൃതിരചലാചഞ്ചലാചലിതീയാ
 പുത്രാനംഗത്രിഭുവനജയീമന്മഥോദന്ദിവാരിഃ
 ശേഷശ്ശയാശയനമുദധിവാഹനംപന്നഗാരിഃ
 സ്താരംസ്താരംസ്വഗൃഹചരിതംദാരുഭൂതോമുരാരിഃ. 120

അ— മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഭായ്യാരിൽ ഒരുവളായ ഭൂമിദേവിയുടെ പ്രകൃതി ഇളക്കിയാൽകൂടി ഇളകാത്ത മട്ടിലാകുന്നു. രണ്ടാമത്തെ ഭായ്യായ പക്ഷ്മിഭഗവതിയുടെ പ്രകൃതിയാണെങ്കിൽ വളരെ ചിത്തയായിട്ടുള്ളതാണ്. ഒരു ദിക്കിലും സ്ഥിരമായിരിക്കയില്ല. എന്നാൽ പുത്രനെക്കണ്ടു സന്തോഷിക്കാമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിനും നിവൃത്തിയില്ല. അവൻ അംഗമൊന്നുമില്ല. മാത്രമല്ല മൂന്നു ലോകത്തെയും ജയിക്കയും ചെയ്യും. ആ ജയംതന്നെ ഏല്പാവരുടെ മനസ്സിനാടു നേരിട്ടാകയാൽ ആക്കും തടുത്തുനിർത്തുവാനും സാധിക്കയില്ല. കിടക്കുവാനുള്ള ശയ്യയാണെങ്കിൽ മഹാസുപ്തമായ അനന്തനാകുന്നു. ശയിപ്പാനുള്ള സ്ഥലത്തെ ആലോചിക്കുന്നതായാൽ മഹാകഷ്ടം തന്നെയാണ്. അതികൂറങ്ങുളായ ജലജന്തുക്കളുള്ള സമുദ്രമാണ്. വാഹനത്തെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കുകയേ വേണ്ട. അനന്തന്റെ ശത്രുവും ആകാശചാരിയുമായ ഗരുഡനാണല്ലോ. ഇങ്ങിനെയുള്ള തന്റെ ഗുഹചരിതത്തെ ആലോചിച്ചാലോചിച്ചു മഹാവിഷ്ണു മരംപോലെ യായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

അഗാധഹൃദയോഭാഭാഃ കൂപാഇവദാസഭാഃ
ഘടകാഗുണിനോനോചേൽ കഥപഭഭൃതജീവനം.

അ— ഞാക്കന്മാർ അഗാധഹൃദയന്മാരാകയാൽ കിണറുപോലെ ഉള്ള കണ്ടുകിട്ടുവാൻ ആക്കും അത്ര വേഗത്തിൽ സാധിക്കുന്നതല്ല. ഘടകന്മാർ (സേവകന്മാർ, കടങ്ങർ) ഗുണികളല്ലാ ഏകിൽ (ഗുണവാന്മാർ, നല്ല കയർ

കൊണ്ടു കെട്ടിടുത്തുവ) ജീവനം (ഉപജീവനവ്യം, വെള്ളം) എങ്ങിനെ ലഭിക്കും. ലഭിക്കയില്ല എന്നു താല്പര്യം. രാജസേവാമനുഷ്ഠാനാമസിധാരാവലേഹനം പഞ്ചാനനപരിഷ്കാരഗോപ്താഭിവദനമുണ്ഡനം.

അ— മനുഷ്യർക്കു രാജാവിനെ സേവിക്കുകയെന്നതു പാളിന്റെ മുട്ടയുള്ള ഭാഗം നൽകുന്നതുപോലെയും, സിംഹത്തെ ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നതുപോലെയും, സുപ്പ്തെ ചുംബിക്കുന്നതുപോലെയുമാകുന്നു. ഏറ്റവും കൃത്യസാധ്യമാണെന്നു താല്പര്യം.

ചതപാരോചിത്തഭായാഭാഃ ധർമ്മാനിഗ്രഹതസ്ത്വരാഃ
ജ്യേഷ്ഠപുത്രാവമാനതത്രയഃകപ്യന്തിസോഭരഃ. 123

അ— ഒരുവൻ സമ്പാദിച്ച സ്വത്തിനെ അനുഭവിപ്പാൻ ധർമ്മം, അഗ്നി, നൃപൻ, തസ്ത്വൻ ഇങ്ങിനെ നാലു പുത്രന്മാരാണ്. അവരിൽ മുത്ത പുത്രനെ അവമാനിച്ചാൽ (ധർമ്മം ചെയ്യാതിരുന്നാൽ) ബാക്കി മൂന്നു സോഭനമാകും കോപിക്കും. തീ, രാജാവു, കള്ളൻ ഇവർ മൂന്നുപേർക്കൂടി നശിപ്പിക്കും ധനത്തെ മുഴുവനെന്നർത്ഥം.

അസാരഭൂതേസംസാരേ സാരമേതച്ചതുഷ്ടയം
കാശിവാസസ്സതാംസംഗോഹംഗാംഭുശ്ശുഭപൂജനം.

അ— സാരമില്ലാത്ത ഈ സംസാരത്തിൽ, കാശിയിലെ വാസം, സജ്ജനസംസർഗ്ഗം, ഗംഗാജലത്തിൽ സ്നാനം, പരമശിവാർച്ചനം എന്നീ നാലു സാധനം മാത്രമേ സാരമായിട്ടുള്ളൂ.

ദോഷരഹിതപഞ്ചമസ്തേ സർവ്വമാദായഗച്ഛതി
അദോഷാപുരുഷസ്തു പ്രാഗി സർവ്വമഭൈഷധഗച്ഛതി.

അ— ഓനശീലൻ പോകുമ്പോൾ (മരിച്ചുപോകുമ്പോൾ) താൻ കൊടുത്ത ധനമെല്ലാം ഒന്നിന്നു ശതഗുണമായി വാങ്ങിക്കൊണ്ടുപോകുകയാൽ അവനെ ലുബ്ധനായും ഓനം ചെയ്യാത്തവൻ എല്ലാം കൊടുത്തുപോകുന്നതിനാൽ അവനെ ദാതാവായും ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

വിധായവൈരംസാമക്ഷേനരോരെയഉദാസതേ
പ്രക്ഷിപ്യാദച്ഛിഷാക്ഷേ ശരതേതേഭിമാന്തം. 125

അ— അതികോപിഷ്ഠനായ ശത്രുവിന്നു വൈരകാരണമുണ്ടാക്കി ഉദാസിനന്മാരായിരിക്കുന്നവർ ഉണങ്ങിക്കിടക്കുന്ന പുൽക്കാട്ടിൽ തീ വെച്ചു കാരടിക്കുന്നതിനുമുഖമായിരിക്കിടന്നുറങ്ങും.

സൗഹൃദസപണ്ണരേഖാണാമുഭിച്ഛാവചദോജ്ജ്വലം
പരോക്ഷമിതികോപ്യന്തി പരീക്ഷാനികഷോധല .

അ— പലതരത്തിലുള്ള സ്നേഹമാകുന്ന സപണ്ണരേഖയുടെ ഗുണമറിയേണമെങ്കിൽ പരോക്ഷം (അപ്രത്യക്ഷം) എന്ന ഒരു മാറ്റമുള്ളിൽ ഉരച്ചു പരീക്ഷിച്ചുനോക്കുകമാത്രമേ വഴിയുള്ളൂ. വിദൂരവാസംകൊണ്ടു അന്യോന്യസ്നേഹത്തിന്റെ ശക്തിയെ അറികയുള്ളവെന്നു താല്പര്യം.

മനാഗന്തദ്വാവൃത്യാവാ കാമംക്ഷാമ്യതയഃക്ഷമീ
ക്രിയാസമഭിമാനേണ വിധാഗ്യാന്തംക്ഷമേതകഃ. 128

അ— ക്ഷമയുള്ള ഒരാൾ, ശത്രുവനു് അല്ലാത്ത ഉപദ്രവിക്കുകയോ അഥവാ കഠിനമായിത്തന്നെ ഒരുവോളമായും ഉപദ്രവിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതായാൽ ക്ഷമിക്കുന്നതാണ്. കഠിനമായും ഏല്പാഴും ഉപദ്രവിക്കുന്നതായാൽ ആ ശത്രുവേ ആരാണ് ക്ഷമിക്കുക? ആരും ക്ഷമിക്കുന്നതല്ല.

അസമ്പാദേതഃ കഞ്ചിഭേത്ഥം ജാതിക്രിയാഗുണൈഃ
യദൃച്ഛാശബ്ദവൽപുണ്യം സംജ്ഞായൈ ജനകേവലം.

അ— ജാതിമാഹാത്മ്യത്താലോ പ്രവൃത്തിയുടെ യോഗ്യതയാലോ സർഗ്ഗങ്ങളെക്കൊണ്ടോ ഒരു യോഗ്യതയും സമ്പാദിക്കാത്ത പുരുഷന്റെ ജനം കേവലം യദൃച്ഛയാ ഉള്ള ഒരു ശബ്ദപോലെ പേരിന്നുമാത്രമാണ്.

അഹോഖലഭുജംഗസ്യ വിചിത്രോയം വധക്രമഃ
അന്യസ്യദശതിത്രോത്രമന്യഃ പ്രാണൈവ്വിയുജ്യതേ.

അ— ഭുജംഗമാകുന്ന സപ്തത്തിന്റെ വധക്രമം ആലോചിച്ചാൽ വലിയ ആശ്ചര്യം തോന്നുന്നു. ഒരുവന്റെ ചെവിയിൽ ചെന്നു കടിച്ചാൽ മരൊരുത്തനാണ് മരിക്കുന്നത്.

ലുണ്ണാനവിസൃജത്വത്ഥം നരോദോരിദ്രശങ്കയാ
ഭാതാപിവിസൃജത്വത്ഥം തയൈവനനുശങ്കയാ. 131

അ— ലുണ്ണൻ ഭാരിദ്രം വന്നെങ്കിലോ എന്നുള്ള ശങ്കകൊണ്ട് ഒരു വൈപോലം ഒരാൾക്കും കൊടുക്കയില്ല. ഭാതാവു് ആ ശങ്കകൊണ്ടുതന്നെ തന്റെ അത്ഥത്തെല്ലാം ഭാനം ചെയ്യുന്നു.

ഭവന്തിനരകാഃപാപാൽ പാപംദാരിദ്ര്യസംഭവം
ദാരിദ്ര്യമുപദാനേന തത്സാദ്രാഹപരോദധേൽ. 132

അ — പാപം ചെയ്താൽ നരകം സംഭവിക്കുന്നു. ദാരിദ്ര്യംകൊണ്ടാണു പാപമുണ്ടാകുന്നത്. ആ ദാരിദ്ര്യം ദാനം ചെയ്യാതെയാൽ ഉണ്ടാകുന്നു. അതിനാൽ ദാനപരനായി ഭവിക്കണം.

ലബ്ധവിദ്യോഗ്ദ്ധരോപേക്ഷി ലബ്ധഭായ്സ്മമാതരം
ലബ്ധപുരാപതിരോപേക്ഷി ലബ്ധാരോഗ്യശ്ചികിത്സകം.

അ — ഭുജിക്കുന്നവർക്കു വിദ്യ ലഭിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഗുരുവെ ചേർക്കുക. ഭായ്യനെ ലഭിച്ചാൽ മാതാവിനെ ചേർക്കുക. ഭായ്യ തനിക്കു പുത്രനുണ്ടായാൽ ഭർത്താവിനെ ചേർക്കുക. ചികിത്സയാൽ രോഗശമനം വന്നുകഴിഞ്ഞാൽ ഭുജിക്കുന്നവനെ ചേർക്കുക.

അസതാംധർമ്മബുദ്ധിശ്ചസതാംസന്താപകാരണം (ൽ.
ഉപോഷ്യകാദശീംവ്യാഘ്രഃപാരണാപശൂമാരണാ

അ — ഭുജിക്കാൻ ഉണ്ടാകുന്ന ധർമ്മബുദ്ധിയില്ലാത്ത സമ്മതങ്ങൾക്കു സന്താപത്തെ ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുന്നതാണ്. ഒരു പുലി ഏകാദശീവ്രതം അനുഷ്ഠിക്കുന്നതായാലും പാരണാപശൂവെക്കൊണ്ടായിരിക്കും നടത്തുക.

വിദ്യാവിവാദായധനമദായ

ശക്തിഃപരാലോകനിപീഡനായ

ഖലസ്യസാധോദ്വിപരീതമേതൽ

ജ്ഞാനായദാനായചരക്ഷണായ.

അ — ഭുജ്യനു വിദ്യയുണ്ടായാൽ വെറുതെ വാലിച്ചുതടങ്ങും. ധനമുണ്ടായാൽ ഗർവ്വമുണ്ടാകും. നല്ല ശക്തിയുണ്ടായാൽ പരമാരെ അതിയായി ഉപദ്രവിക്കും. സാധുവിനു വിദ്യയുണ്ടായാൽ ഇതിൽനിന്നെല്ലാം വിപരീതമായിരിക്കും. അറിവുണ്ടായാൽ ഏല്പാവക്കും ജ്ഞാനത്തെ വലിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കും. ധനമുണ്ടായാൽ ദാനംചെയ്യും. ശക്തിയുണ്ടായാൽ ജനങ്ങളെ രക്ഷിക്കും.

ചികിത്സകർജ്യാതിഷിമന്ത്രവാദിനാം

ഗുഹഗുഹോഭോജനമാഭരണേ

അന്യാനിശാസ്ത്രാണിസുശിക്ഷിതാനി

പാതിയമാത്രംനതുദോപയന്തി.

136

അ — വൈദ്യനാക്കും ജ്യോതിഷികൾക്കും മന്ത്രവാദികൾക്കും വീടുതോറും ഭോജനം ആദരവോടുകൂടെ ലഭിക്കുന്നു. വേറെയുള്ള ശാസ്ത്രങ്ങളെ നല്ലവണ്ണം പഠിച്ചവർക്കു ദാഹിച്ചാൽ വെള്ളംകൂടി ആരും കൊടുക്കുന്നില്ല.

അസന്തുഷ്ടോദപിജോനഷ്ടഃസന്തുഷ്ടഃക്ഷത്രിയസ്മാസലജ്ജാഗണികാനഷ്ടാനിപ്ലജ്ജതുകലാംഗനാം. 137

അ — കിട്ടിയതിൽ തൃപ്തിയില്ലാത്ത ബ്രാഹ്മണനും രാജാദികൾ അല്ലമെങ്ങാനും കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു സംതൃപ്തനാകുന്ന ക്ഷത്രിയനും, തന്റെ ജീവിതവൃത്തിയിൽ ലജ്ജയുള്ള വേശ്യാശ്രീയും, തീരെ ലജ്ജയില്ലാത്ത കലശ്രീയും നഷ്ടമായിപ്പോകും.

ഗുരുശുശ്രൂഷയാവിദ്യാപുഷ്പലേഖനധനേനവാ
അഥവാ വിദ്യാവിദ്യാ ചതുർത്ഥനനലഭ്യതേ. 138

അ — എല്ലായ്പ്പോഴും ഗുരുവെ ഗുരുശുശ്രൂഷിച്ചു വിദ്യ പഠി
ക്കണം. ധാരാളം ധനം കൊടുത്ത ഗുരുവെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തി
ക്കൊണ്ടും പഠിക്കാം. അഥവാ ഒരു വിദ്യ അങ്ങോട്ടു പഠിപ്പി
ച്ച് ഒരു വിദ്യ ഇങ്ങോട്ടു പഠിക്കണം. ഇങ്ങിനെ മൂന്നുവിധ
ത്തിലല്ലാതെ നാലാമതൊരു തരത്തിൽ വിദ്യ അഭ്യസിക്ക
രുത്.

കാമധേനുസമാവിദ്യാസദൈവഫലഭായിനി
പ്രവാസേമാതുവത്തസ്താൽ വിദ്യാഗുഹ്യം ധനം സുതം.

അ — വിദ്യ കാമധേനുവെപ്പോലെ എപ്പോൾ എന്തു
ഫലം ആവശ്യമുണ്ടോ അപ്പോൾ ആ ഫലത്തെ ദാനം ചെയ്
യും. വിശേഷിച്ചു വിശേഷയാത്രയിൽ മാതാവിനെപ്പോലെ
രക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യും. അതിനാൽ വിദ്യ, ഗുഹ്യമായ ഒരു ധ
നമാകുന്നു.

അഗുണസ്വഹതം രൂപം ദുർദ്ദിലസ്വഹതം കലം
അസിദ്ധസ്വഹതം വിദ്യാ അഭോഗേന ഹതം ധനം.

അ — സൽഗുണങ്ങളില്ലാത്തവന്റെ സൗന്ദര്യവും,
ചീത്തസ്വഭാവമുള്ളവന്റെ വശവും അത്യാസമുണ്ടെങ്കിലും
സിദ്ധിയില്ലാത്തവന്റെ വിദ്യയും അനുഭവിക്കാത്തവന്റെ
ധനവും നിഷ്പലമാകുന്നു.

ക്രോധോവൈവസ്വതോരാജൻ തൃഷ്ണാവൈതരണിന
വിദ്യാകാമദുഃഖാധേനുഃസന്തോഷോനന്ദനം വനം. (ഭീ

അ— കോപമെന്നത് അന്തകനാകുന്നു. അസാധ്യ തരിലുള്ള ആഗ്രഹം വൈതരഹി എന്ന നദിയാകുന്നു. വി ള്ള ഇഷ്ടത്തെ ദാനംചെയ്യുന്ന കാമധേനുവാകുന്നു. സന്തോ ഷം നന്ദനമെന്ന ഇന്ദ്രന്റെ ഉദ്യാനമാകുന്നു.

സ്രിയോഹിതാമഖലേപതാഃ

നിസർഗ്ഭേവപണ്ഡിതാഃ

പുരുഷാണാണുപാഡിതും

ശാസ്ത്രൈവോപജായതേ.

142

അ— സ്രീകൾ എന്നു പറയുന്ന കൂട്ടർ പ്രകൃത്യാത ന്ന പാണ്ഡിത്യമുള്ളവരാണ്. പുരുഷന്മാർക്കു പാണ്ഡി ത്യം ശാസ്ത്രാഭ്യാസം മെഴ്ക്കാൽ മാത്രമേ ഉണ്ടാകയുള്ളൂ. അന്തർവിഷമയാഹ്വേതാ ബാഹിരേവമനോഹരാഃ ഗുണാഫലസമാകാരായോഷിഭഃകേനനിർമ്മിതാഃ.

അ— സ്രീകളുടെ ഉള്ളു വിഷമയവും പുറം മനോഹ രവുമാകുന്നു. കന്നിൾക്കുവിനു തുല്യമായ ആകൃതിയോടുകൂ ടിയ ഈ സ്രീകളെ നിർമ്മിച്ചതാരാകുന്നു?

താഡിതാഅപിദണ്ഡന

അസ്രൈരപിവിഖണ്ഡിതാഃ

നവശംഭോഷിതോയാന്തി

നദാനൈൻചസംസ്പ്രവൈഃ.

144

അ— സ്രീകളെ വടിയെടുത്തടിച്ചാലും അശ്രുങ്ങളെ കൊണ്ടു ഖണ്ഡിച്ചാലും, നല്ല വസ്തുക്കളെ ദാനംചെയ്താലും സ്തുതിച്ചാലും അവർ സ്വാധീനമാകുന്നതല്ല.

ആശാനാമനദീരവോരമജലാ
 തൃഷ്ണാതരംഗാകലാ
 രാഗഗ്രാഹാതീവിതകുന്ദിഹഗാ
 ധൈയ്യാദൃഗധപസിനി
 മോഹാവർത്തസുദൃസുരാതിഗഹനാ
 പ്രോത്തംഗചിന്താതടി
 തന്യാദപാരഗതാവിശുദ്ധമനഃസാ
 നന്ദന്തിയോഗീശപരാഃ.

145

അ — മനോരമങ്ങളാകുന്ന ജലമുള്ളതും ഇച്ഛയാകുന്ന തിരകൾ നിറഞ്ഞതും അനുരാഗമാകുന്ന മുതലകളുള്ളതും, സംശയങ്ങളാകുന്ന പക്ഷികളുള്ളതും, ധൈര്യമുറയ്ക്കുന്ന വൃക്ഷത്തെ പുഴക്കിവിട്ടിരുന്നതും മോഹമാകുന്ന നീർച്ചഴികൾകൊണ്ടു കടക്കാൻ പ്രയാസമായതും അത്യന്തം ആഴമുള്ളതും ചിന്തയാകുന്ന ഉയർന്ന തീരപ്രദേശത്തോടു കൂടിയതും ആയ ആശയാകുന്ന നദിയുടെ മുകൾയിൽചെന്നു പരിശുദ്ധ ചിത്തനാരായ യോഗീശപരന്മാർ മാത്രം സന്തോഷത്തെ അനുഭവിക്കുന്നു. രാഗഭേദാദി വിഹീനനാരായ യോഗീശപരന്മാർക്കല്ലാതെ ആഗ്രഹത്തെ നിവർത്തിപ്പാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല എന്നു താല്പര്യം.

വ്യാഖ്യാനവതിഷ്ഠിതജരാപരിതഃജന്മത്തി
 രോഗാശ്വാശരവതുവപ്രഹരന്തിദേഹം
 ആയുഃപരിസ്രവതിഭിന്നഘടാദിവാഃഭോ
 ലോകസുമാപൃഹിതമാചരതീതിചിതം. 146

അ— ജറ പെൺപുലിയെപ്പോലെ ഭയപ്പെടുത്തി കൊണ്ട് അടുത്തുനില്ക്കുന്നു. രോഗങ്ങൾ ശത്രുക്കളെപ്പോലെ ദേഹത്തെ സഭാ ഉപദ്രവിക്കുന്നു. ആയുസ്സ് ഉടഞ്ഞ കടത്തിലാക്കിയ വെള്ളംപോലെ അറിയാതെതന്നെ നശിച്ചുപോകുന്നു. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമായിട്ടുകൂടി ജനങ്ങൾ അഹിതങ്ങളായ പ്രവൃത്തികളെത്തന്നെ ആചരിക്കുന്നു. ആശ്ചര്യംതന്നെ.

തൃജദുഷ്ടനസംസ്കൃതം ഭജസാധുസമാഗമം
കരുപുണ്യമഹോരാത്രം സ്മാനിത്യമനിത്യതാം. 147

അ— നീ ദുഷ്ടനസംസ്കൃതനെ വിട്ടുകളയുക. സജ്ജനസംസ്കൃതനെ ചെയ്തു. രാവും പകലും പുണ്യകർമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുക. നിത്യവും ഈ കാണുന്ന പ്രപഞ്ചമെല്ലാം അനിത്യമാണെന്നു സ്മരിക്കുക.

പ്രത്യഹംപ്രത്യവേക്ഷേത നരശ്ചരിതമാത്മനഃ
കിംനമേപശുഭിസ്തല്യം കിംനസൽപുരുഷൈരിതി.

അ— ഒരു മനുഷ്യനായാൽ അവൻ തന്റെ ചരിതം മൃഗത്തിന്റെ ചരിതത്തോടു തുല്യമാണോ അതോ സൽപുരുഷചരിതത്തോടു തുല്യമാണോ എന്നു ദിവസംതോറും ആലോചിക്കേണ്ടതാണ്.

സദ്ഭിരേവസഹാസീത സദ്ഭിഃകുർച്ചിതസംഗതിം
സദ്ഭിർവിവാദംമൈത്രീംച നാസദ്ഭിഃകിഞ്ചിദാച
(ഭേൽ. 149)

അ— സൽഗുണമുള്ളവരോടുകൂടി ഇരിക്കണം, സൽഗുണങ്ങളുള്ളവരോടുകൂടി സംസാഗ്ഗം ചെയ്യണം. വാഗ്വ്രതി വാദവും സ്നേഹവും അവരോടുകൂടിത്തന്നെ ചെയ്യണം. അ സൽഗുണവാന്മാരോടുകൂടി ഒരു പ്രവൃത്തിയും ചെയ്യരുത്.

പരതോനാസ്ഥിമൂർഖത്വം ജപതോനാസ്ഥിപാതകം മൌനീനഃകലഹോനാസ്ഥിനഭയംചാസ്ഥിജാഗ്രതഃ.

അ— പഠിക്കുന്നവനു മൂർഖത്വവും ജപിക്കുന്നവനു പാപവും മിണ്ടാതിരിക്കുന്നവനു കലഹവും എപ്പോഴും ജാഗ്രതയായിരിക്കുന്നവനു ഭയവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

ശതേപിവയസിഗ്രാഹ്യാവിദ്യാസർച്ചാത്മനാബുധൈഃ യദ്യപിസ്ത്രാണാമലഭാ സുലഭാസാന്യജന്മനി. 151

അ— വയസ്സ് അധികമായാലും (വാൽകൃത്തിലും) അറിവുള്ളവർ വിദ്യയെ അഭ്യസിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കേണ്ടതാണ്. തർക്കാലം അതു ഫലവത്തായിത്തീർന്നില്ലെങ്കിലും പിന്നേതെ ജന്മത്തിൽ സുലഭമായിത്തീരുന്നതാണ്.

ചിന്തനീയാഹിവിപദാമാദാവേപ്രതിക്രിയാഃ നക്രൂപഖനനംയുക്തം പ്രദിപ്ലവഹിനാഗൃഹേ. 152

അ— ആപത്തുകൾ വരുന്നതിനുമുമ്പായിത്തന്നെ അതിനുള്ള പ്രതിക്രിയയെ ആലോചിച്ചുവെക്കേണ്ടതാണ്. വീടു തീക്കുത്തുന്ന സമയത്തു കിണർ കുഴിപ്പാൻ പുറപ്പെടുന്നതു യുക്തമല്ലല്ലോ.

അതിദാനാൽബലിപ്പെടുത്താത്തതിനാൽസുയോധ
(ന8
വിനയോരാവണോലൈലയാദിതിസർവ്വവജ്ജ്വലം.

അ — അധികം ദാനംചെയ്തുകൊണ്ടു മഹാബലിയും
അതിയായ അഭിമാനംകൊണ്ടു സുയോധനനും കഷ്ടത്തി
ലായി. അതിയായ കാമംകൊണ്ടു രാവണൻ നശിച്ചുപോ
യി. അതിനാൽ “അതി” എല്ലാ ഇടത്തും ഉപേക്ഷിക്കേണ്ട
താണ്’.

തൃജേദേകംകലസ്യാതേംഗ്രാമസ്യാതേംകലംരൂജേൽ
ഗ്രാമജനപസ്യാതേംഹ്യാത്മാതേംപുഥി. (154

അ — കലത്തിനുവേണ്ടി ഒരുവനെ ഉപേക്ഷിക്കാം.
ഗ്രാമത്തിനുവേണ്ടി കലത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാം. ഒരു രാജ്യത്തി
നുവേണ്ടി ഗ്രാമത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാം. ആത്മാവിനുവേണ്ടി
ലോകം മുഴുവൻ ഉപേക്ഷിക്കാം. ആത്മാവിൽ മീതെ ഒരു
മില്ലെന്നു സാരം.

തീരോൽപിഡേതടാകസ്യപരീവാഹഃപ്രതിക്രിയാ
ശോകക്ഷോഭോഹൃദയംപ്രലാപൈരേവേധയാജ്ഞേ.

അ — കലത്തിലെ വെള്ളം കരകവിയുംപണ്ണം വർദ്ധി
ക്കുന്നതായാൽ അതിനുള്ള പ്രതിക്രിയ ഒരു ഓവുവെച്ചു വാ
ത്മകളയുകതന്നെയാണല്ലോ. അതുപ്രകാരം വൃന്ദനം സ
ഹിക്കാതെ വരുമ്പോൾ ഹൃദയത്തെ ശരിയായി നിലനി
ർത്തേണ്ടതിൽ കുറെ കഠിനതന്നെ വേണം.

യൗവനംധനസമ്പത്തിഃപ്രഭുതമവിവേകിതാ
എകൈകമപ്യനത്മായകിമയത്രചതുഷ്ടയം. 156

അ— യൗവനവും ധനസമൃദ്ധിയും പ്രഭുത്വവും വിവേകമില്ലായ്മയും ആകുന്ന നാലുകൂട്ടത്തിൽ ഓരോന്നും അനന്തകരങ്ങളാകുന്നു. പിന്നെ അവ നാലുംകൂടി ഒരുവനുണ്ടെങ്കിലത്തെ കഥയെന്നായിരിക്കും ?

സകൃദപിദൃഷ്ടപാപുര്യം
വിബുധാജാനന്തിസാരതാഃസ്യ
ഹസ്യതുലനാചിനിചുണ്ഠഃ
പലപ്രമാണംവിജാനന്തി. 157

അ— വിചാമ്പർ ഒരു പുരുഷനെ ഒരിയ്ക്കൽ കണ്ടാൽ മതി; അവന്റെ യോഗ്യതയെ അറിയുന്നു. റിചുണാമ്പർ കൈകൊണ്ടു തൂക്കി പലത്തെ കണക്കാക്കുന്നുണ്ടല്ലോ.

അശപ്തതം വാഞ്ചദഗജ്ജനംച
ശ്രീണാമചിത്തം പുരുഷസ്തഭോഗ്രം
അവഷ്ണാമചാപ്യതിവഷ്ണാമച
ദേവേനജാനാതികതോമനുഷ്യഃ. 158

അ— കുതിരയുടെ ചാട്ടവും, ഇടിമഴക്കവും, ശ്രീകളുടെ മനസ്സും, പുരുഷന്റെ ഭാഗ്യവും, വഷം ഇല്ലാതാവുന്നതും, അധികമായി വഷിക്കുന്നതും ഇന്നപ്പോഴാണ് ഇന്നപ്രകാരത്തിലാണ് എന്നു ദേവന്മാർക്കുകൂടി അറിയാവുന്നതല്ല. പിന്നെ മനുഷ്യന്റെ കഥ പറയണമോ ?

മണിനാവലയം, വലയേനമണി,
 മണിനാവലയേനവിഭാതികരഃ,
 കവിനാചവിഭുച്ഛിഭുനചകവിഃ,
 കവിനാവിഭുനാചവിഭാതിസഭാ,
 ശരിനാചനിശാ, നിശയാചശരിഃ,
 ശരിനാനിശയാചവിഭാതിനഭഃ,
 പയസാകമലം, കമലേനപയഃ,
 പയസാകമലേനവിഭാതിസരഃ.

159

അ— രത്നംകൊണ്ടു വളയും, വളകൊണ്ടു രത്നവും, രത്നവും വളയംകൊണ്ടു കയ്യും ശോഭിക്കുന്നു. കവിയെക്കൊണ്ടു രാജാവും, രാജാവെക്കൊണ്ടു കവിയും, കവിയെക്കൊണ്ടും രാജാവെക്കൊണ്ടും സഭയും ശോഭിക്കുന്നു. ചന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു രാത്രിയും, രാത്രിയെക്കൊണ്ടു ചന്ദ്രനും, ചന്ദ്രനെക്കൊണ്ടും രാത്രിയെക്കൊണ്ടും ആകാശവും ശോഭിക്കുന്നു. ജലംകൊണ്ടു പത്മവും പത്മംകൊണ്ടു ജലവും, ജലംകൊണ്ടും പത്മംകൊണ്ടും സരസ്സും ശോഭിക്കുന്നു.

കാവിദ്യാകവിതാംവിനാ, ത്വിനിജനേ—
 ത്യാഗംവിനാശ്രിതുകാ
 കോധമുക്തപതാവിനാ, ക്ഷിതിപതിഃ
 കോനാമനിതിംവിനാ
 ക്ഷന്യനുച്ഛിതംവിനാ, ക്ലവവധുഃ
 കാരുണ്യമഹിംവിനാ

ഭോഗംകിരമണീംവിനാ, ക്ഷിതിതലേ
കിരജനകീർത്തിംവിനാ.

160

അ— കവിതയില്ലാതെയുള്ള വിദ്യാഭ്യാസം എന്തു വിദ്യാഭ്യാസമാണ്. അർത്ഥികൾക്കു ഭാനംചെയ്യാതിരിക്കുന്ന ധനം എന്തു ധനമാണ്. കൃപയില്ലാത്ത ധർമ്മം എന്തു ധർമ്മമാണ്. നീതിയില്ലാത്ത രാജാവു് എന്തു രാജാവാണ്. വിനയമില്ലാത്ത പുത്രൻ എന്തു പുത്രനാണ്. ഭർത്താവിൽ ഭക്തിയില്ലാത്ത ഭാര്യ എന്തു ഭാര്യയാണ്. രമണിയെ ഒഴിച്ചു ഭോഗ്യമായ വസ്തു എന്താണുള്ളതു്. കീർത്തി നമ്പാദിക്കാതെ ഭൂമിയിൽ ജനിച്ചിട്ടെന്താണു പ്രയോജനം. എല്ലാം വൃഥാമെന്നു സാരം.

കോലാഭോഗുണിസംഗമഃ, കിമസുഖം
പ്രാജ്ഞതരൈസ്സംഗതിഃ
കാഹാനിഃസമയച്യുതി, നിപുണതാ
കാധർമ്മതതേപരതിഃ
കുട്സാരോവിജിതേന്ദ്രിയഃ, പ്രിയതമാ
കാനുവ്രതാ, കിംധനം
വിദ്യാ, കിംസുഖമപ്രവാസഗമനം
രാജ്യം കിമാജ്ഞാപഥലം.

161

അ— എന്താണു ലാഭം? സജ്ജനസംസർഗ്ഗം. എന്താണു അസുഖം? അപണ്ഡിതസംസർഗ്ഗം. എന്താണു ഹാനി? സമയനാശം. എന്താണു സാമർത്ഥ്യം? ധർമ്മതപത്തിലുള്ള

താല്പര്യം. ആരാണു ശ്രുതൻ? ലുഗ്രിയങ്ങളെ ജയിച്ചവൻ.
പ്രിയതമയാരാണു്? സഹധർമ്മചാരിണി. എന്താണു ധ
നം? വിദ്യ. എന്നാണു സുഖം? സ്വദേശവാസം. രാജ്യം
എന്തിനെയുള്ളതാണു്? കല്പന ശരിയായി നടക്കുന്നതു്.

ഇന്ദ്രംനിന്ദതിതസ്ത്വരാഗ്രഹപതിം

ജാരോ,സുശീലഃഖലഃ

സാധപിമദ്യസതീ,കലീനമകുലോ

ജംഘാജരന്തരായുവാ

വിദ്യാവന്തമനക്ഷരോ,ധനപതിം

നീപത്വ,രൂപോജപലം

വൈരൂപ്യേണഹതഃ,പ്രബുദ്ധമബ്ധയാ

കൃഷ്ണംനികൃഷ്ടാജനഃ.

162

അ— കല്പൻ ചന്ദ്രനേയും ജാരൻ ഗ്രഹനായകനേ
യും ഭുജ്ജനം സജ്ജനത്തെയും കലട പതിവ്രതയേയും, ക
ലീനനെ ഭുക്തലജാതനും വൃദ്ധനെ യുവാവും വിദ്യയുച്ഛവ
നെ അക്ഷരജ്ഞാനമില്ലാത്തവനും ധനവാനെ നീചനും
സൌന്ദര്യമുള്ളവനെ സൌന്ദര്യമില്ലാത്തവനും ജ്ഞാനിയെ
അജ്ഞാനിയും പരിഷ്കാരിയെ അപരിഷ്കാരിയും നിന്ദിക്കുന്നു.
അമൃതംശിശിരേവഹിരമൃതംപ്രിയഭർത്താ
അമൃതംരാജസമ്മാനമമൃതംക്ഷീരഭോജനം. 163

അ— ശൈത്യകാലത്തിൽ അഗ്നി അമൃതമാണു്. സ്നേ
ഹിതന്റെ ദർശനം അമൃതമാണു്. രാജാവു തരുന്ന സമ്മാനം

അമൃതമാണ്. പാൽപായസം അമൃതമാണ്. അമൃതിനു സമമാണെന്നതും.

ധർമ്മംകാമതപഃജ്ഞാനകാന്തകരുണോഭാവൽ
നഹിഹസ്തസ്ഥമപ്തനം ക്ഷമാധാൻഭക്ഷിതുംക്ഷമഃ.

അ— ധർമ്മം, അത്ഥം, കാമമെന്നീ പുരുഷാർത്ഥങ്ങളുടെ തത്വമറിഞ്ഞവൻ ഏറ്റവും കരുണയുള്ളവനായിത്തീരുന്നതല്ല. ക്ഷമയുള്ളവൻ തന്റെ കയ്യിൽത്തന്നെ ഭക്ഷിപ്പാനുള്ള സാധനം ഇരുന്നാലും അതു ഭക്ഷിപ്പാൻ ശക്തനല്ല.

അത്ഥാഹസന്യാചി ഗോതവിചിന്തലുണ്ണം

ഭൂമോഹസന്തിമമഭൂമിരിതിയുവാണം

ജാരാഹസന്തിതനയാനപലാളയനം

മൃത്യുഹസന്യാചിരതരംണരംഗഭീരം. 165

അ— ധനം, ഉചിതമാവണ്ണം ഭാനം ചെയ്യാത്ത ലുണ്ണനെ കാണുമ്പോൾ ചിരിക്കുന്നു. ഭൂമി, ഇതു ഏന്റെ ഭൂമിയാണെന്നു ചരയുന്നവനെകാണുമ്പോൾ ചിരിക്കുന്നു. ജാരന്മാർ, പുത്രനെ മടിയിൽവെച്ചു ലാളിക്കുന്നവനെക്കാണുമ്പോൾ ചിരിക്കുന്നു. അന്തകൻ, പോക്കളത്തിൽനിന്നു എപ്പോഴും ഭയപ്പെട്ടോടുന്നവനെ കാണുമ്പോൾ ചിരിക്കുന്നു.

ശുരാശ്വകൃതവിദ്യാശു രൂപവശ്യശ്വഭാഷിതഃ

യത്രയത്രഗമിഷ്യന്തി തത്രയത്രകൃതാദരാഃ. 166

അ — ശ്രുതന്മാരും, വിദ്വാദ്വാസമുള്ളവരും, സന്തതമുള്ള ശ്രീകളും എവിടെ എവിടെ ചെല്ലുന്നുവോ അവിടെ യെല്ലാം വലിയ ആദരവുണ്ടായിരിക്കും.

ഭാഷാസമുച്ചാരമധുരാഭിപ്രാസീദ്വാണഭാരതി
തസ്താഭികാര്യമധുരം തസ്താഭിസുഭാഷിതം. 167

അ — എല്ലാ ഭാഷകളിലും വെച്ചു മധുരവും ദിവ്യവുമായ ഗീദ്വാണഭാരതി (സംസ്കൃതഭാഷ)യാകുന്നു മുഖ്യമായിട്ടുള്ളത്. അതു ഫലമായിട്ടു കാര്യവും മധുരമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. കാര്യത്തിൽവെച്ചു സുഭാഷിതം അധികം മധുരമാകുന്നു.

സുഭാഷിതേനഗീതേനയുവതിനാമലീലയാ
മനോനഭിഭൂതേയസ്യസയോഗീശ്വരവാപശഃ. 168

അ — സുഭാഷിതമെന്നും ഗാനമെന്നും യുവതികളുടെ ലീലകൊണ്ടും ഏതൊരുവന്റെ മനസ്സിന്നാണോ യാതൊരു വികാരവും ഉണ്ടാകാതിരിക്കുന്നത് അയാൾ യോഗിയാകുന്നു അഥവാ ദുഃഖമാകുന്നു.

ദ്രാക്ഷാ ഭൂതമുഖിജാതാ ശക്തരാചാശുതാംഗതാ
സുഭാഷിതരസസ്യാശ്ര സുധാഭീതാഭിമംഗതാ. 169

അ — സുഭാഷിതത്തെ (പ്രിയവചനത്തെ) കേൾക്കുകയാൽ മുന്തിരിങ്ങയുടെ മുഖം വാടി; ചഞ്ചസാര കൽക്കണ്ടമായിത്തീർന്നു; അമൃതം പേടിച്ച് സ്വർഗ്ഗലോകത്തെയും പോയി.

സുഭാഷിതരസാസപാദബലരോമാഞ്ചകണ്ഡകാഃ
വിനാപികാമിനീസംഗം കവയഃസുഖമാസതഃ. 170

അ— സുഭാഷിതത്തിന്റെ രസത്തെ ആസ്വദിക്കുവാൻ ഉണ്ടായ രോമാഞ്ചമാകുന്ന കണ്ഡകത്തോടുകൂടിയ കവികൾ കാമിനീസംഗം കൂടാതെതന്നെ സുഖമായിരിക്കുന്നു.

അപൂർവ്വകാപികോശോയം വിദ്യതതവഭാരതി
വ്യയതോവൃദ്ധിമായാതിക്ഷയമായാതിസഞ്ചയാൽ.

അ— അല്ലയോ ഭാരതി! നിന്റെ ഭണ്ഡാഗാരത്തിന്നു സമമായ ഭണ്ഡാഗാരം ഇതുവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ചില വുമ്പെയ്യത്തോളം വലിയും സമ്പാദിക്കത്തോളം ക്ഷയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതാണ് അപൂർവ്വമാണെന്നു പറഞ്ഞത്.

അനേകസംശയോച്ഛേദിപരോക്ഷാത്മസ്യദർശകം
സർവ്വസ്യലോചനശാസ്ത്രയസ്യനാസ്യ ധ്വസഏവസഃ.

അ— അനേകം സംശയങ്ങളെ നശിപ്പിക്കുന്നതും അപ്രത്യക്ഷമായ പദാർത്ഥത്തെക്കൂടി കാണിച്ചുതന്നതും സർവ്വത്തിന്റെയും നേത്രവും ആയ ശാസ്ത്രം ആകാണു് ഇല്ലാത്തതു് അവൻ അന്ധൻതന്നെയാകുന്നു.

സർവ്വദ്രവ്യേഷവിദ്യൈവ ദ്രവ്യമാഹരണത്തമം
ആഹാര്യത്തപാദനഗർഭതപാദക്ഷയതപാചുസർവ്വദാ.

അ— ആരാലും അപഹരിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തതുകൊണ്ടും വിലമതിപ്പാൻ കഴിയാത്തതുകൊണ്ടും ഒരുകാലം

ഇം നശിക്കാത്തതുകൊണ്ടും സകല ഭവ്യങ്ങളിലും വെച്ച്
എററവും ശ്രേഷ്ഠമായ ഭവ്യം വിദ്യതന്നെയാകുന്നു.

വിദ്യാശസ്ത്രം ച ശാസ്ത്രം ച ഭേദവിദ്യപ്രതിപത്തയേ
ആദ്യാഹാസ്ത്രായ വൃദ്ധഭേദവിദ്യായേ നമഃ.

അ— ശസ്ത്രമെന്നും ശാസ്ത്രമെന്നും പേരായ രണ്ടു വി
ദ്യമാത്രമേ അറിവിന്നായിട്ടുള്ളൂ. അവയിൽ ആദ്യത്തേതു (ശ
സ്ത്രവിദ്യ) വാല്യകൃത്തിൽ പരിഹാസത്തിനായിത്തീർന്നു.
രണ്ടാമത്തേതു (ശാസ്ത്രവിദ്യ) എന്നും എല്ലാവരാരും ആദരി
ക്കപ്പെടുന്നു.

സാകവീനാ സാവനിതാ

യസ്യാശ്രവണേന ദർശനേനാപി

കവിഹൃദയം വിടഹൃദയം

സരളം തരളം ച സത്വരം ഭവതി. 175

അ— യാതൊന്നിന്റെ ശ്രവണത്തിലാണോ കവിക
ളുടെ ഹൃദയം സരളമായിത്തീരുന്നത് അതാണു കവിത. യാ
തൊരുവളുടെ ദർശനത്തിലാണോ വിടഹൃദയം തരളമായി
ത്തീരുന്നത് അവളാണു വനിത.

പുരാകവീനാംഗണനാപ്രസംഗേ

കനിഷ്ഠികാധിഷ്ഠിതകാളിദാസാ

അദ്യാപിതത്തുല്യകവേരഭാവോ

ദനോമികാ സാത്മവതീബഭൂവ.

176

അ— പണ്ടുള്ള കവികളെ ഗണിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ കാളിദാസൻ കനിക്കുകയിൽ (ചെറുപിരിയിൽ) സ്ഥിതിചെയ്തു. (ഒന്നാമതായി കാളിദാസനെ ഗണിച്ചുവെന്നു താല്പര്യം.) തത്തുല്യനായ കവിയുടെ അഭാവത്താൽ ഇന്ന് അനാമിക (നമിക്കാത്തതു, മടങ്ങാത്തതു,) അർത്ഥവതിയായി (അനപർത്ഥയായി) ഭവിച്ചു. ചെറിയ വിരൽകൊണ്ട് എണ്ണിക്കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അതിന്ന് അടുത്തുള്ള വിരൽകൊണ്ടാണല്ലോ എണ്ണേണ്ടതു്. ആ വിരൽ മടക്കേണ്ടതായി വന്നില്ല എന്നു താല്പര്യം.

പണ്ഡിതേഷുഗുണാഃസർവ്വ

മൂർഖേഷുദോഷാശ്ചേകേവൈ

തസ്മാൻമൂർഖസഹസ്രഭ്യഃ

പ്രാജ്ഞേഷുകോവാശിഷ്യഃ.

177

അ— ഗുണങ്ങളെല്ലാം പണ്ഡിതന്മാരിലാണു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. മൂർഖന്മാരിൽ കേവലം ദോഷങ്ങൾ മാത്രമേ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുള്ളൂ. അതിനാൽ ആയിരം മൂർഖന്മാരേക്കാൾ ഒരു പണ്ഡിതനാണു് അധികം നല്ലതു്.

വരദേവിദൃശ്യതിശാസ്ത്രപാരഗോ

നചാപിമൂർഖോബഹുരത്നസംയുതഃ

സുലോചനാജിണ്ണപടാപിശോഭതേ

നനേത്രഹീനാകമ്പകൈരലമൃതാ.

178

അ— അനേകം രത്നങ്ങളെ ധരിച്ച മൂർഖനേക്കാൾ വേശാസ്ത്രാദികൾ മുഴുവൻ പഠിച്ച ദരിദ്രൻതന്നെയാണു്

ശ്രേഷ്ഠനായിട്ടുള്ളത്. സുലോചന (സല്ല കണ്ണുകളോടുകൂടിയവൾ) ജീണ്വസ്രമാണു ധരിച്ചിരിക്കുന്നത് എങ്കിലും ആഭരണവിഭൂഷിതയായ നേത്രവീനയെക്കാൾ ശോഭിക്കുമല്ലോ.

ഉദയേസവിതാരശേഷതാ രക്തശ്യാസുമയേതഥാ
സമ്പത്തൗചവിപത്തൗച മഹതാമേകരൂപതാ.

അ — സൂര്യൻ ഉദയത്തിലും അസ്തമയത്തിലും രക്ത (ചുവപ്പുനിറമുള്ളവൻ) നായിട്ടു കാണപ്പെടുന്നു. മഹാത്മാക്കൾ സമ്പത്തിലും വിപത്തിലും പ്രകൃതിക്കു യാതൊരു വ്യത്യാസവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല എന്നുള്ളതിന് ഇതുതന്നെ ഒരു ദൃഷ്ടാന്തമാകുന്നു.

ദോഷാനുചിഗുണീകർത്തും ദോഷീകർത്തും ഗുണാനുചി
രക്ഷതാ വാദി ന തത്തഥ്യം ദോഷാദോഷാദഗുണാഗു
(നോ. 180)

അ — വാദിക്കുന്നവർക്കു ഗുണങ്ങളെ ദോഷങ്ങളാക്കുവാനും ദോഷങ്ങളെ ഗുണങ്ങളാക്കുവാനും കഴിയും എന്നു പറയുന്നതു സത്യമല്ല. ദോഷങ്ങൾ എപ്പോഴും ദോഷങ്ങൾ തന്നെ. ഗുണങ്ങൾ എപ്പോഴും ഗുണങ്ങൾ തന്നെ.

കുടിചാലക്ഷ്മിയുത്രപ്രഭവതിനസരസ്വതീതത്ര
പ്രായശ്ചപശൂസ് നഷയോൻ ദശ്രുതേസൗഹൃദംലോ
(കേ. 181)

അ — കുടിലയായ ലക്ഷ്മി (സ്ഥിരതയില്ലാത്ത സമ്പത്തു്) എവിടെ പ്രമാണിയാകുന്നുവോ അവിടെ സരസ്വതി

(വിദ്യ) സ്ഥിതിചെയ്തയില്ല. പ്രായേണ ശ്വശ്രുവിനും (=ഭർത്താവിന്റെ അമ്മ) സ്നേഹം (പുത്രഭായ്) അസ്ത്രോന്മം സൗഹൃദമുണ്ടാകുന്നതല്ലല്ലോ. സമ്പത്തും വിദ്യയുംകൂടി ഉപേക്ഷിക്കുകയല്ല എന്നു തല്ലയും. (പക്ഷി=വിഷ്ണുവിന്റെ ഭായ്. സരസ്വതി=ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഭായ്.)

അസാരംഖലസംസാരം സാരശ്വശ്രുരമന്ദിരം
ഹിമാലയേശിവശ്ശതേ ഹരിശ്ശതേരേമഹാദൈവം.

അ— സംസാരം സാരമില്ലാത്തതാകുന്നു. സാരമായ ഈ ശ്വശ്രുരമന്ദിരം (ഭായ്ക്കുളുടെ അച്ഛന്റെ ഗൃഹം) ആകുന്നു. പരമശിവൻ ഹിമാലയത്തിലും മഹാവിഷ്ണു സമുദ്രത്തിലും കിടക്കുന്നതുതന്നെ ഇതിന്നു ദൃഷ്ടാന്തമാകുന്നു.

ചിതാചിന്താതയോർമ്മദ്ധ്യേ ചിന്താനാമഗരിയസി
ചിതാഭവതിനിജ്ജീവം ചിന്താപ്രണയതംവപുഃ.

അ— ചിതയും ചിന്തയുമാകുന്നു ശരീരത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതു്. പക്ഷേ അവയിൽ ചിന്തയാണു കഠിനമായിട്ടുള്ളതു്. ചിത ജീവനില്ലാത്ത ശരീരത്തെയാണു നശിപ്പിക്കുന്നതു്. ചിന്തയാകട്ടെ ജീവനോടുകൂടിയ ശരീരത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നു.

നോക്ഷത്രോദ്യന്തമാദിത്വം നാ.സ്തംഭാന്തംകദാചന
നോപസൃഷ്ടനവാരിസ്ഥം നമധ്യനേഭസോഗതം.

അ— ഉദയത്തിലും അസ്തമനത്തിലും മദ്ധ്യാഹ്നത്തിലും സൂര്യനെ നോക്കരുതു്. അതുപോലെതന്നെ പ്രതിബിംബഗതനായ സൂര്യനേയും ഒരിക്കലും നോക്കരുതു്.

നാന്നമറ്റാദേകവാസാ ന നന്നിസ്താനമാചരത്ത്
നാശ്ശിലംകിത്തയേഭിമാൻ ന കയ്യാൽ സ്ത്രിവചക്വ
(ചിൽ. 184

അ — അറിവുള്ളവർ ഒരു വസ്ത്രം മാത്രമുടുത്ത് ഉണ്ടാക
ഴിക്കരുത്. വസ്ത്രമുടക്കാതെ സ്നാനം ചെയ്യരുത്. അമംഗള
മായ വർത്തമാനം പറയരുത്. സ്ത്രീകൾ പറയുന്നതിനെ ഒ
രിക്കലും ആലോചിക്കാതെ ചെയ്തപോകരുത്.

വിൻമൂത്രോത്സർജനവിപ്രോ ദിവാകയ്ക്കാദിദണ്മുഖഃ
ദക്ഷിണാഭിമുഖോരാത്രോ സന്ധ്യായാശ്വ യഥാദിവാ.
മരായാതാമസകാരോവാ രാത്രാവഹനിവാദിജാഃ
യഥാസുഖമുഖഃകയ്യാൽ പ്രാണബാധാഭയേഷുച.

അ — ബ്രാഹ്മണർ പകൽ വടക്കോട്ടു മുഖമായും രാത്രി
യിൽ തെക്കോട്ടു മുഖമായും രണ്ടു സന്ധ്യകളിലും പകലിലെ
ന്നപോലെയും ഇരുന്നു മലമൂത്രങ്ങളെ വിസർജിക്കണം.
രാത്രിയായാലും പകലായാലും ഇരുട്ടിലോ നിശ്ചലിലോ ആ
ണെങ്കിൽ ഇഷ്ടപോലെ ഇരുന്നു വിസർജിക്കാം. പ്രാണാ
പായത്തിലും ഭയത്തിലും ഇഷ്ടപോലെ ആവാം.

ദുർവൃത്തോവാസുവൃത്തോവാമുഖഃ പണ്ഡിതഹൃവ വാ
കാഷായരണ്ഡമാത്രേണ യതിഃപൂജ്യാനസംശയഃ.

അ — ദുഃസ്വഭാവിയോ സൽസ്വഭാവിയോ മുർഖനോ
വിദ്വാനോ ആരായാലും വേണ്ടതില്ല, കാവിവസ്ത്രവും യോഗ

ഭണ്ഡവും കൈവശം ഉണ്ടെങ്കിൽ ആ നഗ്രാസി പുജ്യൻതന്നെയാകുന്നു. യാതൊരു സംശയവും ഇല്ല.

**കുപിലാക്ഷിരപാനേന ബ്രാഹ്മണീസംഗമേനച |
വേദോക്തരവിചാരേണ ശുഭ്രശ്ചണ്ഡാലതാംവ്രജേൽ.**

അ— ശുഭ്രൻ കുപിലവണ്ണമുള്ള പശുവിന്റെ പാൽ കുടിക്കുന്നതായാലും ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീയെ സംഗമിക്കുന്നതായാലും വേദോക്തരവിചാരത്താലും ചണ്ഡാലനായിത്തീരും.

**ഭൂപ്രദക്ഷിണഷട്കേന കാശിയാത്രായുരേനച
സേതുസ്താനശതൈശ്ച യാത്രാഫലമാത്രവന്ദനേ. 188**

അ— ഭൂമിയെ ആറുപ്രാവശ്യം ചുറ്റി സഞ്ചരിക്കുന്നതുകൊണ്ടും കാശിയിൽ ലക്ഷം പ്രാവശ്യം പോകുന്നതുകൊണ്ടും സേതുസ്താനം ആറുപ്രാവശ്യം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടും കിട്ടുന്ന ഫലം എത്രയുണ്ടോ അത്ര ഫലം മാതാവിനെ വന്ദിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്നതാകുന്നു.

**മക്ഷികാശാഭതോദേശ്വാ യാചകോമുഷിചസ്മാ
ഗ്രാമണീർണ്ണകഞ്ചൈവ സപൈതേചരബലധികാഃ.**

അ— ഈച്ച, കാര, വേശ്വാസ്രി, യാചകൻ, എലി, ഗ്രാമാധികാരി, കണക്കുപ്പിള്ള ഇവർ ഏഴുപേരും സഭാ പരോചര്യം ചെയ്യുന്നവരാകുന്നു.

**തൃഷ്ണ ! കൃഷ്ണ പിതേശകതിർദ്വജപാമന്ത്ത്യഷ്ടകാ കഥാ
നൈതലോക്യവ്യാപിയദൃപം തദൃപംവാമനികൃതം.**

അ — അല്ലയോ തൃക്കുശ്ശേരിശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ! കൂടി നിന്റെ ശക്തി കാണപ്പെടുന്നു. പിന്നെ സാധാരണ മനുഷ്യന്മാരിൽ പറയുവാനുണ്ടോ. മൂന്നു ലോകത്തെയും വ്യാപിച്ചു നിൽക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ സ്വരൂപം തൃക്കുശ്ശേരിയിൽ (ഭൂരാഗ്രഹം നിമിത്തമല്ലേ വാമനീകരിക്കപ്പെട്ടത്. മഹാബലിയോടു യാചിച്ചാൻവേണ്ടി ഭഗവാൻ പണ്ടു വാമനനായി അവതരിച്ച കഥ പുരാണപ്രസിദ്ധം.

വ്യാപാരാന്തരമുൽസൃജ്യ വിക്ഷമാണോവധുമുഖം
യോഗ്യവേഷോപവനിഭ്രാതി ദ്രിഭ്രാതിസദുർമ്മതിഃ. 191

അ — അന്യങ്ങളായ സകല പ്രവൃത്തികളേയും ഉപേക്ഷിച്ച് എന്തൊരു പുർത്തിയാണോ ഭാര്യയുടെ മുഖത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു വീട്ടിൽതന്നെ കിടന്നുറങ്ങി കാലം കഴിച്ചു കൂട്ടുന്നത്? അവൻ ദരിദ്രനായിത്തീരാതിരിക്കയില്ല.

നാരായണേതിശഃശ്ചാസ്തി വാഗസ്തിവശവത്തിനി
തഥാപിനരഭകേഘാരേ പതന്തിത്യേതഭേദഭേദം. 192

അ — 'നാരായണ' എന്നൊരു ശബ്ദമുണ്ട്. അത് ഉച്ചരിച്ചാണുള്ള വാക്കും എല്ലാവർക്കുമുണ്ട്. എന്നാലും ജനങ്ങൾ നരകത്തിൽചെന്നു ചാടുന്നു. ഇതു വലിയതായ അഭേദംതന്നെ. ഈശ്വരസ്തുതയെല്ലാത്തവർക്കു നരകമാണു ഫലമെന്നു താല്പര്യം.

ധാന്യാതികീർത്തനീയമാപുഥിദ്വ്യാം
സമ്മാജ്ജിഹ്വസിനതേവുഹൈവ

മുഖസ്സമഃ സഞ്ചിനതേധനാനി

ദാതാമഭോക്താമപരോസ്തിതസ്യ. 193

അ — ഭൂമിയിൽ ചിന്നിച്ചിതരിക്കിക്കുന്ന ധാന്യങ്ങളെ 'മൃപ്ത' വെറുതെ അടിച്ചുവരിക്കൂട്ടുന്നു. ധാന്യങ്ങളെ കൊണ്ടു മൂലിനു യാതൊരു പ്രയോജനവുമില്ലെന്നു താല്പര്യം. അതുപോലെതന്നെ മൂലൻ ധനങ്ങളെ ചിലവുചെയ്യാതെ സമ്പാദിക്കുന്നു. ആ ധനത്തെ ഭാനംചെയ്യാനും ഭജിപ്പാനും ആർ വേറൊരായിരിക്കും.

യുക്തിയുക്താവചോഗ്രാഹ്യം ബാലാദപിശുകാദപി അയുക്തമപിനഗ്രാഹ്യം സാക്ഷാദപിബൃഹസ്പത്യേഃ.

അ — യുക്തിയുക്തമായ വാക്കു ബാലനോ തത്തയോ പറയുന്നതായാലും സ്വീകരിക്കണം. യുക്തിയുക്തമല്ലാത്ത വാക്കാണെങ്കിൽ സാക്ഷാൽ ബൃഹസ്പതിയുടെയാണെങ്കിലും സ്വീകരിക്കാൻ പാടുള്ളതല്ല.

അനവസരേയൽപരിതം

സുഭാഷിതമപിവതിഹാസായ

രഹസിപ്രൗഢവധൂതാം

രതികാലേവേദപാഠുവ. 195

അ — സുഭാഷിതമായാലും അവസരമല്ലാത്ത സമയത്തു പറിക്കുന്നതായാൽ പരിഹാസത്തിന്നായിത്തീരുന്നു. എത്രപോലെയെന്നാൽ രഹസ്സിൽ യുവതികളോടു കൂടിയുള്ള

രതിസമയത്തു വേദോപദേശംചെയ്താൻ ഇങ്ങേയോലെയൊ
ന്നെന്നു താല്പര്യം.

സന്തപ്തായസിസംസ്ഥിതസ്തപയസോ

നാമാപിനശ്രുതേ

മുക്താകരതയാതദേവനളിനി

പത്രസ്ഥിതഃശൃതേ

അന്തസ്സാഗരശ്ചിമധ്യപതിതാ

തന്മയശ്ചിതകംജാതതേ

പ്രായേണാധമമധ്യമോത്തമജ്ജ്യാ-

മേവംവിധാവൃത്തതഃ.

196

അ — നല്ലവണ്ണം പഴുത്തതായ ഇരുമ്പിൽ വീഴുന്ന ജ
ലം കാണുന്നതേയില്ല. ആ ജലംതന്നെ താമരയിലയിൽ വീ
ഴുന്നതായാൽ മുത്തമണിപോലെ വിളങ്ങുന്നതായിക്കാണാം.
സാഗരമധ്യത്തിലെ മുത്തശ്ശിപ്പിയിൽ വീഴുന്നതായാൽ അതു
മുത്തമണിയായിത്തീരുന്നു. പ്രായേണ ആശ്രയവസ്തുവിന്റെ
ഗുണഭോഷങ്ങളെ അനുസരിച്ച് നേരംതന്നെ അനേകരൂപ
ത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നു.

ഖച്ഛാദാദിവസേശപരസ്വകിരണൈ-

സ്സന്താപിതോമസ്യകേ

ഗച്ഛന്തേശ്ചമന്താതപം ദൃതഗതി-

ശ്ചദ്ധവ്യമൂലംഗതഃ

തത്ത്വപ്രസ്താവനാപരതാ

ഭഗവദ്ഗീത

പ്രായോഗികതീയത്രാദൈവതക-

സുഖൈവയാന്ത്യാപദഃ.

197

അ — അത്യുഗ്രമായ വെയിൽകൊണ്ടു ശിരസ്സിന് അതിയായി മുട്ടുപിടിക്കയാൽ വർഷാൻ (കഷണിയായ മനുഷ്യൻ) വെയിലില്ലാത്ത സ്ഥലം നോക്കിപ്പോകുമ്പോൾ കണ്ടതായ കരിമ്പനയുടെ ചുവട്ടിൽചെന്നു നിന്നു. ആ കരിമ്പനയിലുണ്ടായിരുന്ന ഒരു ഫലം അപ്പോൾ അവന്റെ ശിരസ്സിൽ വീണു തല ചിന്നിച്ചിതറിപ്പോയി. എന്തിന്നധികം. ഭാഗ്യവാനായവന്റെ ചെല്ലുന്നപോ അവിടെയെല്ലാം ആപത്തുകളും അടിക്കടി വന്നുകൊണ്ടിരിക്കും.

അശ്വത്ഥമേകംവിചുരനമേകം

നൃഗ്രോധമേകം ദശതിന്ത്രിണിച

കപിത്ഥവില്പാമലകുന്ദയഞ്ച

പഞ്ചാമൃതാളി നരകം ന യാതി.

198

അ — ഒരു അരയാലും ഒരു വേപ്പും ഒരു പേരയും പത്തു പുളിയും മൂന്നു പ്ലാവും മൂന്നു കൂവളവും മൂന്നു നെല്ലിയും അഞ്ചു മാവും അഞ്ചു തെങ്ങും നട്ടുണ്ടാക്കുന്നവന്നു നരകം ഇല്ല.

പരോപിഹിതവാൻബന്ധുഃ ബന്ധുരപ്യഹിതഃപരഃ
അത്യന്തംപ്രേക്ഷിതംപ്രാധേഹിതമാരണ്യമേഷയം.

അ— ശത്രുവായാലും ഉപകാരം ചെയ്യുന്നവൻ ബന്ധുവാകുന്നു. ബന്ധുവായാലും ഉപദ്രവിക്കുന്നവൻ ശത്രുവാകുന്നു. കാട്ടിൽ കിടക്കുന്ന ഞ്ഞെടം വ്യാധിയെ ചേർക്കുന്നതായാലും ബന്ധുവായിട്ടാണല്ലോ ഗണിക്കപ്പെടുന്നത്.

ദശവൈദ്യസമാപതി ദശപത്രിസമാ രവിഃ
ദശസൂര്യസമാ മാതാ ദശമാതാഹരീതകി. 200

അ— പത്തു വൈദ്യന്മാരുടെ ഉല്പയം ഒരു ഭാര്യ. പത്തു ഭാര്യക്കു ഉല്പനം ആകുന്നു. പത്താകുന്നു ഉല്പയം മാതാവ്. പത്തു മാതാവിന്നു ഉല്പമാണു കടക്ക. കടക്ക തിന്നാൽ സകല രോഗങ്ങളും മാറുമെന്നു താല്പര്യം.

നഷ്ടം കലം ഭിന്നതടാകകൃപം
വിഭൃഷ്ടരാജ്യം ശരണാഗതം ച
ഗോബ്രാഹ്മണാൻ ദേവഗൃഹഞ്ചതുനൃം
യോ ധാരായൽ പൂർവ്വമഗ്നൈവ. 201

അ— നശിക്കാറായ വംശത്തേയും ഇടിഞ്ഞതാൽ കിടക്കുന്ന കുളം, കിണർ ഇവയേയും രാജ്യം പോയ രാജാവിനേയും ശരണം പ്രാപിച്ചവനേയും പശുക്കളേയും ബ്രാഹ്മണരേയും ശ്രദ്ധയോടെ കിടക്കുന്ന ദേവാലയത്തേയും ആരാണോ നന്നാക്കി രക്ഷിക്കുന്നത്? അവൻ ഇതരകർമ്മംകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്നതിനേക്കാൾ നാലിരട്ടി ഗുണം ലഭിക്കുന്നതാണ്.

ഗുഹ ജാനപദർ ക്ഷേത്രം മുശാസ്താതമുഖാബ്ജഃ
പുരുഃ പുണ്യാതാമവപാത്രീഭവതി നേത്രയോഃ.

അ — ഗുഹത്തിൽ കളിച്ചും അതിമനോഹരമായ
മന്ദിരം പൊഴിച്ചും മുട്ടുകുത്തി നടക്കുന്ന പുത്രൻ മ
ഹാഭാഗ്യവാനാരുടെ നേത്രങ്ങൾക്കു പാത്രമായിത്തീരുക
യുള്ളു.

പരോക്ഷേകായ്ക്കന്താരം പ്രത്യക്ഷേപ്രിയ വാദിനം
വജ്ജയത്താദൃശം മിത്രം വിഷകുംഭംപയോമുഖം. 203

അ — പ്രത്യക്ഷത്തിൽ സേവപര്യുന്നവനും അപ്രത്യ
ക്ഷത്തിൽ കായ്ക്കത്തിന്നു വിഷ്ണു വരുത്തുന്നവനുമായ ബന്ധു
വെ ഉള്ളിൽ വിഷവും മുഖത്തിൽ പാലും നിറച്ചു കടത്തെ
യെന്നപോലെ ദൂരെ ഉപേക്ഷിക്കണം.

കരാവിവശരിരസ്യ നേത്രയോരിവപക്ഷ്ണി
അവിചാല്യപ്രിയം കയ്യാത്തമിത്രം മിത്രമുച്യതേ.

അ — ശരീരത്തിന്നു കൈകളെന്നപോലെയും കണ്ണു
കൾക്കു കണ്പോളുകളിലെ രോമങ്ങളെന്നപോലെയും ആ
രാനോ യാതൊരാലോചനയും കൂടാതെ ഇഷ്ടം പ്രവർത്തിക്കു
ന്നതു് അവനെ മാത്രമേ മിത്രമെന്നു പറയുവാൻ പാടുള്ളു.

പാപാനിവാദയതിയോജയതേഹിതായ

ഗുഹ്യാനിഗ്രഹതിഗുണാൻ പ്രകടീകരോതി

ആപൽഗതം ചന്ദ്രജാതി ദദാതികാലേ

സന്മിത്രലക്ഷണമിദം പ്രവദന്തിസന്തഃ. 205

അ പാപകൃത്യങ്ങളിൽനിന്നു തടുക്കുകയും നല്ല പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്യാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുകയും രഹസ്യങ്ങളെ മറച്ചുവെക്കുകയും സൽഗുണങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുകയും ആപത്തിലകപ്പെട്ടാൽ വിടുപോകാതിരിക്കുകയും ബുദ്ധിമുട്ടുന്ന അവസരത്തിൽ സഹായിക്കുകയും ആകുന്നു നല്ല മിത്രത്തിന്റെ ലക്ഷണമെന്നു സത്യാക്കർ പറയുന്നു.

ദർശനേ സുർഗ്ഗേവാപി ശ്രവണേ ഭാഷണപിവാ
യത്രദൃഢത്വന്തരംഗം സന്യേഹമിതികഥ്യതേ. 206

അ— ദർശനത്തിലോ സുർഗ്ഗത്തിലോ ശ്രവണത്തിലോ സംഭാഷണത്തിലോ ഏതൊരു ഘട്ടത്തിലാണോ ഹൃദയത്തിന്നു് ഹൃദിപ്പുണ്ടാകുന്നതു് അതിന്നാണു സ്നേഹമെന്നു പറയുന്നതു്.

മന്നിന്ദ്രബാഹുദിജനഃ പരിതോഷമേതി

നനപപ്രയത്നജനിതോയമനുഗ്രഹോമേ

ശ്രോതോത്ഥിനോപിപുരുഷാഃ പരതുഷ്ടിഹേതേ

കൃഷ്ടാജ്ഞാതൃപിധനാന്തി പരിത്യജന്തി. 207

അ— ആവൻ പറയുന്നു— ഏനെ നിന്ദിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഇവർക്കു സന്തോഷമുണ്ടാകുന്നുവെങ്കിൽ അതു് എനിക്ക് യാതൊരു പ്രയത്നവും കൂടാതെ ലഭിച്ചതായ അനുഗ്രഹമാണു്. ശ്രയസ്സുണ്ടാവണമെന്നു കാംക്ഷിക്കുന്ന മനുഷ്യർ പരന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിച്ചാനായി അത്യാധ്വാനം ഉ സമ്പാദിച്ച ധനമാണല്ലോ നശിപ്പിക്കുന്നതു്.

കഥപ്രസ്തിസ്ഥഭാവോസ്മദം വാപ്യസ്മദം
തദേവദോഷതേയൈസ്തേ ഭവന്തത്തത്ത്വസ്മദം.

അ— പ്രകൃത്യാ സൌന്ദര്യമുള്ളതോ ഇല്ലാത്തതോ ആ
യിട്ടു ലോകത്തിൽ ഒന്നാകുന്നില്ല. ഏതൊരുവന് ഏ
തൊന്നിൽ തമി തോന്നുന്നുവോ അവൻ അതുതന്നെയാ
ണ സൌന്ദര്യമുള്ള വസ്തു.

പാനം ഭുജനം സംസ്കൃതം പത്യാചവിരഹോടനം
സ്വപ്നമന്യഗ്രഹോവാസോനാരിണോഽഭിഷേകം.

അ— മദ്യപാനം, ഭുജനങ്ങളോടുള്ള സംസ്കൃതം, ഭ
ർത്താവിന്റെ വിരഹം, സഞ്ചാരം, എപ്പോഴും ഉറക്കം, മ
ന്യഗ്രഹത്തിലുള്ള താമസം ഇവ ആരും സ്വീകരിക്കു ഭുജന
ങ്ങളാകുന്നു.

ബന്ധുനാമം സുഹൃദാമൈവഭൂത്യാനാംസ്ത്രീജനവൃന്ദ
അവ്യക്തേഷുപപരാധേഷു ചിരകാരിപ്രശസ്തതേ.

അ— ബന്ധുക്കളുടേയും, സ്നേഹിതന്മാരുടേയും, ഭൂ
ന്മാരുടേയും, സ്ത്രീകളുടേയും അപരാധം സ്പഷ്ടമാകാത്തവക്കും
വളരെ ആലോചിച്ചു സാവധാനത്തിൽ പ്രതികൂലമെന്തു
ന്നുവന്നാകുന്നു ശ്രേഷ്ഠനായ പുരുഷൻ.

ലാഭസ്മേഷാം ജയദോഷാം കത്സ്മേഷാം പരാജയഃ
തേഷാം ഹൃദീസ്മോഭഗവാൻ മംഗളായതനോഹരിഃ.

അ— സർവ്വമംഗളമുന്തിയ വിഷ്ണുഭഗവാൻ ആരുടെ
ഹൃദയത്തിലാണോ ഇരിക്കുന്നത് അവർക്കു തന്നെയാണു ലാ
ഭവും ജയവും. പരാജയം ഒരേതരം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

രാഃ പുണ്യം ച കളത്രാണിപുത്രോല്പത്തിന്നിധിസ്തഥഃ
സുകൃതാ ദേവലഭ്യന്തൈവപാതം! പരാക്രമാൽ.

അ— അല്ലയോ പാതം! ധനവും പുണ്യവും നല്ല
ഭാര്യയും പുത്രസ്താനവും നിധിയും സുകൃതംകൊണ്ടുമാത്ര
മേ ലഭിക്കുയ്ക്കൂ. പരാക്രമംകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്നതല്ല.

അവ്യാപാരേഷ്വവ്യാപാരം യോ നരഃ കത്തുമിച്ഛതി
സതത്രനിധനംയാതി കിലോൽപാദിവദാനരഃ.

അ— തനിക്കു പ്രവർത്തിപ്പാൻ തക്കതല്ലാത്തതിൽ
ആരാണ് പ്രവർത്തിക്കുന്നത് അവൻ മരത്തിൽ വെച്ചിട
ന്ന ആണി പരിച്ചെടുത്ത വാനരനേപ്പോലെ തീച്ചയായും
മരണത്തെ പ്രാപിക്കും.

ഭൂരണ്യോപിസമീപണ്യോ യോയസ്യഹദിവന്തരേ
യോയസ്യഹദയേ നാസ്തിസമീപണ്യോപിദൂരഗഃ.

അ— ആർ ആരുടെ ഹൃദയത്തിൽ സദാ വസിക്കുന്നു
വോ അവൻ ഭൂരണ്യനായാലും അവന്റെ സമീപത്തിൽ
സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനാകുന്നു. ആർ ആരുടെ ഹൃദയത്തിൽ
വസിക്കുന്നില്ലയോ അവൻ സമീപസ്ഥനായാലും അവനെ
ഭൂരണ്യൻ തന്നെയാണ്.

വദനം പ്രസാദസദനം

സദയം ഹൃദയം സുധാമൃദുചോ വാചഃ

കരണം പരോപകരണം

യേഷാം കേഷാം നതേവന്യാഃ.

അ— സഭാ പ്രസന്നനായ മുഹമ്മദ് ഖയ്തൂം ഇരിപ്പിടവുമായ ഹുസൈനും അമൃതസ്രാവിയായ വാക്കും പരോപകാരപരങ്ങളായ പ്രവൃത്തികളും ഉള്ളവർ ആരാൽ വന്ദിക്കപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യന്മാരല്ല? സർവ്വന്മാരാരും വന്ദിക്കപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യന്മാരാണെന്നു താല്പര്യം.

ഗിരയോഗരവസ്തേഭ്രാ
പുവിഗുവിതതോപിജഗദണ്ഡം
തസ്താപ്യേതിഗുരവഃ
പ്രളയേപുചലാ മഹാത്മാനഃ.

216

അ— പശ്ചത്തഃ അതിമഹത്തേകൾ തന്നെ. ഭൂമി അതിലും വലുതായിട്ടുള്ളതാണ്. അതിലും വലുതാണ് ബ്രഹ്മാണ്ഡം; പ്രളയകാലത്തിൽകൂടി ചലനമില്ലാത്ത മഹാത്മാക്കളാണ് അതിലും മഹത്തേകളായവർ.

സുജനോ നയാതിവൈരം
പരഹിതന്തിരതോ വിനാശകാലേപി
മേരഭേപിചന്ദനതന്തഃ

സുഭയേതിമുഖം കാരസ്യ.

217

അ— സജ്ജനം പരോപകാരതല്പരനായവൻ തന്റെ ഉടെ നാശകാലത്തിൽകൂടി ആരിലും വൈരമുള്ളവനാകുന്നതല്ല. ചന്ദനമുഷ്ടം തന്നെ വെട്ടിമുറിക്കുന്ന സമയത്തിൽകൂടി മഴവിന്റെ മുഖത്തിൽ സൗരഭ്യമുണ്ടാക്കുന്നതേയുള്ളൂ.

മുക്തപരാപവാദപരദോരനിരീക്ഷണപ്രസംഗം (ഷഷ്ഠി)
പംഗുപരധനഹരണേ സജ്ജതീലോകശ്രേയപുരു

അ— പരമശിവത്തിൽ മൂകനായും (സംസാരിപ്പാൻ
പാടിയാത്തവൻ) പരഭായുമാരെക്കാണുന്നതിൽ അന്ധനാ
യു (കണ്ണുകാണാത്തവൻ) പരധനാപഹരണത്തിൽ പംഗു
വായും (മുടന്തൻ) ഇരിക്കുന്ന പുരുഷൻ ആരോ അവൻ മൂ
കൻ ലോകത്തിലും വിജയിയായിത്തീരുന്നു.

ഭക്തിഭവേന വിഭവേ

വൃസനം ശാസ്ത്രനയവതികാമാശ്വേ

ചിന്തായശസിനവപുഷി

പ്രാപ്തം പരിശ്രമേ മഹതാം.

219

അ— പരമശിവൻ ഭക്തിയും, ഐശ്വര്യത്തിൽ വാ
ര്യതയും, ശാസ്ത്രാഭ്യാസത്തിൽ വൃസനവും (ശ്ലേശിച്ചും പരി
ച്ചേ തീർന്നു എന്ന ശാസ്ത്രം) യുവതികളെയയ്ക്കുന്ന കാമാശ്വേ
ത്തിൽ വൃസനമില്ലാതിരിക്കുകയും കീർത്തി സമ്പാദിപ്പാനുള്ള
ആലോചനയും മാംസപിണ്ഡമായ ശരീരപോഷണത്തിൽ
അനാലോചനയും പ്രായേണ മഹാത്മാക്കു മാത്രമേ കണ്ടുവ
രുന്നുള്ളൂ.

ജ്ഞാപ്യം സ ഏകോഭവിമാതാപാതാം

സ ഉത്തമം സൽപുരുഷം സ ധന്യം

യശ്ചാത്മിനാ വാ ശാണാഗതാ വാ

നാശാഭിഭാഗാഭിമുഖാഃ പ്രയാന്തി.

220

അ — ആരുടെ അടുക്കൽ വരുന്ന അതീതികളോ ശരണാഗതന്മാരോ ആണ് ഇച്ഛാശേഷത്താൽ ധ്യാനിച്ചു മടങ്ങിപ്പോകാൻ ഇടവരാതിരിക്കുന്നത് ഭൂമിയിൽ സകല മനുഷ്യരിലുംവെച്ചു ശ്യാനം ഉത്തമം ധന്യനായവൻ അവൻ ഒരുവൻ മാത്രമാകുന്നു.

ധവളയതി സമഗ്രം ചന്ദ്രമാ ജീവലോകം
കിമിതി നിജകളകം നാത്മസംസാരം പ്രമാർദ്ദി
ഭവതിവിദിതമതൽപ്രായശഃ സജ്ജനാനാം
പരഹിതനിരാനാമാദിതോ നാത്മമാശ്വേ. 221

അ — ചന്ദ്രൻ സകല ജീവജാലത്തെയും ധാവളവണ്ണമാക്കുന്നു. എന്നാൽ എന്തുകൊണ്ട് തനിക്കുള്ളതായ കളകത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നില്ല? ഇതിനുള്ള കാരണം പ്രായേണ സജ്ജനങ്ങൾക്കറിയാവുന്നതാണ്. എന്തെന്നുവെച്ചാൽ പരോപകാരനിരന്മാരായവർ അവനവന്റെ ഉല്ക്കണ്ഠയിൽ വലിയ ആദരം അർപ്പിക്കാത്തവരാണ്.

പ്രിയാന്യാത്മാവു ജ്ഞിതം പിതമസുഭാഷാപ്രസക്തം
തപസനോനാഭ്യർത്ഥസുഹൃദപിതയാച്യർകൃശധനഃ
വിപദ്യുജ്ജ്വലേന്ദ്രോഽപിതാപിതാപിതാപിതാപിതാ
സതാംഭരനാദിഷ്ടംവിഷ്ണുജ്ഞാതാപിതാപിതാപിതാപിതാ. 222

അ — പ്രിയവും ന്യായവുമായ മാതൃത്തിൽ വർത്തിക്കുക, പ്രാണനാശത്തിൽകൂടി മലിനമായിരിക്കേണ്ടിരിക്കുക, അസത്തകളോട് നേരം ആവശ്യപ്പെടാതിരിക്കുക, സ്നേഹി

തനായാൽകൂടി നിൽന്നനോടു യാചിക്കാതിരിക്കുക, ആപത്തിൽ മനസ്സിന്നു യാതൊരു ചാഞ്ചല്യവുമില്ലാതെയിരിക്കുക, ഇപ്രകാരമുള്ള അതികഠിനമായ ഈ അസിധാരാഗ്രതം (വാളിന്റെ മുട്ടയുള്ള ഭാഗത്തിൽ ഇരുന്ന് അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതായ വ്രതം) സജ്ജനങ്ങൾക്ക് ആരാണ് ഉപദേശിച്ചുകൊടുത്തത് ?

ബുദ്ധിതൈര്യാകരണം ന ഭുജ്യതേ
പിപാസിതൈഃകാവ്യരസോനപിയതേ
ന മരന്ദസാകേനചിദൃദ്ധ്യതം ക്ഷലം
ഹിരണ്യമേവാഞ്ജയനിഷ്ഠലാഗുണാഃ. . . 223

അ— അതിയായി വിശന്നു വലയുന്നവൻ വ്യാകരണശാസ്ത്രത്തെ ഭക്ഷിക്കുന്നില്ല. വെള്ളം കുടിപ്പാനില്ലയുള്ളവൻ കാവ്യരസത്തെ പാനം ചെയ്യുന്നില്ല. വേദപാഠംകൊണ്ട് ആരും തന്റെ വംശത്തെ ദാരിദ്ര്യത്തിൽനിന്ന് ഉദ്ധരിച്ചിട്ടില്ല. ആകയാൽ ഹേ സ്തോമിതാ! താങ്കൾ ധനം സമ്പാദിക്കുക. വേറെയുള്ള ഗുണങ്ങളെല്ലാം നിഷ്ഠലങ്ങളാണ്.

ധനൈന്നിഷ്ഠലീനാ ക്ഷലീനാ ഭവന്തി
ധനൈരാപദം മാനവാ നിസ്മരന്തി
ധനേഭ്യഃപരോ ബാന്ധവോ നാനുധി ലോകേ
ധനാന്ത്യാഞ്ജയദ്ധപം ധനാന്ത്യാഞ്ജയദ്ധപം. 224

അ— ധനംകൊണ്ടാണു ക്ഷലീനരല്ലാത്തവർ ക്ഷലീനന്മാരായിത്തീരുന്നത്. മനുഷ്യർ ധനമൊന്നു കൊണ്ടാണ്

ആപത്തുകളെ കടന്നുപോകുന്നതു്. ധനത്തേക്കാൾ വലിയതായി ഒരു ബന്ധുവും ഈ ലോകത്തിലില്ല. അതിനാൽ നിങ്ങൾ ധനം സമ്പാദിക്കുവിൻ! ധനം സമ്പാദിക്കുവിൻ!

ബധിരയതികണ്ഠവിവരം
വാചം മൂകയതിനയനമന്ധയതി
വികൃതയതി ഗാത്രയഷ്ടിം
സമ്പദ്രോഗോയമന്തുദതാ രാജൻ ! 225

അ— ചെവികളെ കേൾക്കാൻ പഠിയാതാക്കുന്നു, വാക്കിനെ മിണ്ടാൻ പഠിയാതെയാക്കുന്നു, നേത്രങ്ങളെ കാണാൻ വയ്യാതെയാക്കുന്നു, നല്ല ശരീരത്തെ വികൃതമാക്കിത്തീർക്കുന്നു, അല്ലയോ രാജാവേ ഈ സമ്പത്താകുന്ന രോഗം ഏറ്റവും അത്ഭുതകരമായ ഒരു രോഗംതന്നെയാണു്.

വരമസിധാരാതന്ത്രലവാടസാ
വരമിഹദിക്ഷാ വരമുപവാസഃ
വരമപിഘോരേ നരഭക് പതനം
നചധനഗവിതബാധവശരണം. 226

അ— ധനഗവിതന്ത്രമായ ബന്ധുക്കളെ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നതിനേക്കാൾ നല്ലതു, വാളിന്റെ മൂച്ചയുള്ള ഭാഗത്തോ വൃക്ഷമൂലത്തിലോ ഉള്ള വാസവും ഭിക്ഷാശനവും ഉപവാസവും ഘോരമായ നരകത്തിലുള്ള പതനവുമാകുന്നു.

ഗുണവന്തഃ ക്ലിശ്യന്തേ
പ്രായേണ ഭവന്തി നിശ്ശ്ലാഃ സുഖിനഃ
ബന്ധനമായാന്തിശൂകാഃ
യഥേഷ്ടസഞ്ചാരിണഃ കാകാഃ. 227

അ— പ്രായേണ ഗുണവാന്മാരെല്ലാം ക്ലേശിക്കുന്നവരും നിശ്ശ്ലാക്കാരെല്ലാം സുഖിക്കുന്നവരുമാകുന്നു. ഉദാഹരണം—പൈങ്കിളികൾ ബന്ധനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. കാകങ്ങൾ യഥേഷ്ടം സഞ്ചരിക്കുന്നു.

ഗുണിനീഗുണജ്ഞോരമതേ
നാഗുണശീലസ്വഗുണിനിപരിതോഷഃ
അളിരേതിവനാൽ കമലം
നമർദ്ദരസ്പൃപകവാസോപി. 228

അ— ഗുണത്തെ അറിവാൻ കഴിയുന്നവൻ മാത്രമേ ഗുണമുള്ളവനിൽ രമിക്കുകയുള്ളൂ. ഗുണജ്ഞനല്ലാത്തവൻ ഗുണിയിൽ രമിക്കുന്നതല്ല. വണ്ടു കാട്ടിൽനിന്നു വെള്ളത്തിലുള്ള താമരപ്പൂവിലേക്കു വരുന്നു. തവള വെള്ളത്തിൽ താമസിക്കുന്നവനായിട്ടുകൂടി താമരപ്പൂവിലേക്കു പോകുന്നില്ല.

അമിതഗുണോപിപദാത്മമാ
ഭോഷേണൈകേനനിന്ദിതോ ഭവതി
നിഖിലരസായനമഹിതോ
ഗന്ധേനോഗ്രേണലഗുനഇവ. 229

അ— എല്ലാ രസായനങ്ങൾക്കും ശ്രേഷ്ഠമായ ഉള്ളി അതിന്റെ അസഹനീയഗന്ധം നിമിത്തം നിവൃത്തിയിൽ ഉണ്ടെന്നുപോലെ അനേകം ഗുണങ്ങളുള്ള പദാർത്ഥമായാലും ഒരു ദോഷം ഉണ്ടായാൽ അതു നിവൃത്തിയിൽനിന്നുതാണ്.

ഐശ്വര്യം സുവിദ്യഷണം സുജനതാ,
 ശൈത്യം സുവാക്സം യഥാ,
 ജ്ഞാനസ്യാപശമഃ, കലസ്യവിനയോ,
 വിത്തസ്യപാത്രേവ്യതഃ,
 അക്രോധസുപസഃ, ക്ഷമാബലവതാം,
 ധർമ്മസ്യ നിർവ്വാജതാ,
 സർവ്വേഷാമപി സർവ്വകാരണമിദം,
 ശിലം പരമഭൂഷണം.

230

അ— ഐശ്വര്യത്തിൽ സൗജന്യവും, ശൈത്യത്തിൽ മിതഭാഷിതവും, ജ്ഞാനത്തിൽ ശാന്തിയും, കലത്തിൽ വിനയവും, ധനത്തിൽ സൽപാത്രഭാവവും, വ്രതത്തിൽ ക്രോധരാഹിത്യവും, ബലവാനിൽ ക്ഷമയും, ധർമ്മത്തിൽ നിർവ്വാജതയും ഭൂഷണമാണ്. ഇവയെല്ലാവിടങ്ങളിലും വെച്ച് എല്ലാവിധം കാരണമായിരിക്കുന്ന സൽസ്വഭാവമാണ് ഭൂഷണമായിട്ടുള്ളത്.

യോനസബരതേദേശാൻ യോനസേവേതപണ്ഡി
 തസ്യ സങ്കചിതാബുദ്ധിർഘൃതബിന്ദുരിവാംഭസി. 231

അ — ആരാണ് ഭരണസമ്മാരം ചെയ്യാത്തത്, ആരാണ് പണ്ഡിതന്മാരെ സേവിക്കാത്തത്? അവരുടെ ബുദ്ധി ജലത്തിൽ വീഴ്ത്തിയ ഏതെങ്കിലും പോലെ സംഭവിക്കുന്നു.

യസ്തുസമ്മാരതേദേശാൻ യസ്തുസേവേതപണ്ഡിതാൻ
(ൻ
തസ്തുവിസ്മരിതാബുദ്ധിസൈന്യലബ്ധിദുരിവാംഭസി.

അ — ആർ ഭരണസമ്മാരം ചെയ്യുന്നുവോ ആർ പണ്ഡിതന്മാരെ സേവിക്കുന്നുവോ? അവരുടെ ബുദ്ധി ജലത്തിൽ തെലുങ്ങി വീഴ്ത്തിയാലെന്നപോലെ വിസ്തരിക്കുന്നു.

നാസ്തിക്ഷുധാസമംദുഃഖം നാസ്തിരോഗക്ഷുധാസമഃ
നാസ്തുഗ്രാഹാരസമംസൗഖ്യം നാസ്തിക്രോധസമോരി
(പു.233)

അ — വിശപ്പിനു സമമായി യാതൊരു പുഷ്പവുമില്ല. വിശപ്പിനു സമമായി യാതൊരു രോഗവുമില്ല. ആഹാരത്തിനു തുല്യമായി യാതൊരു സൗഖ്യവുമില്ല; ക്രോധത്തിനു തുല്യമായി യാതൊരു ശത്രുവുമില്ല.

കാപുരുഷൈകകുര്യത ഭോജനൈകപരായണാഃ
ലാളിതപാശ്ചമയാതി വാരിതാനമഗച്ഛതി.234

അ — പുരുഷനും ഇനക(നായ)നും ഭക്ഷണമാത്രത്വം പരന്മാരാകുന്നു. ലാളിക്കുന്നതായാൽ രണ്ടുകൂടും അണഞ്ഞുകൂടും; ചേർക്കുന്നതായാലോ പോകുന്നതല്ലതാനും.

നിന്നായഖലജിരപാഗം സർവ്വപ്രാണഹരഃ ഞ്ഞാം
ചകാരകിംവുവാശസ്രവിഷവരീൻപ്രജാപതിഃ. 235

അ— ബ്രഹ്മാവു സർവ്വജനങ്ങളുടേയും പ്രാണനെ നശിപ്പിക്കുന്ന ഭുജനങ്ങളുടെ നാവിനെ സൃഷ്ടിച്ചതിനാലേയും എന്തിന്നായിട്ടാണു, ശത്രുവും, വിഷവും, അഗ്നി എന്നിവയെ സൃഷ്ടിച്ചത്? ഇവ നിഷ്ഠലമാണെന്നു സാരം.

യഥാപരോപകാരേഷു നിത്യം ജാഗത്തിസജ്ജനഃ
തഥാപരാപകാരേഷു ജാഗത്തിസതതഃഖലഃ. 236

അ— യാതൊരു പ്രകാരമാണോ സജ്ജനം പരോപകാരത്തിൽ സദാ ജാഗരുകനായിരിക്കുന്നത്? അപ്രകാരംതന്നെ ഭുജ്ജനവും സദാ പരോപദ്രവത്തിൽ ജാഗരുകനാകുന്നു.

ഏതേസ്തിഷതമാഇതി മാമാക്ഷുഃദ്രഷ്ടയാതവിശ്വാസം
സിദ്ധാത്മനാമേഷാം സ്തേഹോപ്യശ്രുണിപാതയതി.

അ— ഇവർ സ്തിഷ്ഠനാ(സ്തേഹമുള്ളവ)രാണു എന്നു വിചാരിച്ചു ക്ഷുദ്രന്മാരിൽ ഒരിക്കലും വിശ്വസിച്ചുപോകരുത്. സിദ്ധാത്മന്മാരായ ഇവരുടെ (കാര്യം സാധിച്ചവരുടെ, കടകിന്റെ) സ്തേഹം (സ്തേഹഭാവം, എണ്ണ) കണ്ണനിർ വീഴിക്കുളയും.

പരവാദേദേശവദനഃ

പരരസ്രനിരീക്ഷണേസാസ്രവശഃ

സദ്യുത്തരീത്തമരണേ

ബാഹുസഹസ്രാജ്ഞനഃപിശൂന്യഃ.

238

അ — ഭുജ്ജനം പരദൃഷണത്തിൽ ദേശവദനനാണ്. (പത്തു മുഖമുള്ളവൻ, രാവണൻ.) പരോപദ്രവത്തിനുള്ള മാർഗ്ഗത്തെ കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിൽ സഹസ്രാക്ഷനാണ്. (ആയിരം കണ്ണുള്ളവൻ, ഇന്ദ്രൻ.) സജ്ജനങ്ങളുടെ ധനത്തെ അപഹരിക്കുന്നതിൽ ബാഹുസഹസ്രാജ്ഞനാണ് (ആയിരം കയ്യുള്ളവൻ, കാൽവീഴ്ചാജ്ഞനൻ.)

ഘോഷിസവാസംകുരുതേ

ചിത്രംനിർമ്മാതിസുന്ദരംപവനേ

രചയതിരേഖാഃ സലീലേ

ചരതിഖലേയസ്യ സൽക്കാരം.

239

അ — ഏതൊരുവനാണോ ഭുജ്ജനത്തെ സല്ക്കരിക്കുന്നത്? അവൻ ആകാശത്തിൽ താമസിക്കുന്നു, വായുവിൽ അതിമനോഹരമായ ചിത്രത്തെ വരയ്ക്കുന്നു. വെള്ളത്തിൽ രേഖയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ഖലനെ സൽക്കരിപ്പാൻ കഴിയുന്നവൻ ഈ ചരഞ്ഞ പ്രവൃത്തികളെയും ചെയ്യാൻ സാധിക്കുമെന്നു താല്പര്യം.

ഉല്ലാസ്യാരവിന്ദസ്യ മത്സ്യസ്യകുരുസ്യച

ഏകയോനിപ്രസൂതാനാമേഷാംഗന്ധപുഷ്പമകുപുഷ്പമകു

അ — കരിങ്കുവലയപ്പൂവും, താമരപ്പൂവും, മത്സ്യം, ആമ്പൽപ്പൂ ഇവയെല്ലാം വെള്ളത്തിൽനിന്നു ജനിച്ചവയായി

തന്നിട്ടും ഇവയുടെ ഗന്ധം വേറെ വേറെയാകുന്നു. ഒരു മാ താറിന്റെ പുത്രന്മാരായാലും ബുദ്ധിഗുണം വെച്ചേറെയായിരിക്കുമെന്നു സാരം.

തദേവേഭ്യോനവിപ്രേഭ്യോ നബന്ധുഭ്യോനചാത്മനേ ജലാരിന്ദ്രപചോരേഭ്യോ നിശ്ചയാധനനാശനം.

അ— ദേവന്മാർക്കും, ബ്രാഹ്മണർക്കും, ബന്ധുക്കൾക്കും ഭാനം ചെയ്യാത്തതും താൻതന്നെ അനുഭവിക്കാത്തതുമായ ധനത്തെ ജലം, ശത്രു, രാജാവു, കള്ളൻ എന്നീ നാലുകൂട്ടർ നശിപ്പിച്ചുകളയും.

വസ്രഭാനഫലംരാജ്യം പാദുകഭ്യോ ച വാഹനം താംബൂലംഭോഗമാപ്പോതി അന്നഭാനഫലംത്രയം.

അ— വസ്രത്തെ ഭാനം ചെയ്താൽ രാജ്യവും ചെരിപ്പുകൾ ഭാനം ചെയ്താൽ വാഹനവും താംബൂലം ഭാനം ചെയ്താൽ സുഖാനുഭവവും ലഭിക്കും. അന്നത്തെ ഭാനം ചെയ്യുന്നതായാൽ ഇവ മൂന്നും ലഭിക്കുന്നതാകുന്നു.

മുഖംപത്മഭോകാരം വാചശ്ചന്ദനശീതളാഃ
ഹൃദയംവഹ്നിസ്തപ്തം ത്രിവിധംദൃഷ്ടലക്ഷണം. 243

അ— മുഖം താമരപ്പൂപോലെ മനോഹരവും വാക്കുകൾ ചന്ദനംപോലെ ശീതളവും ഹൃദയം അഗ്നിപോലെ ഉജ്ജ്വലവും ആയിരിക്കുവാൻ അവൻ ദൃഷ്ടനാണെന്നു അറിയാം.

പ്രഥമവയസിത്തം തോയമപ്ലാസ്മരന്തഃ
 ശിരസിനിഹിതഭാരാ നാളികേരാനരാണാം
 സലിലമമൃതകല്പം ദ്രോണജീവനാന്തം
 നഹികൃതമുപകാരം സാധവോവിസ്മരന്തി. 244

അ— തെങ്ങുകൾ ചെറുപ്പത്തിൽ നനച്ചിട്ടുള്ള അല്പമായ ജലത്തെ കാത്ത് ശിരസ്സിൽ അനേകം നാളികേരങ്ങൾ ചുമന്നുകൊണ്ടു മനുഷ്യക്കു ജീവപര്യാന്തം അമൃതിനു സമമായ ജലത്തെ ഭാനംചെയ്യുന്നു. ഏജനങ്ങൾ അവയ്ക്കു ചെഴ്ന്നതായ ഉപകാരത്തെ ഒരിക്കലും മറക്കുന്നതല്ല.

വിദ്യാത്മിസേവകുപാഥഃ ക്ഷയാന്തോഭയകാതരഃ
 ഭണ്ഡാഗാരിപ്രതീഹാരി സപ്തസുപ്താൻപ്രബോധയേ
 (൧൨൫)

അ— വിദ്യാത്മി, രാജസേവകൻ, വഴിപോക്കൻ, വിശ്വം ക്ഷീണിച്ചവൻ, ഭയപ്പെട്ടു വിരജ്ജനവൻ, ഭാണ്ഡാഗാരക്കാരൻ, കാവൽക്കാരൻ എന്നീ ഏഴുപേരേയും ഉണക്കുന്നതായിക്കണ്ടാൽ ഉണർത്താവുന്നതാണ്.

ശ്ലോകേനവാതഭേദേന തദഭ്യാഭാഷണേവാ
 അവസ്ത്വംഭിവാസംകര്യാൽ ധ്യാനാധ്യയനകർമ്മഭിഃ.

അ— ഒരു ശ്ലോകമോ അതിർപാതിയോ, അതിർപാതിയോ ഒരക്ഷരമോ അതിശ്രദ്ധയോടുകൂടി പഠിച്ചും ധ്യാനിച്ചും ഭിവാസത്തെ നിഷ്കലമാക്കാതിരിക്കേണ്ടതാണ്.

വിഭവപരംചന്ദ്രപരംച നൈവതൃപ്തംകദോചന
സ്വരാജ്യേപൂജ്യതേരാജാ വിഭാൻസർവ്വപൂജ്യതേ.

അ— വിഭവപരം രാജപരം ഒരുകാലത്തും തൃപ്തമാ
യിരുന്നതല്ല. രാജാവ് സ്വന്തം രാജ്യത്തുമാത്രം പൂജ്യനാ
കുന്നു. വിഭാൻ എല്ലായിടത്തും ഒരുപോലെ പൂജ്യനാകുന്നു.

വിദ്യാമിത്രംപ്രവാസേ ച ഭായ്മിത്രംഗൃഹേഷു ച
രോഗിണാമൌഷധമിത്രം ധർമ്മാമിത്രംമൃതസ്യാച. 246

അ— അന്യദേശഗമനത്തിൽ വിദ്യയും, സ്വഗൃഹവാ
സത്തിൽ ഭായ്യയും ബന്ധുവാകുന്നു. രോഗികൾക്ക് ഔഷധ
മാകുന്നു ബന്ധു. മരിച്ചവനു ബന്ധു ധർമ്മമാകുന്നു.

സ്വപം പ്രസൂതിം ചരിത്രഞ്ച കലമാത്മാനമേവ ച
സ്വഞ്ച ധർമ്മം പ്രയത്നേന ജായാംരക്ഷൻ ഹിരക്ഷതി.

അ— ഭായ്യയെ രക്ഷിക്കുന്നവൻ തന്റെ സന്തതിയേ
യും, തന്റെ ചരിത്രത്തെയും, കലത്തെയും തന്നെയും തന്റെ
ധർമ്മത്തെയും എത്ര കഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടെങ്കിലും രക്ഷിക്കുന്നവനാ
കുന്നു.

ശത്യാസന്നമലങ്കാരം കാമം ക്രോധമനാജ്ജവം
ദ്രോഹഭാവം കുചയ്താം ച സ്ത്രീജ്യോമനരകപ്ലവൽ.

അ— ശത്രു, ആസന്നം, ഭീഷണം, കാമം, ക്രോധം, അ
സത്യം, ദ്രോഹമിതി, കുത്തിതപ്രവൃത്തി എന്നിവ മനു, സ്ത്രീ
കൾക്കായി കല്പിച്ചവയാകുന്നു.

വൃഭിചാരാത്തുഭൂതംസ്രീലോകേപ്രാപ്തോതിനിത്യതാം
സുഗാലയോനിം ചാപ്തോതി പാപരോഗൈശ്വ പി-
(ഡ്യുതേ. 249

അ— തന്റെ ഭർത്താവിനെ ഒഴിച്ചു അന്യപുരുഷനോ
രോടു ചേരുന്ന സ്രീ, ലോകത്തിൽ നിത്യയായിത്തീരുന്നെന്നു
മാത്രമല്ല കഷ്ടാഭികളായ മഹാവൃഷ്ടികളാൽ പീഡിതയായി
ട്ട് ഭൂമിയിൽ ജന്മമുണ്ടായതിൽ ജനിക്കുകയും ചെയ്യും.

ഉപചാരം കർത്തവ്യം

യാവദനുപന്നസൗഹൃദം പുരുഷാർ

ഉൽപന്നസൗഹൃദം

മുപചാരം കൈതവം ഭവതി. 250

അ— മനുഷ്യർ സൗഹൃദം ഉണ്ടാകുന്നതുവരെ മാത്ര
മേ ഉപചാരം ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. സൗഹൃദമുണ്ടായതിന്നു
ശേഷം ഉപചാരം ചെയ്യുന്നതായാൽ അതു കൈതവമായി
ട്ടാണു കരുതേണ്ടതു്.

അവജ്ഞാസ്തദിതം പ്രേമ സമീകർത്തം ക ഇശ്വരപരം
സന്ധിനയാതിസ്തദിതം ലാക്ഷാലേപേനമൈശ്വരികം

അ— അപമാനിക്കയാൽ വിട്ടുപോയതായ പ്രേമ
ത്തെ മുൻപോലെ ശരിയാക്കിത്തീർപ്പാൻ ആർക്കുണ്ടു സാധി
ക്കുന്നതു്? ഒരുവനും സാധിക്കുന്നതല്ല. ഒരു മുത്തുമണി
പൊട്ടിയെങ്കിൽ അറക്കുവെച്ചു ചേർക്കുന്നതായാൽ ചേര
ുന്നതല്ലല്ലോ.

മിത്രസ്വജനബന്ധുനാംബുലോഭൈർയ്യാസ്ത്രചാത്തതഃ
ആപന്നികഷപാഷാഭജനോജാതാതിസാരതാം.

അ — സ്നേഹിതൻ, സ്വജനം, ബന്ധു എന്നിവരുടെ
ബുദ്ധിയുടേയും ധൈര്യത്തിന്റേയും ആത്മാവിന്റേയും സാര
തയെ അറിയേണമെങ്കിൽ ആപത്താകുന്ന മാററുരക്ഷയിൽ
ഉരച്ചുനോക്കേണ്ടതാണ്. ആപത്തകപ്പെടുമ്പോൾ മാത്രം
അറിയാമെന്നു സാരം.

കിം പൗരൂഷം രക്ഷതിയോനവാത്താൻ
കിം വാധനം നാത്മിജനായ യത്യാൽ
സാ കിം ക്രിയാ യാതഹിതാനുബദ്ധം
കിം ജീവിതം സാധുചിദ്രാധിയലൈവ. 253

അ — ആത്മന്മാരെ രക്ഷിക്കാത്തവന്റെ പൗരൂഷം
കൊണ്ട് എന്തു പ്രയോജനം. ഇഷ്ടത്തിന്നനുക്രമമല്ലാത്ത
പ്രവൃത്തികൊണ്ടെന്തു പ്രയോജനം; സാധുക്കളെ ഉപേക്ഷി
ച്ചുകൊണ്ടുള്ള ജീവിതംകൊണ്ടെന്തു പ്രയോജനം.

അവിദിതഗുണാപിസൽകവി
ഭൂമിതിഃകണ്ണേഷുവമതിമധുധാരാം
അനധിഗതപരിമളാപിച
ഹരതിദൃശംമാലതീമാലാ. 254

അ — സൽകവിയുടെ വാക്ക് അതിന്റെ ഗുണത്തെ
അറിയുന്നില്ലെങ്കിൽകൂടി കണ്ണങ്ങളിൽ അമൃതൊഴിക്കുംവ

ണ്ണം ആനന്ദത്തെ നല്ലതാണ്. പിള്ളകുമാരന്റെ ഗ
സ്വത്തെ അറിയുന്നില്ലെങ്കിലും അതു കണ്ണിന് ആനന്ദത്തെ
നല്ലതാണല്ലോ.

ദുഷ്ടപുരുഷന്മാർക്കും വസ്ത്രപുരുഷൻ ജലംപിമ്പലിൽ
സത്യപുരുഷന്മാർക്കുപോലും മനുഷ്യത്വം ഉണ്ടാകരുത്.

അ — കാലിൽ നല്ലവണ്ണം നോക്കി നടക്കണം. ജ
ലത്തെ വസ്ത്രംകൊണ്ട് അരിച്ചു കഴിക്കണം. സത്യമായ
വാക്കു പറയണം. മനസ്സിനിഷ്ഠമായ പ്രവൃത്തിയെ ചെയ്യണം.

കൃത്യംനന്നപ്രതികൃത്യദോഷകൃത്യകൃത്യശലംവദേൽ
സപ്തപാദാവകീർണ്ണാച നവാചമന്തതാംവദേൽ.

അ — തന്നോടു് ഒരുവൻ കൈപിടിക്കുന്നതായാലും
താൻ അങ്ങോട്ടു കോപിക്കരുത്. തന്നെ ഒരുവൻ ശകാരി
കുന്നതായാൽ താൻ അവനോടു നല്ലവാക്കു പറയണം.
പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളും മനസ്സു, ബുദ്ധി ഇവയും അറിയപ്പെട്ടതു
മാത്രമേ സംസാരിക്കാവൂ. ഒരിക്കലും അസത്യമായ വാക്കു
പറഞ്ഞുപോകരുത്.

വൈശ്ണവസംഹാരസംഗ്രഹം

ഇഷ്ടാസുതാർത്ഥദായണം

വാക്യേണജലംപാദായണം

ക്രോധജോപിഗ്നോപാദായണം.

അ — എന്തെന്നി, സാഹസപ്രവൃത്തി, ദ്രോഹം, ഇഷ്ടം, അസൂയ, അത്ഥമോഷണം, അടി, കഠിനവാക്ക് എന്നിങ്ങനെ ക്രോധജന്യമായിട്ട് എട്ടു ദുഃഖങ്ങളാകുന്നു.

അനുരക്തശുചിദൃഷ്ടി സ്മൃതിമാൻദദശകാലവിൽ വപുഷ്ശാൻവിതഭീവാധി ദുഃഖരാജാജ്ഞപ്രശസ്തത.

അ — രാജാവിന്റെ ഭൂതൻ സർവ്വജനങ്ങളിലും സ്നേഹമുള്ളവനും ശുചിയും, സമർത്ഥനും, ആലോചനയുള്ളവനും, ദേശകാലങ്ങളെ അറിയുന്നവനും, നല്ല ദേഹമുള്ളവനും, ഭയമില്ലാത്തവനും, നല്ല വാചാലനും ആയിരിക്കേണ്ടതാണ്. സപാതിധർമ്മാണികൂർപ്പാണു ദുഃഖ സന്തോപിമാനവാനു. പ്രിയാഭവതിലോകസ്യസേവസേവകമണ്യവസ്ഥിതം.

അ — അവരവരുടെ പ്രവൃത്തിയെ അതാതുസമയങ്ങളിൽ ചെയ്തതീർത്ത് അവരവരുടെ അനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്കൊന്നും സ്വന്ത വരാതെ ജാഗ്രതയോടെ ഇരിക്കുന്ന മനുഷ്യർ ദുഃഖദശത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതായാലും ലോകത്തിന് ഇഷ്ടമുള്ളവരാകുന്നു.

നിദ്രാതന്ത്രൗ ശയദിസ്യാതാം

പ്രജ്ഞയാകിംപ്രയോജനം

നിദ്രാതന്ത്രൗ ശതതസ്യാതാം

പ്രജ്ഞയാകിംപ്രയോജനം.

260

അ — ഉറക്കവും മടിയും ഉള്ളവനും ബുദ്ധിശക്തിയുണ്ടായിട്ടു പ്രയോജനമെന്ത്? ഉറക്കവും മടിയും ഇല്ലാത്തവനും

ന്നു ബുദ്ധിശക്തികൊണ്ടു പ്രയോജനമെന്തു് ? വിശേഷബുദ്ധിയുണ്ടെങ്കിലും മടിയും ഉറക്കവുമുണ്ടെങ്കിൽ ആ ബുദ്ധികൊണ്ടു പ്രയോജനമൊന്നുമില്ലെന്നു സാരം.

പരദ്രവ്യഷ്പതിധ്യാനം മനസാനിഷ്ടചിന്തനം
വിതമാഭിനിവേശശ്ച ത്രിവിധംകർമ്മമാനസം. 261

അ— പരദ്രവ്യാപഹരണത്തിനുള്ള ചിന്ത, ബ്രഹ്മഹത്യാബ്രൂണിഷ്ടകായ്ങ്ങളിലുള്ള വിചാരം, മിഥ്യാവസ്തുക്കളിലുള്ള ആസക്തി എന്നീ മൂന്നുകൂട്ടം മനസ്സിന്റെ ചീത്തപ്രവൃത്തികളാകുന്നു.

പാശ്ചാത്യമനതഃശൈവ പൈശ്ചത്യഞ്ചാപിസർവ്വശഃ
അസംബന്ധപ്രലാപശ്ച വാങ് മയഃസ്യാചതുർത്ഥിധം.

അ— പാശ്ചാത്യമായ വാക്ക്, അസത്വം, ഏഷണി, അസംബന്ധമായ സംസാരം ഇവ നാലും വാക്കിന്റെ ചീത്തപ്രവൃത്തികളാകുന്നു.

അഭിന്താനാമുപാദാനം ഹിംസാചൈവാവിധാന്തരഃ
പരദോരോപസേവാച ശരീരംത്രിവിധംസ്തതഃ. 263

അ— തരാത്ത വസ്തുവെ അപഹരിക്കുക, വിധിപൂർവ്വകമല്ലാതെ ഹിംസിക്കുക, പരസ്ത്രീഗമനംചെയ്ത ഇവ നാലും ശരീരംകൊണ്ടുള്ള ഭിഷ്ടപ്രവൃത്തികളാകുന്നു.

തമസോലക്ഷണംകാമോ രജസസ്തപത്നമച്യുതേ (രം-
സതപസ്തലക്ഷണംധർമ്മഃ ശ്രോഷ്ട്രമേഷാം യഥോത്ത

അ — ഏറ്റവും കാമത്തിന്നടിമപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത് തമാഗുണപ്രധാനന്റെയും, ധനസമ്പാദനാസക്തിയോടിരിക്കുന്നത് രജോഗുണപ്രധാനന്റെയും, ധർമ്മതല്പരതയോടിരിക്കുന്നത് സത്വഗുണപ്രധാനന്റെയും ലക്ഷണമാണെന്നറിയുക. ഇവ ഉത്തരോത്തരം ശ്രേഷ്ഠമാകുന്നു.

ദേവതപംസാതപികായാന്തി മനുഷ്യതപഃച രാജസാഃ തിക്തപംതാമസാനിത്യമിത്യേഷാമ്രിവിധാഗതിഃ.

അ — സാതപികന്മാർ ദേവതപത്തെയും, രാജസന്മാർ മനുഷ്യതപത്തെയും, താമസന്മാർ തിക്തപത്തെയും പ്രാപിക്കുന്നു. ആകയാൽ ഗതികൾ മൂന്നുവിധത്തിലാകുന്നുവെന്നറിയുക.

വേദാധ്യായസ്സുപോജ്ഞാനമിന്ദ്രിയാണാഞ്ചനിഗ്രഹഃ അഹിംസാഗുരുസേവാച നിശ്രേയസകരാഃപരം.

അ — വേദാധ്യയനം, വ്രതം, ജ്ഞാനം, ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം, അഹിംസ, ഗുരുശുശ്രൂഷ എന്നിവ മോക്ഷപ്രാപ്തിക്കു പ്രധാനകാരണങ്ങളാകുന്നു.

സർവ്വഭൂതേഷുചാത്മാനം സർവ്വഭൂതാനിചാത്മനി സമപശ്യന്നാത്മയാജീ സ്വാരാജ്യമധിഗച്ഛതി.

അ — ആരാണ്നോ ചരാചരങ്ങളായിക്കാണുന്ന സർവ്വഭൂതത്തിലും പരമാത്മാവിനേയും അപ്രകാരംതന്നെ സർവ്വഭൂതങ്ങളേയും പരമാത്മാവിങ്കലും ഒരുപോലെ കണ്ടു തന്റെ

കർമ്മങ്ങളെയെല്ലാം പരമാത്മാവിങ്കൽ സമർപ്പിക്കുന്നത് അ
വൻ മോക്ഷത്തെ പ്രാപിക്കും.

നീപട്ടുപദവീംദ്രോണീചാദ്ര്യേയ്മാത്മനേ
ഭൂരികൃത്യവശികു്യാഭേവനീചാൻവിചക്ഷണഃ. 268

അ— നീചന്മാർ, തനിക്കു മാഗ്ഗം എത്രകണ്ടു വിട്ടുത
രുന്നുവോ താൻ അവർക്കും അത്ര മാഗ്ഗത്തെ വിട്ടുകൊടുക്കു
ണം. സമർത്ഥനായവൻ അവരെ ഭൂരെ നിർത്തിക്കൊണ്ടു
സ്വാധീനമാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കേണ്ടതാണ്.

ലിഖിതാചിത്രഗുപ്തേന ലലാടേക്ഷരമാലികാ
താംദേവോപിനശക്നോതി ഉല്പിപ്ലവിവിതും പുനഃ.

അ— ചിത്രഗുപ്തൻ ലലാടത്തിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ള അ
ക്ഷരമാലയെ ഒന്നു മാറിയെഴുതുവാൻ സാക്ഷാൽ ബ്രഹ്മദേ
വനുകൂടി സാധിക്കുന്നതല്ല.

ജാതേതികത്യാമഹതീഹിചിന്താ

കരൈസ്ത പ്രദേയേതി മഹാൻ വിതർക്കഃ

ഭത്താസുഖം യാസ്യാതിവാനവേരി

കത്യാപിതൃതം ഖലുനാമകഷ്ടം. 270

അ—കന്യക ജനിച്ചവളോ എന്നുവലുതായ ഒരു ചി
ന്തയായി. പിന്നെ ഇവളെ ആർക്കു കൊടുക്കേണമെന്നു സം
ശയമായി, കൊടുത്താൽ പിന്നെ ഇവൾക്കു സുഖമുണ്ടാവു
മോ ഇല്ലയോ എന്നു സന്ദേഹമായിത്തീർന്നു. ആകട്ടാലെ ക
ത്യാപിതൃതം വലിയ കഷ്ടമായ ഒന്നുതന്നെയാണ്.

വിത്തം ബന്ധുശൃംഗകർമ്മവിദ്യാഭവതിപഞ്ചമീ
ഏതാനിമാന്യസ്ഥാനാനി ശരിയായദ്യുതരം. 271

അ— ധനം, ബന്ധുത്വം, കീർത്തി, പ്രവർത്തി, വിദ്യ
ഇങ്ങിനെ മാന്യസ്ഥാനങ്ങൾ അഞ്ചുള്ളവയിൽ ഓരോന്നും
ഉത്തരോത്തരം ശ്രേഷ്ഠമായതാകുന്നു. അതായത് എല്ലാറ്റി
ലും താഴ്ന്നതു ധനവും ഉയർന്നതു വിദ്യയുമാണെന്നു സാരം.

നൈവാക്രതിഃഫലതി, നൈവകലം, നശീലം,
വിദ്യാപിനൈവ, നചയതകൃതാപിസേവാ,
ഭാഗ്യാനിപുച്ഛതപസാഖലസഞ്ചിതാനി
കാലേഫലന്തിപുരുഷസ്ത്ര, യഥൈവവൃക്ഷാഃ. 272

അ— സൗന്ദര്യം, കലം, ശീലം, വിദ്യ, യത്നങ്ങൾ
സ്ഥാപിച്ച സേവ ഇവയൊന്നും ഫലമുള്ളതല്ല. മുങ്ങുന്ന
ത്തിൽ ചെമ്പു സൽക്കർമ്മങ്ങളാൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട ഭാഗ്യ
ങ്ങൾ വൃക്ഷങ്ങളെപ്പോലെ അതാതുകാലത്തു ഫലമുള്ളതാ
യിത്തീരുന്നു.

ലോഭഃപ്രതിഷ്ഠാപാപസ്യ പ്രസൂതില്ലോഭഃപ്രവച
ദേവേഷഃക്രാധാദിജനകോ ലോഭഃപാപസ്യകാരണം.

അ— ലോഭം പാപത്തെ നിലനിർത്തുന്നതും, പാപ
ത്തെയും ദേവത്തെയും ക്രോധത്തെയും ജനിപ്പിക്കുന്നതും
ആകുന്നു. എന്നിന്നേറെ, പാപത്തിന്നു കാരണംതന്നെ
ലോഭമാണ്.

ലോഭാൽക്രോധഃപ്രഭവതി ക്രോധാദ്രോഹഃപ്രജായ
(തേ
ദ്രോഹേണനരകംയാതി ശാസ്ത്രജ്ഞോപിവിചക്ഷണഃ.

അ — ലോഭത്തിൽനിന്നു ക്രോധവും ക്രോധത്തിൽ നിന്നു ദ്രോഹവും ഉണ്ടാകുന്നു. ശാസ്ത്രജ്ഞനും അതിസമർത്ഥനും മായവൻകൂടി ദ്രോഹം മൂലം നരകത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

മാതരംചിതരംപുത്രം ഭ്രാതരംവാസുഹുത്തമം
ലോഭാവിഷ്ടോനരോഹന്തിസപാമിനംവാസഹോദരം

അ — ലോഭാവിഷ്ടനായ മനുഷ്യൻ, മാതാവിനേയും പിതാവിനേയും പുത്രനേയും ഭ്രാതാവിനേയും ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ട സ്നേഹിതനെത്തന്നെയും തന്റെ ഏജമാനനേയും സഹോദരനേയും ഹനിക്കുന്നതാകുന്നു.

അതിദാക്ഷിണ്യയുക്താനാം ശങ്കിതാനാംപദേപദേ
പരാപവാദഭിത്രണാം ദൂരതോയാന്തിസമ്പദഃ. 276

അ — അധികം ദാക്ഷിണ്യം ഉള്ളവരുടേയും ഏല്പോഴും ശങ്കയുള്ളവരുടേയും പരാപവാദത്തിൽ ഭയമുള്ളവരുടേയും സമ്പത്തുകൾ തീരെ നശിച്ചുപോകുന്നതാകുന്നു.

ശരീരനിരപേക്ഷസ്യ ദക്ഷസ്യവ്യവസായിനഃ
ബുദ്ധിപ്രാബ്ധകായ്സ്യ നാനുനികിഞ്ചനദുഷ്കരം. 277

അ — ശരീരത്തിൽ അത്യാദരമില്ലാത്തവനും അതിസമർത്ഥനും സദാ പരിശ്രമശീലനും ബുദ്ധിപൂർവ്വം പ്രവൃത്തി

യിൽ ഏല്പട്ടന്നവനുമായ മനുഷ്യനു ഭുഷ്മരായിട്ട യാതൊന്നുമുണ്ടാകുന്നതല്ല.

അവമാനംപുരസ്കൃത മാനംകൃതപാത്രപുഷ്പംഃ
സ്വാതന്ത്ര്യംസമുദയേൽപ്രാജ്ഞഃസ്വാതന്ത്ര്യംശോഹിമൂർ
(ഖതം.278

അ — അവമാനത്തെ മുൻനിറുത്തിയും മാനത്തെ പിൻനിറുത്തിയും സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ സമ്പാദിക്കണം. സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൽ നിന്നുള്ള ഭ്രംശമാണല്ലോ മൂർഖത. (അതായതു കാര്യം വിട്ടുനടക്കരുതെന്നു സാരം.)

ന സ്വപ്നസൃതഭേദേന നാശയേനമതിമാനനഃ
ഏതദേവാതിപാണ്ഡിത്യായൽസ്വപ്നാൽഭൂരിരക്ഷണം.

അ — ബുദ്ധിമാനായ മനുഷ്യൻ സ്വപ്നത്തിനുവേണ്ടി അധികം നശിപ്പിക്കരുത്. സ്വപ്നം മാത്രം വ്യയംചെയ്ത് അധികം രക്ഷിക്കുന്നതുതന്നെയാണു് അതിപാണ്ഡിത്യമെന്നു പറയുന്നതു്.

ജാതമാത്രംനയഃശത്വം വ്യാധിംവാപ്രശമനയേൽ
അതിപുഷ്ടാംഗയുക്തോപി സപശ്ചാത്തേനഹന്ത്യതേ.

അ -- ശത്രുവേയും വ്യാധിയേയും താനാരോഗ്യമുള്ളവനായാൽകൂടി ജനിച്ച് ഉടനെത്തന്നെ നശിപ്പിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ അവർ പിന്നെ തന്നെ കൊന്നുകളയും.

അഫലാനിദുരന്താനി സമവ്യയഫലാനിച
അശക്യാനിചവസ്തുനി നാരഭേതവിചക്ഷുഃ. 281

അ — സമർത്ഥനായവൻ, ഫലം ലഭിക്കാത്തവയും അ
വസാനിക്കാത്തവയും വരവും ചിലവും സമമായിട്ടുള്ളവയുമാ
യ കായ്ക്കങ്ങളേയും തന്നിൽ അശക്തങ്ങളായിത്തോന്നുന്നവ
യേയും ഒരിക്കലും ആരംഭിച്ചുപോകരുത്.

സപാമൃതയോനയ നതേ സഭ്യത്യാഭ്യുപാശകഃ
തജ്ജീവനമപിവൃതമജാഗളകചാവിവ. 282

അ — തന്റെ എജമാനൻ പറയുന്ന കായ്ക്കത്തിൽ പ്ര
വൃത്തിക്കാത്ത ഭൃത്യൻ കേവലം കൃത്രിമഭൃത്യനാകുന്നു. എന്നു
മാത്രമല്ല അവന്റെ ജീവിതവൃത്തി ആട്ടിന്റെ കഴുത്തിലെ
മലകളെപ്പോലെ വൃതമായിത്തന്നെ പരിണമിക്കുന്നു.

ദീപക്ലായാനരക്ലായാ ഹന്തിപുണ്യപുരാതനം
സാധേദേവദിപക്ലായാ ഹന്തിപാപപുരാതനം.

അ — വിളക്കിന്റെ നിഴലും മനുഷ്യന്റെ നീഴലും
പുഷ്പപുണ്യത്തെക്കൂടി നശിപ്പിക്കും. ആ നിഴൽതന്നെ
വേദജ്ഞന്മാരായവരുടേതായാൽ പുരാതനമായ പാപത്തെ
ക്കൂടി നശിപ്പിക്കും.

വസ്ത്രേണവപുഷാവചാ വിദ്യയാവിനയേനച
വകാരൈഃപഞ്ചഭിക്തിനോനരോനായാതിഗൌരവം.

അ — വസ്ത്രം, വപുസ്സ് (സൗന്ദര്യമുള്ള ശരീരം) വാ
ക്ക് (മധുരമായ സംഭാഷണം) വിദ്യാ, വിനയം എന്നീ വ
കാരാദിയായ അഞ്ചുക്കൂട്ടം ഇല്ലാത്തവൻ ഗൌരവമുള്ളവനാ
യിത്തീരുന്നതല്ല.

ഏകാദേവഃകേശവോവാ ശിവോവാ
ഏകോവാസഃ പത്തനംവാ വനംവാ
ഏകമിതുംഭൂപതിവ്യായതിവ്യാ
ഏകാനാരിസുന്ദരിവാദേരിവാ. 285

അ — കേശവനേയോ ശിവനേയോ ഒരു ദൈവത്തെ മാത്രം വിശ്വസിക്കണം, സ്വന്തം ഭവനത്തിലോ, വനത്തിലോ ഖസിക്കണം, രാജാവിനേയോ, സന്യാസിയേയോ സ്നേഹിക്കണം, സുന്ദരിയേയോ, ദരി(ഗുഹ)യേയോ മാത്രം ആശ്രയിക്കണം.

നാഗ്നിമുഖേനവിശമേൽ നഗ്നാനേക്ഷേതനശ്രീയം
നാമേധ്യംപ്രക്ഷിപേദഗൌ നചപാദൌ പ്രതാപയേ
(ക. 286

അ — വിളക്കു് ഉറതിക്കെടുത്തരുതു്. വസ്ത്രമില്ലാതെ നില്ക്കുന്നു ശ്രീയേ നോക്കരുതു്. നികൃഷ്ടമായ വസ്ത്രവെ അഗ്നിയിൽ പ്രക്ഷേപിക്കരുതു്. പാദങ്ങളെ മുടുവിടിപ്പിക്കരുതു്.

ഉപാനയൈഃചവാസശ്ച ധൃതമന്ത്രൈർനാധാരയേൽ
ഉപവിതം ന ശയനം ജായാപത്യം കമണ്ഡലും. 287

അ — അന്യൻ ഉപയോഗിച്ച ചെരിപ്പുകൾ, വസ്ത്രങ്ങൾ, പൂണന്തൽ, ശയനസാധനം, ഭായ്, അപത്യം, ജലപാത്രം എന്നിവയെ ഉപയോഗിക്കരുതു്.

ഭൈമന്ത്രം നൃപതിർജിതശ്രുതി, യതി-
 സ്സംഗം, സുതാലാളനാൽ,
 വിദപ്രാതധ്യയനാൽ, കലംകുതനയാ,-
 ക്ലീലംഖലോപാസനാൽ,
 ഗ്രീമദ്യം, ദനേവക്ഷണാപിക്രമിഷഃ,
 സ്നേഹഃ പ്രവാസശ്രയാ,-
 നൈത്രിചാപ്രണയാ, സമൃദ്ധിരനയാ,-
 ആഗാൽ പ്രമാദാലനം.

288

അ— ഭൂമന്ത്രിയാൽ രാജാവും വിഷയസംഗത്താൽ
 സന്യാസിയും ലാളനത്താൽ പുത്രനും വേദാഭ്യയനാഭാവ
 ത്താൽ ബ്രാഹ്മണനും കത്സിതപുത്രനാൽ വംശവും ഭജ്ജന
 സേവയാൽ സത്ത്വഭാവവും മദ്യപാനത്താൽ ലജ്ജയും, അ
 ഭർത്താൽ കൃഷിയും അന്യദേശവാസത്താൽ സ്നേഹവും
 അപ്രണയത്താൽ മിത്രത്വവും അമർച്ചയാൽ ഐശ്വര്യവും
 ദാനത്താലും പ്രമാത്താലും ധനവും നശിച്ചുപോകും.

ഗജഭുജംഗവിഹംഗമബന്ധനം
 ശിശിഭിവാകരയോർഗ്രഹപീഡനം
 മതിമതാഞ്ചവിലോക്യദേദൃതാം
 വിധിരമോബലവാതിതിമമതിഃ.

289

അ— ആന, പാമ്പ്, പക്ഷി ഇവരുടെ ബന്ധനത്തേ
 യും ചന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ എന്നിവരുടെ രാഹുഗ്രഹപീഡന

ത്തെയും ബുദ്ധിമാന്മാരുടെ ഓരിദ്വേതേയും കണ്ടിട്ടു വിധിത
നെന്നയാണു ബലവാദനെന്നു എനിക്കു തോന്നുന്നു.

ഗോദിർച്ചിപ്രൈശ്വവേദൈശ്വ സതിഭിസ്സുത്യാദിഭിഃ
അലുബ്ബെട്ടാസരിലൈശ്വ സ്പുക്തിലായ്തേമഹി.

അ— പശുക്കൾ, ബ്രാഹ്മണർ, വേദങ്ങൾ, പതിവു
തകൾ, സത്യവാദികൾ, അലുബ്ബന്മാർ, ഓന്നശീലന്മാർ, എ
ന്നീ എഴുത്തുരാണു ഭൂമിയെ നിവർത്തിനാളു്.

ജ്യോതിഷം വ്യവഹാരം പ്രായശ്ചിത്തം ചികിത്സിതം
വിനാ ശാസ്ത്രേണ യോജ്യതാ അചാഹർബ്രഹ്മലാത
(കം.

അ— ജ്യോതിഷം, വ്യവഹാരം, പ്രായശ്ചിത്തം, ചി
കിത്സ എന്നീ നാലു കൂട്ടവും ശാസ്ത്രാഭ്യാസമില്ലാതെ ആർ പ
റയുന്നുവോ അവനെ ബ്രഹ്മലാതകനെന്നു പറയുന്നു.

യന്മനീഷിപദോഽഭോജരജഃകണപവിത്രിതം
രദേവഭവനം നോചേൽ ഭോരസ്യത്രപൃപൃതേ. 292

അ— വിചിന്തനങ്ങളുടെ പാപപത്മരേണുകൾകൊണ്ടു
ശുദ്ധമാക്കപ്പെട്ടതേതോ അതാകുന്നു ഭവനം. അതില്ലാത്ത
ഭവനം ഭോരമില്ലാത്ത ഭവനമാകുന്നു. അതായതു വനം.

അശപശ്ശസ്രംശാസ്രം, വീണാ വാണിനരയുനാരിച
പുരുഷവിശേഷം പ്രാപ്തം, ഭവന്ത്യയോഗ്യാസ്സയോഗ്യാ
(ശ്ല. 293

അ — കുതിര, ആയുധം, ശാസ്ത്രം, വിജ്ഞ, വാക്കു, മനുഷ്യൻ, സ്ത്രീ എന്നിവർ വിശിഷ്ടപുരുഷനോടു ചേരുന്നതായാൽ അയോഗ്യങ്ങളാണെന്നിൽകൂടി യോഗ്യങ്ങളായിത്തീരും.

സ്ത്രീയപുരുഷന്മാരുടേതുദ്യോഗാത്മകപ്രതിജ്ഞയാ (തേ. നാരീസാമാന്യമേതത്തൽ കപചിൽസാദ്ധപ്രകല്പ

അ — കലിയുഗത്തിൽ ബ്രഹ്മാവു സ്ത്രീകളെയാണു വീടുകളിൽ അന്തകനായി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതു്. എന്നാൽ ഇതു സാമാന്യമായ നിശ്ചയമാണ്. മിലേടത്തു പതിവുകൾക്കായിട്ടുണ്ട്.

ബ്രഹ്മായേന കലാലവന്നിയമിതോ

ബ്രഹ്മാണുഭാസോദരേ

വിഷ്ണുജ്ഞാതദശാവതാരഗഹനേ

ക്ഷിപ്രോമഹത്സംകടേ

ഭദ്രായേനകപാലപാത്രപുടകേ

ഭിക്ഷാടനംസേവതേ

സൂര്യോദ്രാമൃതിനിത്യമേവഗഗനേ

തസ്മൈനമഃ കർമ്മണേ.

295

അ — ഏതൊരു കർമ്മശക്തിയാണോ ബ്രഹ്മാവിനെ ഈ ബ്രഹ്മാണുസരിൽ കലാലവനെ (കശവനെ) പ്പോലെ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഏതൊരു ശക്തിയാണോ മഹാസങ്കട

മായ ഒശാവതാരത്തിൽ വിജ്ഞാപിതം നിയമിച്ചത്. ഏതൊന്നിന്റെ ശക്തിയാലാണോ പരമശിവൻ കവാലപാത്രം കയ്യിലെടുത്തു ഭിക്ഷാടനം ചെയ്തത്. ഏതൊന്നിന്റെ ശക്തിയാലാണോ സൂര്യദേവൻ നിത്യവും ആകാശത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നത്. ആ കർമ്മശക്തിക്കായിക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം.

സർവ്വം പരവശം ഭുജം സർവ്വാത്മവശംസുഖം
ഏതരപിദ്വാൽ സമാസേനാലക്ഷണം സുഖഭുജയോഃ

അ — പരന്നധീനമായതെല്ലാം ഭുജകരങ്ങളാകുന്നു. ആത്മാവിന്നധീനങ്ങളായതെല്ലാം സുഖകരങ്ങളാകുന്നു. ഇതു സുഖഭുജങ്ങൾക്കുള്ള സാമാന്യലക്ഷണമാണെന്നറിയുക.

ഹിതാംഗാനതിചിക്താംഗാൻവിദ്വാഹീനാൻ വയോ
[ധികാൻ
രൂപദൃഢവിഹീനാംശ്വജാതിഹിനാംശ്വനാക്ഷിപേൽ.

അ — അവയവങ്ങൾ തികച്ചുമില്ലാത്തവരെയും അവയവങ്ങൾ അധികമുള്ളവരെയും, വിദ്വാദ്വാസമില്ലാത്തവരെയും വൃദ്ധന്മാരെയും ഒരിദനത്തെയും സൗന്ദര്യമില്ലാത്തവരെയും താണജാതിക്കാരെയും ഒരിക്കലും ആക്ഷേപിക്കരുത്.

അത്ഥാഃ പാദരജോപമാഃ ഗിരിനദീ

വേഗോപമയൈവനം

ആയുഷ്ശൃംഗലലോലബിന്ദുചപലം

മേനോപമഞ്ജീവിതം

ധർമ്മം യോ ന കരോതി നിശ്ചിതമതിഃ

സ്വപ്നാർത്ഥോൽപ്പാദനം

ചശ്വാൽപാപയുതോജരാപരിഗതഃ

ശോകാഗ്നിനാദഹ്യതേ.

299

അ—ധനമെല്ലാം കാലിൽ പററിയ പൊടിക്കു തുല്യമാകുന്നു. യൌവനമാണെങ്കിൽ പർവതത്തിൽനിന്നു പ്രവഹിക്കുന്ന നദിയുടെ പ്രവാഹംപോലെയാകുന്നു. ആയുസ്സോ ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ജലബിന്ദുപോലെ നാശോന്മുഖമായിരിക്കുന്നു. ജീവിതമാണെങ്കിൽ ക്ഷണത്തിൽ നശിച്ചുപോകുന്ന നരകാത്മക്കു തുല്യമാണ്; ഇങ്ങനെ എല്ലാം അതിനിസ്സാരമായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് ആരാണ് സ്വപ്നാപരകവാദത്തെ ഉൽപ്പാദനംചെയ്താനത്രേനോപയുക്തമായ ധർമ്മത്തെ ശ്രദ്ധയോടുകൂടെ ചെയ്യാതിരിക്കുന്നത്? പാപിയായ അവൻ പിന്നെ വാൽകൃത്തിൽ ഏറ്റവും ഭൂഷിക്കേണ്ടതായിവരും.

ആത്മന്ത്വവിലിയന്തേ ദരിദ്രാണാം മനോരമാഃ
ബാല്യവൈധവ്യദശാനാംകലശ്രീണാം കുചാവിവ.

അ—നീൽനന്മാരുടെ മനോരമങ്ങളെല്ലാം, ബാല്യത്തിൽ വൈധവ്യം വന്ന (ഭർത്താവുമരിച്ച) കലശ്രീകളുടെ

കുചങ്ങളെപ്പോലെ തകൽതന്നെ ലയിക്കുന്നു. ഒരിദമാ
രുടെ ആഗ്രഹം സാധിപ്പാൻ പ്രയാസമാണെന്നു സാരം.

ചിന്തഭ്രാന്തിർജായതമദ്വയാനാൽ
ഭ്രാന്തചിന്ത പാപചർമ്മമുപൈതി
പാപംകൃതപാദുർത്തിയാന്തിമുശഃ!

തസ്യാനന്ദംനൈവചപയം നഃപയം. 301

അ—മദ്വയാനത്താൽ മനസ്സിനു ഭ്രമമുണ്ടാകുന്നു.
മനസ്സിനു ഭ്രമമുവന്നാൽ പാപപ്രകൃതി തുടങ്ങുന്നു. പാ
പം ചെയ്താൽ ഭക്തിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതിനാൽ അല്പ
യോ മൂലന്മാരെ നിങ്ങൾ മദ്വം ഒരിക്കലും കുടിക്കരുത്. കു
ടിക്കുകയേ അരുത്.

നാസ്താകം ശിഖികാനകാപി കടകാ-

ദ്വാലംക്രിയാ സൽക്രിയാ

നോത്തുഗംസുരഗോനകശ്ചിദനഃഗാ

നൈപാംബരം സുന്ദരം

കിന്തുക്ഷാതലവർത്യശേഷവിദ്യഷാം

സാധിത്യവിദ്വാജ്ജഷാം

ചേതഃസാക്ഷകരി ശിരാനതകരി

വിദ്വാനവദ്വാസ്തിനഃ.

302

അ—ഞങ്ങൾക്കു ശിഖിക (ഡോലി, മഞ്ചൽ) യാക
ട്ടെ കടകാദ്വാദരണങ്ങളാകട്ടേ പ്രളിക്കന്മാരുടെ സൽകാരമാ

കട്ടേ, അത്യുന്നതമായ കുതിരയാകട്ടേ. പരിചാരകനാകട്ടേ സുന്ദരമായ വസ്ത്രമാകട്ടേ ഇല്ല. എന്നാൽ പിന്നെ എന്താണ് ഉള്ളത് എന്നുണ്ടെങ്കിൽ പറയാം—ഭൂലോകവർത്തികളായ സാഹിത്യാഭ്യാസമുള്ള സകല വിചാരികളായും മനസ്സിനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതും ശിരസ്സിനെ നമിപ്പിക്കുന്നതും നിർദ്ദോഷമായതുമായ വിദ്യാമാത്രം ഞങ്ങൾക്ക് ഉണ്ട്.

വിനാ ഗോരസം കോരസഃ കാമിനീനാം

വിനാ ഗോരസം കോരസഃ കഷ്കാന്താം

വിനാ ഗോരസം കോരസോ ഭോജനാനാം

വിനാ ഗോരസം കോരസഃ പണ്ഡിതാനാം.

അ— നല്ല കണ്ണുകളോടുകൂടാത്ത സ്ത്രീകൾക്ക് ഏതു രസമാണുള്ളത്. നല്ല കാളകളില്ലാത്ത കൃഷിക്കാർക്ക് ഏതു രസമാണുള്ളത്. നല്ല മോരില്ലാത്ത ഊണിന് ഏതു രസമാണുള്ളത്. വാക്കുകൾക്കു മാധ്യമമില്ലാത്ത പണ്ഡിതന്മാർക്ക് ഏതു രസമാണുള്ളത്. എല്ലാവരുടേയും യോഗ്യത ഗോരസത്തെ ആശ്രയിച്ചുണിരിക്കുന്നത് എന്നു സാരം. ഗോരസം=ഗോവിന്റെ രസം (ഗോവ്=കുണ്ണ്, കാള, പശു, വാക്കു)

പ്രാതർദ്യുതപ്രസംഗേന മദ്ധ്യാഹ്നേ സ്ത്രീപ്രസംഗതഃ രാത്രിയുചോരകഥാസക്ത്യാകാലോഗ്ദ്ധതി ധീരതാം.

അ—രാവിലത്തെ സമയം ഭൂതപ്രസംഗംകൊണ്ടും (മഹാഭാരതപാരായണംകൊണ്ടും) ഉച്ചസമയം ശ്രീപ്രസംഗംകൊണ്ടും (രാമായണപാരായണംകൊണ്ടും) രാത്രിസമയം ചോരകഥാപ്രസക്തികൊണ്ടും (ഭാഗവതപാരായണംകൊണ്ടും) ധീമാന്വാർ കാലം കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു. പ്രഥമശ്രവണത്തിലുള്ള അത്ഥം സ്തോത്രം.

കലൈകന്മഷചിത്താനാംപാപദുവ്യോപഭോഗിനാം
വിധിക്രിയാവിഹീനാനാം ഗതിർഗോവിന്ദകീർത്തനം.

അ—ഈ കലികാലത്തിൽ പാപാത്മാക്കൾക്കും, പാപികളുടെ അന്നും മുതലായ വസ്തുക്കളെ അനുഭവിക്കുന്നവർക്കും വിധിപ്രകാരമുള്ള കർമ്മങ്ങളെ ഒന്നും ചെയ്യാത്തവർക്കും ശ്രീവിഷ്ണുനാമസങ്കീർത്തനം മാത്രമേ ഒരു ഗതിയുള്ളൂ.

ബ്രഹ്മാനന്ദനിധിർമഹാബലവതഃ—

ഹകാരഘോരാഹിനാ

സംവേഷ്ടപ്രാത്മനിരക്വതേ ഗുണമയൈ—

ശുഭൈശ്ശ്രീഭിർമന്ദുരൈഃ.

വിജ്ഞാനാഖ്യമഹാസിനാശ്രുതിമതാ

വിച്ഛിദ്യശീഷത്രയം

നിമ്ബുല്യാഹിമിമനിധിം സുഖകരം

ധീരോനഭോക്തൃംക്ഷമഃ.

അ—അത്രയും ബലവാനായ അഹങ്കാരമാകുന്ന ക. ഉടപ്പും സത്വരജസ്സമോ രൂപങ്ങളായ തന്റെ മൂന്നു ഭയങ്കരമൃഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു ചുറ്റി തനിക്കധീനമാക്കി രക്ഷിച്ചു വരുന്ന ബ്രഹ്മാനന്ദമാകുന്ന നിധിയെ വേദശാസ്ത്രാസത്താൽ സമ്പാദിച്ച തത്വജ്ഞാനമാകുന്ന വാടകൊണ്ടു് ആ സർപ്പത്തിന്റെ മൂന്നു മൃഗങ്ങളേയും ചോടെ മുറിച്ചുകുട്ടത്തെ ഏഴുതന്നഭവിപ്പാൻ ധൈര്യമുള്ളവൻ മാത്രമേ സമർത്ഥനാകുന്നുള്ളൂ.

ശ്ലോകാനുക്രമണിക.

	ശ്ലോകം		ശ്ലോകം
അകരണത്രയം	18	അനുമിതകർമ്മം	79
അഗാധഹൃദയം	121	അനുരക്താശു	258
അഗ്രണ്യസ്വഹി	140	അനേകസംശയം	172
അജാരജഃഖ	57	അപൂർവ്വകോപി	171
അജ്ഞാതസുഖമാ	4	അർദ്ധലാഭി	281
അതിദാനാൽ	153	അമിതഗുണോപി	229
അതിദാക്ഷിണ്യം	276	അമൃതം ശിശിരം	163
അതത്ത്വവാഞ്ചരതി	119	അർദ്ധസ്മരരഹിതം	30
അന്തർവിഷമയാ	143	അവശ്യമനുഭവം	40
അത്മാതുരം	23	അവജ്ഞാസ്തദിതം	251
അത്മാനാമാ	42	അവമാനംപു	278
അത്മാഗുഹം	50	അവ്യാപാരേഷു	213
അത്മാഹസന്തി	165	അവിദിതഗുണാ	254
അത്മാപാദ	299	അശ്വപ്ലുതംവാ	158
അഭത്താനാമു	263	അശ്വതമമേകം	198
അധമാധനമി	105	അശ്വഃശൃംഗം	293
അനവസരം	195	അഷ്ടമീചക്രം	94
അനിത്യാനി	10	അസന്ധായേതഃ	129

അസതാധർമ്മ	134	ഉന്നതപ്രിയ	74
അസതൃഷ്ടോദി	137	ഈണംയാമ്ഞാ	100
അസാരംവലുസം	182	ഈണാനബന്ധ	25
അസാരഭൂതേസം	124	ഏകാക്ഷര	93
അഹോവലള	130	ഏകാഭായ്യാ	120
അഹോപ്രകൃതി	39	ഏകോദേവഃ	285
ആമന്ത്രണോത്സ	8	ഏതേസ്സധ	237
ആത്മസ്തേവ	300	ഐശ്വര്യം	230
ആയുഃസത്വ	60	കൈകാലകാനി	80
ആവർത്തം	66	കശ്യപംബതി	70
ആശാനാമ	145	കുടമുഖവണം	61
ഇന്ദ്രിയാണി	82	കുപിലാക്ഷിര	187
ഇന്ദ്രാനിന്ദി	162	കർപ്പൂരധൂളി	95
ഉത്തമംസപാർജി	34	കരാവിവശ	204
ഉത്തമംകുലവി	35	കലൈരകന്മഷ	305
ഉത്സാഹഃസാഹ	55	കാകഭൃഷ്ടിഃ	92
ഉത്സാഹീലഭൈ	109	കാപുരുഷഃ	234
ഉദയേസവിതാ	179	കാമധേനുസ	139
ഉപകാരോപി	44	കാമിനീകായ	68
ഉപകാരിഷ്ഠ	103	കാഞ്ചേഷ്ഠ	78
ഉപചാരഃക	250	കാവ്യദ്രാക	160
ഉപപ്രസാദ	240	കാവ്യശാസ്ത്ര	91
ഉപാനമൗ	287	കിംകരിഷ്ഠി	117

കിംപൗരന്യം	253	ഗുഡമൈദ	85
കിമ്യന്ദീസ	208	ഗുഹേജാനമ	202
കുമേലിനം	98	ഗോഭിവിശ്വൈ	290
കുടിലാലക്ഷി	181	ഘൃതേനവൽ	54
കസുമസ്ത	49	ചതപരോ	123
കൃഷ്ണന	256	ചികിത്സക	136
കൃഷ്ണകാണ്ഠ	76	ചിന്തനീയാ	152
കൃഷ്ണാശ്വൈ	141	ചിതാചിന്താ	183
കോലാഭംഗുണി	161	ചിത്തഭാഷി	301
ഖലകരോ	108	ജനിതാമോച	45
ഖയാഭാഷി	197	ജല്പിനിസാ	63
ഗജജംഗ	289	ജാഡ്യാധിയാ	48
ഗണേശസ്ത	104	ജാതമാത്രം	280
ഗതേപിവയ	151	ജാതേതികൃതാ	270
ഗാവോഗന്ധ	110	ജ്യോതിഷംവ	291
ഗിരയോഗ	214	തരസോരക്ഷ	264
ഗുണഭാഷാ	5	താഡിതാണവി	144
ഗുണവന്തഃ	227	താവന്മഹത്വം	75
ഗുണിഗണഗണ	27	താവദേവ	71
ഗുണിനിഗുണജ്ഞാ	228	തീരൊരപിഡെ	155
ഗുണേഷ്വരി	111	തൃണാഭവി	101
ഗുരുശൃംഗ	138	തൃഷ്ണകൃഷ്ണ	190
ഗുരുബ്രഹ്മാ	1	തൃഷ്ണജ്ഞ	147

തൃജ്ഞദേഹം	154	നടുങ്ങനംസമ്മ	113
ദശവൈദ്യസ	200	നദേവഭൂ	241
ദർശനസ്തർ	206	നരാജമാതം	32
ദാക്ഷിണ്യംസപ	47	നഷ്ടംകലം	201
ദാതാരംകൃപണം	125	നമിപ്രമാണം	12
ദാതൃതംപ്രി	38	നസ്വപ്തസുകൃ	279
ദാനംഭോഗോ	17	നാഗിമുഖേ	286
ദാക്ഷാർത്ഥനമ	169	നാനമുദ്രാദേ	184
ദീപപുരായ	283	നാമൃതംന	65
മുങ്ങനം പരി	19	നാരായണേതി	192
മുങ്ങനം സമ്മ	102	നാസ്തിക്ഷുധാ	233
മുഷ്ടാഭാതം	97	നാസ്താകംശിഖി	302
മുർവ്വത്തോവാ	136	നിത്യംഹിതാഹാ	13
മൃഗസ്ഥോപി	214	നിദ്രാതന്ത്രൈശ്ച	260
മുഷ്ടിപുതം	255	നിന്ദന്തനീതി	122
വേദതംസാ	265	നിഷായഖല	235
ഓഷാണപി	180	നീമേലൂപ	268
ഔമന്ത്രാനു	288	നേഷേത	183
ധനൈന്നിജ്ജ	224	നൈവാകൃതിഃ	272
ധവളയതീ	221	പന്തോനാസ്തി	150
ധർമ്മകാമ	164	പണ്ഡിതേഷു	177
ധാന്യാനികീർണ്ണം	193	പരവാദേദശ	238
നകാമയേഹം	116	പരദ്രവ്യേഷു	261

പരിവർത്തിനി	14	ബ്രഹ്മായേന	295
പരോപിഹി	199	ബ്രാഹ്മാനുഭ	306
പരോക്ഷേ കാ	203	ബന്ധുനാസു	210
പാനംജ്ഞന	209	ബുഭുക്ഷതൈഃ	223
പാപാനിവാര	205	ബോധാരോമ	3
പാതാശ്ചമന	262	ഭൂതിഭവേന	219
പിതാരക്ഷതി	46	ഭവന്തിനരകാ	182
പിബന്തിനദൃഃ	107	ഭാഷാസുമുഖ്യാ	167
പുസ്തകംശ്രീധ	24	ഭൂപ്രക്ഷിണ	188
പുസ്തകകസ്ഥാ	52	മക്ഷികാമ	189
പുരാകവിനം	176	മത്തേഭകം	73
പുരാണമിത്യേ	2	മണിനാവല	159
പൈശ്രന്യം	257	മധുതിഷ്ഠതി	67
പ്രത്യഹംപ്ര	148	മനാഗനഭാ	128
പ്രഥമവയസി	244	മനിനയായ	207
പ്രവൃത്തംകാ	82	മനീഷിണഃ	112
പ്രാഗുത്ഥാനം	84	മാതരംപി	275
പ്രാതശ്ചുത	304	മാതാശരത്ര	28
പ്രാണംവാ	7	മാതാഗിനതി	59
പ്രാരഭ്യതേന	16	മാതൃവൽപ	9
പ്രിയാന്യായു	222	മാതൃഹീനശി	99
ബധിരയതി	225	മാത്രാസമോ	106
ബാഹ്യാശീ	36	മിത്രസ്വജന	252

മുഖംപത്മദ	243	ലോഭഃപ്രതി	273
മുകുപരാപവാ	218	ലോഭാൽക്രോധഃ	274
മുർഖശിഷ്യോപ	51	വദനംപ്രസാ	215
യഹ്യതാൻവിം	88	വശ്രഭാനമ	242
യസ്തുസഞ്ചര	232	പരംഭരിദ്രാ	178
യഥാപരോപ	236	പരമസിധാരാ	226
യന്മനീഷിപ	292	വശ്രൂണവപു	284
യസ്യാസ്ത്രിവി	58	വൃഭിചാരാത്ത	249
യാതയാമം	62	വ്യാഖ്യാവതി	146
യുക്തിയുക്തമു	90	വ്യാപാരാന്ത	191
യുക്തിയുക്തംവ	194	വിത്തംബസ്യ	271
യോനസഞ്ചര	231	വിദ്വത്പരം	246
യൗവനംധന	156	വിദ്യാനാമ	33
രാജവൽപ	26	വിദ്യാവിവാ	135
രാജസേവാ	122	വിദ്യാശരസം	174
രാജന്തിധർമ്മി	115	വിദ്യാർത്ഥീ	245
രാഘവേന്ദ്രം	212	വിദ്യാമിത്രം	246
രൂപയൗവന	31	വിചാരേവവി	41
ലബ്ധവിദ്യോ	133	വിധായവൈരം	126
ലാഭസ്തേഷാം	211	വിനാശോരസം	303
ലാളനാൽബ	111	വിപ്രഹാസ	11
ലിഖിതാപി	269	വിൻമുക്തോത്സ	185
ലുബ്ധനവി	131	വിവാദശീലാ	77

വിഷാഭപുതു	89	സർപ്പപരവശം	296
വൃദ്ധൈശ്വര്യം	118	സ്വപ്രഭവപു	36
വേദാധ്യായ	266	സ്വജനാനയ	217
വേദശാസ്ത്രം	69	സ്വപ്രഭവതര	72
വ്യാകൃത	239	സാക്ഷിതാ	175
ശ്രീയാസന	248	സ്വാപ്രസൂതിം	247
ശരീരനിരോധം	277	സ്വാധിപാദാണി	259
ശ്ലോകസംഹാര	220	സ്വാമൃതേയോ	282
ശിലാസ്ഥഗന്ധ	56	സ്തോത്രശാലം	96
ശ്രീമദ്വിഷ്ണു	43	സിംഹാശിശുരോ	15
ശ്രീരാമകൃത	166	സിംഹാഭക്തം	81
ശ്ലോകാർത്ഥ	37	സ്മൃതപു	294
ശ്ലോകേന	246	സ്മൃതോഹരി	142
ശ്രോത്രംശ്രോതേന	21	സുഖാത്മാഃ	29
സകൃദപിദ്വൈ	157	സുഭാഷിതേന	168
സത്യമാതാപി	6	സുഭാഷിതരസാ	170
സന്തപ്തായ	196	സുശ്രോത്തോ	87
സദ്ഭിരേവ	149	സുതാവേതി	64
സമ്പന്ന	20	സൗഹൃദസ്വ	127
സർവ്വഭാഷ	173	ഹരിണാപി	53
സർവ്വഭൂത	267	ഹിനാംഗാന	297

പുതിയ പുസ്തകങ്ങൾ.

ശ്രീകൃഷ്ണലീലകൾ	1-0-0
വിവേകാനന്ദസമാഹിതം ജീവചരിത്രം	1-4-0
ഭൂതരായർ നോവൽ	1-12-0
റിമോർഡ് സിംഹം	1-4-0
സ്രവൻ	0-8-0
പ്രഹ്ലാദൻ	0-8-0
പാരിചന്ത്രൻ	0-9-0
ശ്രീകൃഷ്ണദൂതം	0-10-0
ജയരാജൻ 2 ഭാഗം	2-0-0
ഉദ്യുതി	0-8-0
സാഹിത്യമെഴുത്തും അക്കാദമി	0-8-0
പ്രാചീനമാതംഗം	0-8-0
മുപ്പത്തുർ ഭേദിനി	0-8-0
പ്രബന്ധദ്രവണം	0-8-0
വസന്തരസന	0-8-0
നീതിശാസ്ത്രരത്നങ്ങൾ	0-8-0
സരസശ്ലോകങ്ങൾ	1-0-0
ശൃംഗാരമിമം	0-4-0
ശ്രീകൃഷ്ണകണ്ഠാഭരണം	0-12-0
ജന സേവ: ശ്രീജി	0-8-0
സൗഖ്യമയം	0-8-0
ശിവാനന്ദലാഹരി	0-8-0
ശ്യാമജാതസൗകം	0-1-6
ഗംഗാലാഹരി	0-4-0
ശ്രീരാമകണ്ഠാഭരണം	0-7-0

സരസപത്മവിലാസം പുസ്തകശാല,
തൃശ്ശിവപേരൂർ.